

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 7/2021

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ	4
Решение № 223 от 11.02.2020 г. по н.д. № 1013/2019 г. на трето наказателно отделение, докладчик съдия Блага Иванова.....	5
II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ	10
Тълкувателно решение № 1 от 02.07.2021 г. на ВКС по т. д. № 1/2019 г., ОСГТК, докладчик съдията Даниела Стоянова.....	10
Решение № 62 от 15.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4388/2019 г., II г. о., докладчик съдията Камелия Маринова.....	14
Решение № 112 от 19.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 726/2020 г., I г. о., докладчик председателят Маргарита Соколова	17
Решение № 104/2020 от 20. 01. 2021 г. на ВКС по гр. д. № 4498/2019, I г. о., докладчик съдията Бранислава Павлова	22
Решение № 33 от 26.02.2021 г. на ВКС по гр. д. № 1878/2020 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева.....	23
Решение № 89 от 30.09.2020 г. на ВКС по гр. д. № 3827/2019, IV г. о., докладчик съдията Десислава Попколева	27
Решение № 105 от 2.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4648/2019 г., III г. о., докладчик съдията Драгомир Драгнев	34
Решение № 122 от 28.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 611/2020 г., III г. о., докладчик съдията Илияна Папазова	37
Решение № 187 от 29.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4559/2019 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев	41
Решение № 224 от 19.11.2020 г. на ВКС по гр. д. № 1025/2020 г., IV г. о., докладчик съдията Геника Михайлова	44
Решение № 263 от 18.12.2020 г. на ВКС по гр. д. № 1293/2020, IV г.о., докладчик председателят Борислав Белазелков.....	46
Решение № 195 от 31.12.2020 г. на ВКС по гр. д. № 622/2020 г., IV г. о., докладчик председателят Мими Фурнаджиева	51
Решение № 139 от 12.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 151/2020 г., III г. о., докладчик съдията Светла Бояджиева	53
III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ	55
Решение № 114 от 11.12.2020 г. на ВКС по т. д. № 1774/2019 г., I т. о., докладчик съдията Тотка Калчева	56
Решение № 131 от 21.12.2020 г. на ВКС по т. д. № 751/2019 г., I т. о., докладчик председателят Дария Проданова.....	59

Решение № 97 от 22.12.2020 г. на ВКС по т. д. № 1955/2019 г., II т. о., докладчик съдията Бонка Йонкова	60
Решение № 128 от 13.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 2167/2019 г., I т. о., докладчик председателят Дария Проданова.....	66
Решение № 192 от 28.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 2759/2019 г., II т. о., докладчик председателят Камелия Ефремова	68
Решение № 193 от 21.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 1510/2020 г., II т. о., докладчик съдията Бонка Йонкова	69

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. При „закон за същото престъпление” правната квалификация на деянието, тоест, приложимият материален закон е същият, който е възведен с обвинителния акт. При „закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление” възприетата от съда правна квалификация не остава същата, а се променя, като със съдебния акт се извършва преквалификация на деянието и се явява приложим друг материален закон, различен от този по обвинителния акт.

Общото между трите коментирани хипотези е това, че фактическото обвинение остава същото (кръгът от релевантни факти, описани в обвинителния акт, не се променя) или ако е налице промяна, тя е несъществена, тоест, всички релевантни факти са предявени на подсъдимия по установения ред и той е могъл да упражни пълноценно правото си на защита по тях.

Изискването на чл. 6, ал. 3, б. „а” от Конвенцията обвиняемият да бъде информиран в подробности за „характера и причините” за обвинението срещу него означава лицето да бъде осведомено не само за първоначалното обвинение, но и за промяната във фактите, ако е налице такава, разбираана като съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, както и за промяната в правната квалификация на деянието, предмет на обвинението.

Надеждната информираност на обвиняемия (подсъдимия) изисква той да получи информация и за промяната на правната квалификация в по-лека такава, защото само по този начин би могъл да осъществи пълноценно правото си на защита. В тази насока е практиката на Съда по правата на човека. [...] Неслучайно законодателят е очертал единствено хипотезите на „закон за еднакво наказуемо престъпление” и „закон за по-леко наказуемо престъпление”, тъй като само в посочените случаи се прилага друга правна квалификация, срещу която подсъдимият не е упражнил правото си на защита пред минимум две съдебни инстанции.

НПК не е предвидил хипотеза, при която несъществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, което не води до друга правна квалификация, или даването на друга правна оценка на релевантните факти, при същата правна квалификация, тоест, приложение на „закон за същото престъпление”, да бъдат включени в обсега на възобновяването по чл. 422, ал. 1, т. 5 вр. чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК. Това е така, защото фактическото обвинение остава същото или претърпява несъществена промяна, правната квалификация остава същата, поради което в хода на производството пред касационната инстанция пред защитата не са били поставени затруднения, които да попречат на пълноценното упражняване на правото на защита.

Чл. 337, ал.1, т.2 НПК

Чл. 354, ал.2, т.2 НПК

Чл. 6 ЕКПЧОС

Чл. 354, ал.2, т.2 НПК

Чл. 422, ал.1, т.5 НПК

Решение № 223 от 11.02.2020 г. по н.д. № 1013/2019 г. на трето наказателно отделение, докладчик съдия Блага Иванова

Настоящото производство е образувано по искане за възобновяване на наказателно дело, по което е постановено решение, с което е изменена въззивна присъда, като молителят е оправдан по обвинението по чл. 116, ал. 1, т. 11 НК относно квалифициращото обстоятелство „деянието да е извършено по хулигански подбуди“, наложеното му наказание „лишаване от свобода“ е намалено на шестнадесет години, а присъдата е оставена в сила в останалата ѝ част.

С въззивния акт е отменена първоинстанционната присъда в наказателно-осъдителната ѝ част и подсъдимият В. Ц. П. е признат за виновен и осъден за престъпление по чл. 116, ал. 1, т. 6 и т. 11 вр. чл. 115 НК, за което, при условията на чл. 54 НК, му е наложено наказание осемнадесет години "лишаване от свобода", при "строг" режим, а присъдата на окръжния съд е потвърдена в останалата ѝ част.

С първоинстанционната присъда № 30 от 23.03.2018 г. по НОХД № 627/16, Варненският окръжен съд е признал подсъдимия В. Ц. П. за виновен в това, че на 28.11.2015 г в[жк], [населено място], / област/, умишлено е умъртвил М. Т. К., с оглед на което и на основание чл. 115 и чл. 54 НК, му е наложил наказание петнадесет години "лишаване от свобода", което да бъде изтърпяно при "строг" режим, със зачитане на предварителното задържане, считано от 28.11.2015 г, като го е оправдал по чл. 116, ал. 1, т. 6 и т. 11 НК. Със същата присъда е осъден да заплати на родителите на пострадалия З. и Т. К. по 130 000 лв, на всеки от тях, обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от деянието, предмет на обвинението.

Искането е на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 вр. чл. 354, ал. 2, т. 2 и ал. 5 НПК. Сочи се, че касационният съд е приложил "закон за еднакво наказуемо престъпление" и е приел ново фактическо положение, с което се е произнесъл като въззивна инстанция, а именно: че след падането на пострадалия на земята, подсъдимият е продължил да му нанася удари с хладното оръжие, каквото обстоятелство не е залегнало в обвинителния акт. Изтъква се, че с касационното решение са допуснати съществени процесуални нарушения и нарушения на материалния закон, че е допуснато нарушение на правото на справедлив процес по чл. 6 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи /КЗПЧОС/. Прави се искане за възобновяване на наказателното дело, отмяна на решението и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на ВКС, или за произнасяне на настоящия състав, при условията на чл. 425, ал. 1, т. 4 НПК, в насока, благоприятна за осъдения.

В съдебно заседание на ВКС защитата пледира за уважаване на искането.

Осъденият моли искането да бъде уважено.

Представителят на ВКП счита, че искането е допустимо, но е неоснователно и следва да бъде оставено без уважение.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните и в пределите на своята компетентност, намери следното:

Настоящото искане е недопустимо по следните съображения:

Когато делото е приключило с касационно решение, НПК е предвидил различни хипотези за възобновяване, но значими при решаване на настоящия казус са две от тях:

1 когато съдебният акт е постановен, на основание чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК, и

2 когато производството пред ВКС е протекло при условията на чл. 354, ал. 5 НПК.

Общото между двете хипотези е това, че е налице произнасяне на касационния съд за първи път по определена категория въпроси и това решение е окончателно. Когато съдебният акт е постановен, на основание чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК, с решението е приложен "закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление", тоест, обвинението е изменено, като е направена преквалификация на деянието, поради което подсъдимият формално не се защитава срещу измененото обвинение, независимо, че то е отнесено към същите релевантни факти и е еднакво или по-благоприятно за него. Във втората хипотеза, ако съдът упражни правомощията на въззивна инстанция, касационното решение не подлежи на обжалване по реда на редовния инстанционен контрол. С оглед съблюдаване на правото на справедлив процес по чл. 6 КЗПЧОС, процесуалният закон е предвидил възможност за възобновяване на наказателното дело в изброените хипотези като гаранция за спазване на правото на защита.

В теорията и съдебната практика са анализирани понятията "закон за по-тежко наказуемо престъпление", "закон за същото престъпление", "закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление", като са очертани отличителните им белези.

Понятието "закон за по-тежко наказуемо престъпление" е изяснено от Тълкувателно решение № 57 от 4.12.1984 г, по н. д. № 43/84, ОСНК, ВС, в което е прието следното: Закон за по-тежко наказуемо престъпление е налице, когато на съдебното следствие се установят обстоятелства, които дават основание да се измени квалификацията на деянието в по-тежко наказуемо престъпление. Кое престъпление е по-тежко наказуемо се определя от вида и размера на предвиденото за него наказание, като последователността на различните видове наказания и тяхната тежест са регламентирани в чл. 37 НК.

Съгласно разяснението на цитираното Тълкувателно решение, определящо значение при дефиниране на понятието "закон за по-тежко наказуемо престъпление" имат видът и размерът на наказанието, предвидено за съответното престъпление, при което по-тежко наказуемо се явява престъплението, което предвижда по-строго наказание, преценено съобразно йерархията на санкциите, очертана в чл. 37 НК.

Някои теоретици приемат, че е налице тъждественост между "закон за същото престъпление" и "закон за еднакво наказуемо престъпление", което е свързано с буквалното тълкуване на двете понятия единствено по критерия наказуемост. В част от съдебната практика също е изразено становище, че буквалното им езиково тълкуване по този критерий обуславя извода за тяхната идентичност.

Съществува и друго становище, според което е неприемливо да се сложи знак на равенство между двете понятия. Съображенията в тази насока са, че би се стигнало до противоречие с правния принцип, че е недопустимо в закона да съществуват две понятия с едно и също съдържание. Друг аргумент е, че при очертаване правомощията на въззивната инстанция по чл. 337, ал. 1, т. 2 НПК, не биха фигурирали хипотезите "закон за същото престъпление" и "закон за еднакво наказуемо престъпление" като отделни алтернативи, ако те имаха едно и също съдържание. Преди да бъдат изложени съображения относно

разликата между обсъжданите понятия е необходимо да се направи следното уточнение: "Закон за същото престъпление" и "закон за същото наказуемо престъпление" се отнасят до едно и също правно понятие, но второто е неточно в езиков смисъл и не следва да бъде употребявано. Ето защо, в настоящето изложение ще бъде използвано понятието "закон за същото престъпление".

Налице е и съдебна практика, която се споделя от настоящия състав, според която, различието между понятията "закон за същото престъпление", от една страна, и "закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление", от друга страна, произтича от правната квалификация на деянието, тоест, от приложимия материален закон, разбран като състав на престъпление, очертан от Особената част на НК. В тази насока е Решение № 13 от 26.07.2013 г, по н. д. № 2137/12, I НО на ВКС: "Когато със съдебния акт е приложена същата правна квалификация, е налице хипотезата на "закон за същото престъпление". Ако със съдебния акт е внесена промяна в правната квалификация, е приложен "закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление", в зависимост от тежестта на наказанията, предвидени в закона".

При "закон за същото престъпление" правната квалификация на деянието, тоест, приложимият материален закон е същият, който е възведен с обвинителния акт. При "закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление" възприетата от съда правна квалификация не остава същата, а се променя, като със съдебния акт се извършва преквалификация на деянието и се явява приложим друг материален закон, различен от този по обвинителния акт.

Общото между трите коментирани хипотези е това, че фактическото обвинение остава същото / кръгът от релевантни факти, описани в обвинителния акт, не се променя / или ако е налице промяна, тя е несъществена, тоест, всички релевантни факти са предявени на подсъдимия по установения ред и той е могъл да упражни пълноценно правото си на защита по тях. Друго е положението, ако е налице съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението. Тогава, на основание чл. 287 НПК, прокурорът повдига новото обвинение в производството пред първата инстанция. За разлика от случаите по чл. 287 НПК, в хипотезите на "закон за същото престъпление", "закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление", съдът може да се произнесе със своя акт, без да е необходима инициатива на прокурора. Това е така, защото фактическото обвинение остава същото или несъществено променено, а юридическото обвинение, обуславящо приложимия материален закон, от гледна точка на неговата наказуемост, е със същите правни последици като първоначалното по обвинителния акт, при "закон за същото престъпление" или "закон за еднакво наказуемо престъпление", или е с по-благоприятни последици, при "закон за по-леко наказуемо престъпление".

На следващо място, за прецизност в терминологията е необходимо да се направи уточнение на понятието "преквалификация" на деянието. В тесен смисъл, това са случаите, при които правната квалификация се променя, като се преминава от престъпление от един вид към престъпление от друг вид. В широк смисъл, преквалификация е налице и когато престъплението е едно и също, тоест, остава от същия вид, но се преминава от един състав към друг състав на същото престъпление. Например, от квалифициран състав към основен състав, респективно, от основен състав към привилегирован. В тези случаи, също се променя приложимият материален закон,

правната квалификация и съответната ѝ наказуемост, доколкото винаги наказанието, предвидено за квалифициран състав, е по-тежко от това по основния състав, респективно, наказанието по привилегирвания състав е по-леко от това по основния.

Хипотеза на "закон за същото престъпление" би възникнала, например, когато се разкрият обстоятелства, че предметът на имуществено престъпление, е с по-нисък размер от този, предмет на обвинението. Тогава съдът със своя акт може да осъди подсъдимия за установения /по-нисък/ размер на предмета на престъплението и го оправдае за разликата до пълния размер. Друго би било положението, ако се касае за по-висок размер на предмета на престъплението. Тогава се явява приложим чл. 287 НПК, тъй като обстоятелството, което се отнася до новия, по-висок размер, на предмета на престъплението, обуславя съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението.

Хипотеза на "закон за същото престъпление" би била налице и когато от квалифициран състав на престъпление отпаднат едно или повече квалифициращи обстоятелства, но съставът остава същият, тоест, квалифициран. Например, прокурорът е приел, че се касае за квалифициран състав на престъпление, при който са изпълнени три квалифициращи признаци, и по това обвинение е внесен обвинителен акт в съда. При постановяване на присъдата съдът е дал различна правна оценка на релевантните факти, като е останал в рамките на същата правна квалификация, но е приел, че са осъществени по-малко на брой квалифициращи признаци.

За пълнота и прецизност на настоящето изложение следва да се отбележи, че в теорията и съдебната практика има различие по въпроса: как следва да се квалифицира деянието, когато отпаднат някои от квалифициращите признаци от състава на престъплението.

Според едното становище, се касае за "закон за по-леко наказуемо престъпление", което произтича от обстоятелството, че е възможно да се смекчи наказателно-правното положение на подсъдимия. Според другото становище, се касае за "закон за същото престъпление", тъй като престъплението е от същия вид, но предвид отпадането на един или повече квалифициращи признаци, е възможно да се преосмисли наложеното наказание в насока, благоприятна за подсъдимия. Преобладаващата съдебна практика приема, че се касае за "закон за същото престъпление", тъй като правната квалификация остава същата и законът не е предвидил като задължителна последица смекчаване на наказанието. Възможността за по-благоприятно наказателно-правно третиране на подсъдимия е налице, но това е свързано с преценката за справедливост на наказанието, откъдето следва, че смекчаване на положението е възможно, но не е задължително.

В обобщение е необходимо да се отбележи следното:

Обсъдените хипотези имат отношение при решаване на въпросите: дали е настъпила промяна във фактическото обвинение и ако това е така, променените факти как се отразяват на юридическото обвинение, на правната квалификация, които въпроси поначало стоят на вниманието на инстанциите по фактите: първата инстанция и въззивната такава.

Касационният съд, съгласно правомощията си по Гл. 23 НПК, е съд по правото, а не по фактите, откъдето следва, че третата инстанция дължи произнасяне само в рамките на установените фактически положения, които сама не може да промени. Друго е

положението в хипотезата на чл. 354, ал. 5 НПК, когато касационният съд разполага с правомощията на въззивна инстанция и ако ги упражни, може да установява нови фактически положения и да внесе промяна в установените такива. Конкретният казус обаче не е такъв.

Изложеното дотук, разгледано в светлината на правото на справедлив процес по чл. 6 КЗПЧОС, дава основание да бъдат направени следните изводи:

Изискването на чл. 6, ал. 3, б. "а" от Конвенцията обвиняемият да бъде информиран в подробности за "характера и причините" за обвинението срещу него означава лицето да бъде осведомено не само за първоначалното обвинение, но и за промяната във фактите, ако е налице такава, разбрана като съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, както и за промяната в правната квалификация на деянието, предмет на обвинението.

Надеждната информираност на обвиняемия /подсъдимия/ изисква той да получи информация и за промяната на правната квалификация в по-лека такава, защото само по този начин би могъл да осъществи пълноценно правото си на защита. В тази насока е практиката на Съда по правата на човека. Следователно, когато с касационното решение е останала същата правна квалификация, тоест, е приложен "закон за същото престъпление", тази хипотеза не попада в обсега на чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК. Неслучайно, законодателят е очертал единствено хипотезите на "закон за еднакво наказуемо престъпление" и "закон за по-леко наказуемо престъпление", тъй като само в посочените случаи се прилага друга правна квалификация, срещу която подсъдимият не е упражнил правото си на защита пред минимум две съдебни инстанции.

НПК не е предвидил хипотеза, при която несъществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, което не води до друга правна квалификация, или даването на друга правна оценка на релевантните факти, при същата правна квалификация, тоест, приложение на "закон за същото престъпление", да бъдат включени в обсега на възобновяването по чл. 422, ал. 1, т. 5 вр. чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК. Това е така, защото фактическото обвинение остава същото или претърпява несъществена промяна, правната квалификация остава същата, поради което в хода на производството пред касационната инстанция пред защитата не са били поставени затруднения, които да попречат на пълноценното упражняване на правото на защита.

По настоящето дело, също е приложен "закон за същото престъпление" поради следните съображения:

Съставът на ВКС е дал различна правна оценка на релевантните факти, като е приел, че в действията на подсъдимия е налице личен мотив в извършване на престъплението, което изключва квалифициращото обстоятелство "хулигански подбуди". Направил е извод, че правилното приложение на материалния закон изисква деянието да се квалифицира по чл. 116, ал. 1, т. 6 НК, респективно, постановил е оправдаване по т. 11 на същия текст. При това положение, след като е приложен "закон за същото престъпление", съдебният акт не попада в обсега на чл. 422, ал. 1, т. 5 вр. чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК.

На следващо място, не е налице и хипотезата на чл. 422, ал. 1, т. 5 вр. чл. 354, ал. 5 НПК. Това е така, защото съставът на ВКС не е действал като въззивната инстанция, а е решил делото само в пределите на правомощията си по Гл. 23 НПК. Неоснователно се

сочи, че се е стигнало до промяна на фактическото обвинение, с което съставът на ВКС е упражнил правомощията на въззивен съд. По делото е установено, че е имало две пострадали лица: починалият М. К. и св. Р. В.. От фактическа страна е прието, че подсъдимият е нанасял удари с хладно оръжие по тялото и лицето на М. К., с което му е причинил множество наранявания, при един от които си е наранил ръката. От нанесените удари К. се е свлякъл на земята. Подсъдимият го е изоставил и се е присъединил към групата младежи, удряли св. В., при което е нанесъл на свидетеля удари с ножа, който е държал. В решението на ВКС, при излагане на доводите от правна страна, е отразено, че след падане на пострадалия на земята, подсъдимият е продължил да му нанася удари, откъдето е изведен изводът, че деянието се отличава с "особена жестокост". Правната оценка на извършеното е дадена в рамките на установените факти, откъдето следва, че действията на подсъдимия, осъществени след падането на пострадалия К. на земята, се отнасят до св. В., който също е пострадал. При това положение, след като разсъжденията на касационния съд са изложени при обсъждане на приложимия материален закон, не може да си счита, че съдебният състав е променил фактическите положения, с което се е произнесъл, по реда на чл. 354, ал. 5 НПК. Ето защо, неоснователно се сочи, че ВКС е действал като въззивна инстанция, откъдето следва, че не е налице и основанието по чл. 422, ал. 1, т. 5 вр. чл. 354, ал. 5 НПК.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

2. Договорът за прехвърляне на вещни права върху чужд недвижим имот не се разваля по право по силата на влязло в сила решение за съдебно отстранение срещу приобретателя на имота и иск по чл. 87, ал. 3 ЗЗД е допустим.

Чл. 87, ал. 3 ЗЗД

Тълкувателно решение № 1 от 02.07.2021 г. на ВКС по т. д. № 1/2019 г., ОСГТК, докладчик съдията Даниела Стоянова

Тълкувателно дело № 1/2019 г. на ОСГТК на ВКС е образувано по разпореждане от 09.05.2019 год. на Председателя на ВКС, на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ, за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос, по който е констатирана противоречива практика на състави на ВКС, произнесли се в производства по чл. 290 ГПК и по чл. 274, ал. 3 ГПК: Договорът за прехвърляне на вещни права върху чужд недвижим имот разваля ли се по право по силата на влязло в сила решение за съдебно отстранение срещу приобретателя на имота, или е необходимо предявяването на иск по чл. 189, ал. 1 ЗЗД вр. чл. 87, ал. 3 ЗЗД?

Според едното становище, законът не прави разлика между реализирана или предстояща евикция, защото и в двата случая става въпрос за пълно неизпълнение или неточно изпълнение на задължението да се прехвърли правото на собственост, за налични права на трето лице, противопоставими на купувача, вече реализирани или които ще се реализират в бъдеще. Затова и в двата случая купувачът може да развали договора за продажба по реда на чл. 87, ал. 3 ЗЗД.

Според другото становище, когато купувачът е съдебно отстранен от имота, то договарът, въз основа на който го е придобил, се счита развален по право, поради което и искът за развалянето на договора е недопустим, тъй като с факта на съдебно отстранение е настъпил и фактът на развалянето му.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии при Върховен касационен съд приема за правилно първото становище, със следните аргументи:

Развалянето на договора е право на кредитора на неизпълненото задължение поради причини, за които длъжникът отговаря, и поради това то винаги е алтернатива на другите способи за защита на кредитора при неизпълнение по чл. 79 ЗЗД – искане за реално изпълнение с мораторно обезщетение (неустойка за забава) или искане за компенсаторно обезщетение (компенсаторна неустойка), съответно намаляване на насрещната престация. Когато с договора се прехвърлят, учредяват или прекратяват вещни права върху недвижим имот, неговото разваляне става само по съдебен ред – чл. 87, ал. 3 ЗЗД.

От друга страна, поставеният за тълкуване въпрос е свързан с евикционната (за съдебно отстранение) отговорност на продавача и със задължението му да прехвърли собствеността върху предмета на договора. Правната уредба се съдържа в чл. 188 до чл. 192 ЗЗД.

Съгласно чл. 188 ЗЗД продавачът отговаря, ако трети лица имат право на собственост или други права по отношение на вещта, които могат да противопоставят на купувача, освен ако последният е знаел това. В зависимост от това дали третите лица са предявили правата си, се отграничават две хипотези. В първата - третото лице ги е предявило и купувачът вече е отстранен от вещта, която е купил, въз основа на съдебно решение – в този случай е налице осъществена евикция. Във втората хипотеза правата на трето лице само са предявени по съдебен ред или дори още не са, но могат във всеки момент да бъдат и така противопоставени на купувача. Вещта още не му е отнета, но съществува реална заплаха от това – налице е евентуална евикция. Както евентуалната, така и осъществената евикция биват пълна или частична в зависимост от обема на правата на третото лице.

При извършване на комплексно, тоест буквално, телеологическо и систематическо, тълкуване на релевантните правни норми се обосновава извод, че същите уреждат каква е отговорността на продавача при евикция с оглед добросъвестността или недобросъвестността на купувача по договора, но не и начина за разваляне на този договор.

Разпоредбите на чл. 189, ал. 1 ЗЗД и чл. 190, ал. 1 ЗЗД предвиждат, че ако продадената вещ принадлежи изцяло на трето лице, купувачът може да развали продажбата по реда на чл. 87 ЗЗД, а когато само част от продадената вещ принадлежи на трето лице или вещта е обременена с права на трето лице, купувачът да може да поиска разваляне на продажбата по съдебен ред, или - развалянето може да се поиска от купувача по негова преценка. След като законът при евентуална евикция изрично е предвидил само право на купувача - приобретател на имота, да може да развали договора при права на трето лице върху закупената от него вещ (имот), то следва да се приеме, че и при осъществена евикция последният има същото право. С влизане в сила на решението, с което, след като съдът е установил, че имотът принадлежи на трето лице, е отстранил приобретателя от него, не се разваля договорът за прехвърляне на имота, тъй като в предмета на делото не се включва по право и субективното право на купувача - приобретател на имота, да иска развалянето му поради неговото съществено, виновно неизпълнение. Обстоятелството, че купувачът е осъден да предаде целия имот по иск за собственост на трето лице, не води автоматично до извода, че продавачът е в състояние на пълно неизпълнение на задължението си да прехвърли собствеността. Аргумент в подкрепа на изложеното е разпоредбата на чл. 191, ал. 3 ЗЗД, която предвижда, че когато купувачът е избегнал съдебното отстранение или е освободил вещта от правата, които трети лица са имали върху нея, чрез заплащане на парична сума, продавачът може да се освободи от отговорност, като заплати на купувача тази сума, лихвите върху нея от деня на плащането и разноските. В този случай, ако се приеме, че със самото съдебно

отстраняване на купувача договорът за продажба се разваля по право, това би означавало да бъде лишен от предвидената в закона възможност да освободи вещта от правата на третите лица.

Силата на пресъдено нещо на влязлото в сила съдебно решение, с което купувачът е отстранен от един недвижим имот, поради това, че същият принадлежи на трето лице, ще се разпростре само върху спорното материално право, претендирано от ищеца (притежаващ права върху вещта), въведено от него чрез иска като предмет на делото и потвърдено с решението, а именно, че имотът му принадлежи и приобретателят следва да му го върне. При липса на предявен иск от купувача - приобретател на недвижим имот, за разваляне на договора, не може да се приеме, че влязлото в сила решение за неговото отстраняване от същия установява със сила на пресъдено нещо и съществуването на материалното му субективно право по чл. 87, ал. 3 ЗЗД с белезите, които го индивидуализират. Фактът, че купувачът е предал имота на третото лице, не влияе върху действието на договора, по силата на който е придобит имотът. Договорът продължава да е валиден и да обвързва страните до момента, в който купувачът упражни правото си да го развали, а той ще има това право при наличие на определени предпоставки. Право на евинцирания купувач е да прецени с оглед неизпълнението на договора от продавача, дали да упражни правото си на разваляне на договора или да уреди отношенията си с продавача по друг начин във връзка със съдебното отстраняване, запазвайки облигационната връзка.

Законът въздига в чл. 221 ГПК в предмет на силата на пресъдено нещо само спорното право, т. е. с влязло в сила решение за съдебно отстранение на приобретателя не се разрешава със сила на пресъдено нещо и спорът дали следва да се развали и договорът, по силата на който последният е придобил недвижимия имот, когато това негово право не е въведено чрез иск като предмет на делото.

Допълнителен аргумент в подкрепа на изложеното е и това, че договорът за покупко - продажба на чужд недвижим имот е действителен. Съгласно императивното правило на чл. 87, ал. 3 ЗЗД развалянето на договорите, с които се прехвърлят, учредяват, признават или прекратяват вещни права върху недвижими имоти, става по съдебен ред. Само изправната страна може да иска разваляне на договора поради виновно неизпълнение от противната страна, и този общ принцип на облигационното право е свързан с общите положения и цели на договора и договорната отговорност - съхраняване на възможността за изпълнение и обезвреда, съобразена с интереса на изправния кредитор. Последниците от неизпълнението биха могли да бъдат различни според неговата воля - изправният кредитор може да развали договора; може и да запази облигационната връзка, като поиска заплащане на компенсаторно обезщетение или престиране на друга вещ (даване вместо изпълнение).

Аргумент в подкрепа на разбирането за разваляне по право на договорната връзка по силата на влязлото в сила решение за съдебно отстранение не може да се изведе и от общата норма на чл. 89 ЗЗД, съгласно която: „...ако задължението на едната страна се погаси поради невъзможност за изпълнение, договорът се разваля по право. Развалянето по право е допустимо по действащото законодателство само в хипотезата на чл. 89 ЗЗД – при двустранните договори, ако задължението на едната страна се погаси поради невъзможност за изпълнение. Освен това чл. 89 ЗЗД визира прекратяване на договора поради пълна и трайна невиновна невъзможност за изпълнение, докато при продажба на чужда вещ и добросъвестен купувач става дума за виновно поведение на продавача. Евикцията – евентуална или реализирана, не прави продавача невиновен длъжник, за да се приложи правилото на чл. 89 ЗЗД. Посочената разпоредба не е идентична с разглежданата хипотеза на реализирана евикция. По силата на съдебното решение предметът на договора за продажба не е станал невъзможен. Предметът – в случая имотът, съществува, той може да бъде продаван и купуван, а не е изваден от гражданския оборот и няма пречка продавачът да го купи от третото лице или да го освободи от вещни тежести. Ако само

част от имота принадлежи на третото лице, продавачът може да изкупи неговата част и по този начин да изпълни задължението си към купувача. И след съдебното отстранение за купувача остава възможността да преустанови действието на договора, за да може да си върне платената цена и другите разноси, направени във връзка със сключения договор. Той има интерес да предяви иск за връщане на цената на отпаднало основание и затова купувачът може да развали договора по реда на чл. 87, ал. 3 ЗЗД.

Аргумент в подкрепа на становището, че развалянето следва да стане по съдебен ред е и защитата на третите лица и сигурността в оборота. Вписването на конститутивния иск за разваляне на договора има не само оповестително, но и защитно действие.

На следващо място, възприетото разбиране, че развалянето на договора за прехвърляне на недвижим имот не настъпва по право по силата на решението за евикция, е в съответствие с постановките, приети в Тълкувателно решение № 3 от 29.11.2012 г. на ВКС по т. д. № 3/2012 г. на ОСГК (за отмяната по чл. 537, ал. 2 ГПК). Съгласно последните на отмяна по реда на чл. 537, ал. 2 ГПК подлежат само констативните нотариални актове, когато не отразяват действителното правно положение; конститутивните следва да се запазят, защото по същината си са форма на договора и дори и продавачът да не е собственик, този договор продължава да обвързва страните; формата за действителност трябва да бъде запазена предвид бъдещо реализиране на права, произтичащи от неизпълнението на валидния договор, който не е произвел транслативен ефект. В същия смисъл е и приетото в Тълкувателно решение № 12 от 6.07.1990 г. от гр. д. № 99/1989 г., ОСГК - развалянето на договор по право съгласно чл. 89 ЗЗД има предвид други хипотези, а не прехвърлителни вещно-правни сделки.

Следователно и при евентуална, и при реализирана евикция

купувачът може да предяви иск за разваляне на договора за продажба по съдебен ред на основание чл. 189, ал. 1 във връзка с чл. 87, ал. 3 ЗЗД, а договорът за прехвърляне на вещни права върху чужд недвижим имот нито когато вещното право принадлежи изцяло на трето лице, нито когато част от вещта принадлежи на трето лице или вещта е обременена с права на трето лице, които са противопоставими на купувача, не се прекратява по право след влизане в сила на съдебното решение за съдебно отстраняване на купувача от имота.

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии при Върховен касационен съд

РЕШИ:

Договорът за прехвърляне на вещни права върху чужд недвижим имот не се разваля по право по силата на влязло в сила решение за съдебно отстранение срещу приобретателя на имота и иск по чл. 87, ал. 3 ЗЗД е допустим.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ на съдия Гълъбина Генчева, съдия Здравка Първанова и съдия Веселка Марева по тълк. д. № 1/2019 г. на ОСГТК на ВКС

Считаме, че отговорът на поставения въпрос по тълкувателното дело трябва да бъде следния: Договорът за прехвърляне на вещни права върху чужд недвижим имот не се разваля по право по силата на влязло в сила решение за съдебно отстранение срещу приобретателя на имота, но за да се иска връщане на цената на основание чл. 192, ал. 1 ЗЗД или връщане на цената, разноските по договора, необходимите и полезни разноси за вещта, заедно със стойността на плодовете и разноските по делото за евикция на основание чл. 191, ал. 1 ЗЗД не е необходимо евинцираният купувач да предявява иск за

разваляне на договора на основание чл. 189, ал. 1, вр. чл. 87, ал. 3 ЗЗД. Съображенията са следните:

Според постоянната практика на ВКС продажбата на чужда вещ не е нищожна, но няма вещен прехвърлителен ефект. Когато купувачът на чужд недвижим имот не е бил съдебно отстранен по реда на чл. 191 ЗЗД, той трябва да развали договора по реда на чл. 87 ЗЗД, за да може да си върне продажната цена, разносните по договора, както и необходимите и полезни разноси за вещта - чл. 189, ал. 1 ЗЗД. Когато обаче купувачът бъде съдебно отстранен по реда на чл. 191 ГПК, законът не изисква разваляне на договора за продажба, за да може купувачът да получи посочените по-горе суми, както и плодовете, които е бил осъден да върне на действителния собственик, а също и разносните по делото за евикция. В съдебния процес за евикция ищец е действителният собственик на имота, ответник-купувачът по договора, а продавачът, за да носи отговорност, следва да бъде привлечен като трето лице-помагач по реда на чл. 219 ГПК.

Съдебното решение, с което се установяват правата на действителния собственик, ще има установително действие между собственика на имота и продавача, а приетото в мотивите на решението ще е задължително за продавача в отношенията му с купувача - чл. 223 ГПК. С други думи - спорът за това дали продавачът е изпълнил задължението си по договора да прехвърли на купувача собствеността върху недвижимия имот ще се разреши индиректно в производството по съдебното отстранение и не е необходимо да се води нов исков процес за същото, макар и формално с друг предмет - чл. 87 ЗЗД. Затова чл. 191 ЗЗД не изисква разваляне на договора, за да може продавачът да бъде осъден да заплати на купувача посочените по-горе суми при съдебно отстранение, ако е бил предявен обратен иск по чл. 219, ал. 3 ГПК. Същото важи ако искът на купувача срещу продавача бъде предявен в отделен процес, след приключване на производството по делото за съдебно отстранение, при условието на чл. 191, ал. 2 ЗЗД.

Правата на третите лица няма да бъдат застрашени от липсата на вписване на искова молба по чл. 87, ал. 3 ЗЗД за разваляне на договора за покупко-продажба. Ако продавачът реши да се разпорежи повторно със същия имот, третите лица ще узнаят за първата разпоредителна сделка, която е вписана по неговата партия. Ако пък купувачът, който е формален, но не действителен собственик на имота, пожелае да го продаде на трети лица, те ще могат да разберат за правата на действителния собственик от вписването на исковата молба за съдебно отстранение, тъй като след 2001 г. се вписват и исковите молби по установителни и осъдителни иски за собственост. Исковата молба по иска за собственост ще бъде вписана по партията на ответника, т. е. по партията на купувача, който евентуално би искал да се разпорежи с чуждия имот.

съдия Гълъбина Генчева, съдия Здравка Първанова, съдия Веселка Марева, съдия Жива Декова

3. Ако петитумът, макар и некоректно заявен за освобождаване на имота и предаване на владението, може да бъде съотнесен към твърденията в исковата молба, сочещи на ограничаване (но не и на отнемане) владението на ищеца, то исковата молба е редовна и искът следва да се квалифицира по чл. 109 ЗС.

Чл. 108 и чл. 109 ЗС

Решение № 62 от 15.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4388/2019 г., II г. о., докладчик съдията Камелия Маринова

Допуснато е касационно обжалване с цел преценка допустимостта на въззивното решение с оглед определената от първоинстанционния съд квалификация на иска по чл.109 ЗС и от въззивния съд по чл.108 ЗС при искова молба, съдържаща твърдения, че ишците са собственици на имота, а ответникът на съседен имот с определено място за достъп до пътя, което той използва само за вход към имота си, а спорната площ покрива с чакъл и асфалт и неправомерно си устроил изход за автомобили до същия път и петитум да освободи завзетата площ от имота и да предаде владението върху нея.

Данните по делото:

В исковата молба ишците са твърдели, че по реституция по ЗСПЗЗ са собственици на поземлен имот, включващ и процесната реална част; ответникът е собственик на имот на границата с техния имот с определено място за достъп до пътя, което той използва само като вход към имота си, а през техния имот неправомерно е устроил изход до същия път, като за тази цел си е построил и масивна сграда за пропуск, която с около 1 кв.м. била стъпила върху имота на ишците, покрива с чакъл и асфалт прохода през тяхното място до пътя с площ от около 120 кв.м., лишавайки ишците от ползването на тази част от имота. Поискали са съдът да осъди ответника да освободи завзетата площ от имота им и да им предаде владението върху нея.

В отговора на исковата молба ответното дружество е посочило, че спорния имот попада в улична регулация и е заличен от кадастралната основа; дружеството използва прилежащата улица за достъп до имота си и няма отношение към въпроси, свързани с регулацията на имота на ишците; не владее спорната площ, тъй като не упражнява постоянна фактическа власт върху нея, никога не я е държало за себе си, нито е манифестирало съзнание, че е собственик и не е препятствало ишците да ползват собствения си имот.

Районният съд е приел, че петитумът на иска – да се осъди ответника да освободи завзетата площ от имота на ишците и да им предаде владението върху нея – обуславя квалификация на иска по чл.109 ЗС. Отхвърлил е иска, тъй като имотът попада в уличната регулация и напълно правомерно ответникът използва същия за преминаване с оглед естеството и функциите на уличната мрежа.

Въззивният съд е квалифицирал иска по чл.108 ЗС. Приел е, че щом след възстановяване на собствеността, върху процесната част е реализирана улица, за която има регулационно предвиждане от 2008 г., но не е проведена отчуждителна процедура по чл.205, т.1 ЗУТ, ишците запазват реституционните си права върху имота, а с установеното и поддържано без правно основание непосредствено служене с процесната част, ответникът обективно пречи на ищеца и го ограничава да упражнява в пълен обем правомощието ползване на своето абсолютно вещно право, поради което ревандикацията е основателна. Счел е, че няма пречка да се произнесе по същество по ревандикационен иск въпреки неправилната правна квалификация на иска като такъв по чл.109 ЗС от първоинстанционния съд, тъй като в решението си районният съд е обсъдил правнорелевантните факти за ревандикационния иск и съответно се произнася с адекватен диспозитив.

По основанията за допускане на касационно обжалване:

Характера и предмета на исовете по чл.108 ЗС и чл.109 ЗС са разяснени в мотивите на т.2а на Тълкувателно решение № 4 от 14.03.2016 г. по т.д. № 4/2014 г. на ОСГК на ВКС и Тълкувателно решение № 4 от 6.11.2017 г. по т.д. № 4/2015 г. на ОСГК на ВКС.

Искът за собственост по чл.108 ЗС /ревандикационният иск/ е иск на невладеещия собственик срещу владеещия несобственик. Предмет на делото по този иск е правото на собственост на ищеца. Искът съдържа в себе си две искания за правна защита, отправени до съда: искане да бъде установено, че ищецът притежава правото на собственост върху

процесния имот и искане да бъде осъден ответникът да му предаде владението върху имота.

Негаторният иск също е иск за защита на собствеността, но отрицателен, защото предмет на делото не е нито правото на собственост върху (засегнатия) имот на ищеца, нито правото на собственост върху (пречещия) имот на ответника. Правото на собственост върху тези два имота има значение за основателността на негаторния иск, но те остават вън от предмета на делото (по тях съдът се произнася само в мотивите на решението като по преюдициални правоотношения) и по тях не се формира сила на пресъдено нещо. Негаторният иск, като иск за защита на собствеността, предоставя правна защита на правото на собственост срещу всяко пряко и/или косвено неоснователно въздействие, посегателство или вредно отражение над обекта на правото на собственост, което пречи на допустимото пълноценно ползване на вещта (имота) според нейното предназначение, но без да отнема владението на собственика.

Следователно за квалификацията на един иск по чл.108 ЗС или по чл.109 ЗС от значение е дали посочените в обстоятелствената част на исковата молба действия на ответника са довели до отнемане владението на ищеца или само ограничават пълноценното му осъществяване.

Ако посочените в исковата молба действия на ответника не водят до отнемане на владението, а е заявен петитум за признаване правото на собственост на ищеца и осъждане на ответника да му предаде владението, то исковата молба е нередовна, поради противоречие в обстоятелствената част и петитума, а постановеното по такава искова молба съдебно решение е процесуално недопустимо.

Ако петитумът макар и некоректно заявен за освобождаване на имота и предаване на владението, може да бъде съотнесен към твърденията в исковата молба, сочещи на ограничаване /но не и на отнемане/ владението на ищеца, то исковата молба е редовна и искът следва да се квалифицира по чл.109 ЗС. Именно такъв е и настоящият случай. Твърденията в исковата молба за покриване на спорната площ от имота на ищите с чакъл и асфалт и използването ѝ за преминаване с превозни средства от ответника, не сочат на отнемане на владението, доколкото тези действия не ограничават достъпа на други лица, включително и на ищите до тази площ. Тези действия ограничават ищите да я владеят според желанието си на собственици, поради което предметът на спора е несъществуването на правото на ответника да въздейства върху процесната площ. Именно в тази връзка е и заявения петитум ответникът да освободи имота, като ако счете иска за основателен съдът следва да посочи и как следва да се осъществи това освобождаване, а именно чрез преустановяване преминаването.

Софийски градски съд неправилно е квалифицирал твърденията в исковата молба факти като отнемане на владението, а това е довело и до неправилна правна квалификация на предявения иск, а съответно и до неправилния извод, че релевантно е само дали е извършено или не отчуждаване на имота на ищите. Това е довело до подмяна предмета на делото /произнасяне по правото на собственост на ищеца, вместо по съществуването или несъществуването на право на ответника да преминава през процесната площ/, поради което въззивното решение следва да бъде отменено и делото да се върне за ново разглеждане от въззивния съд /доколкото при постановяване на касационното решение може да бъде отстранена неправилност на въззивното решение, касаеща необсъждане на всички доводи и доказателства на страните или неправилно приложение на материалния закон към установени по делото факти, но не и когато неправилната правна квалификация на основанията и петитума на иска са довели до цялостна подмяна на предмета на делото/.

4. За да представлява дадена територия за рекреационна дейност, такова предназначение следва да е предвидено в съответния устройствен план, а за територии без устройствени планове като тяхно налично предназначение се счита

фактическото им ползване, доколкото то не противоречи на забрани, установени със закон или друг нормативен акт.

Чл. 8, ал. 1 ЗЗТ

Чл. 64 ЗС

Решение № 112 от 19.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 726/2020 г., I г. о., докладчик председателят Маргарита Соколова

Касационното обжалване е допуснато по въпроса: представлява ли територия за рекреационна дейност земята, върху която е изграден почивен комплекс, находящ се в национален парк и прилага ли се спрямо тази територия Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони при определяне на площта, необходима за ползване на почивния комплекс.

По поставения въпрос настоящият състав на ВКС, I-во г. о., намира следното:

Съгласно чл. 7, ал. 1 ЗУТ според основното им предназначение, определено с концепциите и схемите за пространствено развитие и общите устройствени планове, териториите в страната са: урбанизирани територии /населени места и селищни образувания/, земеделски територии, горски територии, защитени територии, нарушени територии за възстановяване, територии, заети от води и водни обекти и територии на транспорта.

Според чл. 5, т. 2 ЗЗТ националните паркове спадат към категорията "защитени територии".

Една от целите, с които се управляват националните паркове, е развитието на рекреационни дейности - чл. 18, ал. 2, т. 3 ЗЗТ.

Съгласно чл. 2, ал. 1 и чл. 4, ал. 1 от Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони /наредбата/ устройството и предназначението на териториите, както и предназначението на поземлените имоти се осъществява и определя съобразно устройствените схеми, общите и подробните устройствени планове. Според чл. 45, ал. 1 от наредбата устройството в землищата извън границите на населените места и селищните образувания /и евентуално застрояването/ се определя, ако е предвидено в общ устройствен план по чл. 105 ЗУТ, когато има такъв, и ако е одобрен подробен устройствен план по чл. 109 или чл. 111 ЗУТ.

Според чл. 8, ал. 1 ЗУТ и чл. 4, ал. 6 от наредбата конкретното предназначение за всеки отделен поземлен имот се определя с подробния устройствен план.

В чл. 9, ал. 1 ЗУТ е предвидено, че в територии без устройствени планове предназначението на поземлените имоти до влизането в сила на плановете се определя от фактическото им използване, освен ако използването противоречи на закон. Фактическото ползване е съобразено и в чл. 4, ал. 2 от наредбата, според която за територии и поземлени имоти без одобрени устройствени схеми и планове като тяхно налично предназначение се счита фактическото им ползване, доколкото то не противоречи на забрани, установени със закон или друг нормативен акт.

Според чл. 4, ал. 7, т. 3 от наредбата едно от възможните предназначения на териториите и поземлените имоти е за рекреационни дейности.

Не съществува легално определение на понятията "рекреационна дейност" и "територии за рекреационни дейности". Тълковните речници определят рекреационната дейност като дейност, която е свързана с възстановяване силите на човека, изразходвани в трудовия процес.

Според чл. 27, ал. 1 от наредбата, намираща се в част втора, глава шеста "Устройство на територии за рекреационни дейности", териториите за рекреационни дейности се обособяват като устройствени зони в границите на населените места и

селищните образувания или извън тях и се определят съгласно следните разновидности: курорт, означен като Ок; ваканционно селище, означено като Ос; вилна зона, означена като Ов; други рекреации /гольф селища, аквапаркове, дисниленд и други/, означени като Од. В чл. 27, ал. 2 от наредбата е предвидено, че териториите за рекреационни дейности се определят и планират с устройствени схеми, общи и подробни устройствени планове. Възможност за изграждане на рекреационни /и туристически/ обекти в землищата извън границите на населените места е предвидена в глава 12 на наредбата "Устройство извън границите на населените места в земеделски, горски, защитени и нарушени територии - чл. 45, ал. 3, т. 6.

От изложеното следва, че, за да представлява дадена територия територия за рекреационна дейност, такова предназначение следва да е предвидено в съответния устройствен план, а за територии без устройствени планове като тяхно налично предназначение се счита фактическото им ползване, доколкото то не противоречи на забрани, установени със закон или друг нормативен акт.

При липса на устройствен план, изхождайки от съдържанието на понятието "рекреационна дейност", следва да се приеме, че земя, върху която е изграден почивен комплекс, находящ се в национален парк, безспорно има статут на територия за рекреационна дейност, определена съобразно фактическото ѝ ползване като място за отдих. Съобразявайки класификацията на видовете рекреации, такава земя спада към понятието "други рекреации" по смисъла на чл. 27, ал. 1, т. 4 от Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони.

Съгласно чл. 27, ал. 3 от наредбата необходимата площ на поземлените имоти в курортите е от 80 до 200 кв.м. на курортист в зависимост от категорията на туристическия обект, като според ал. 2 се съобразява капацитетът на основния рекреационен ресурс. При липса на изрична уредба за начина на определяне на необходимата площ /прилежащата площ/ към почивен комплекс, находящ се в национален парк, тази разпоредба следва да бъде приложена по аналогия в случай като разглеждания. Неоснователни са възраженията на ищеца /ответник по касация/ за неприложимост на правилата, регламентирани в чл. 27, ал. 3 от наредбата, основани на обстоятелството, че Н. парк "Р. " не е курорт, както и на тезата, че тези правила важат при определяне на прилежащи площи при бъдещо застрояване, поради което са неприложими при определяне на прилежаща площ към вече изградени сгради. С решение № 538/09.07.2010 г. по гр. д. № 519/2009 г. на ВКС, IV-то г. о., и решение № 33/26.02.2015 г. по гр. д. № 6221/2014 г. на ВКС, II-ро г. о., е прието, че нормите на наредбата имат приложимост и при определяне на площите, за които правото на ползване на собственика на земята следва да бъде ограничено при разделна собственост между земята и постройките върху нея, а с решение № 1/24.03.2017 г. по гр. д. № 5981/2015 г. на ВКС, II-ро г. о., е прието, че нормите на наредбата следва да намерят приложение при определяне на отношенията между собственика на терена и собственика на построените в него сгради съобразно правилото на чл. 64 ЗС по отношение на имот, съставляващ ваканционно селище в горска територия. Хипотезата, пред която страните по настоящото дело са изправени, е подобна на тези, разгледани в посочената съдебна практика, поради което последната следва да намери приложение и в настоящия случай.

Определянето на земята, върху която е изграден почивен комплекс, находящ се в национален парк, като такава със статут на територия за рекреационна дейност, води до извод за приложимост на чл. 27 от наредбата при определянето на площта, необходима за ползването на почивния комплекс, а не на чл. 21 /и приложение № 1 към него/, който се намира в част втора, глава четвърта от наредбата "Устройство на жилищни територии".

По касационната жалба:

В случаите на създадена разделна собственост върху земята и построените в нея сгради законът дава право на собственика на сградата да се ползва от земята доколкото

това е необходимо за използването на постройката според нейното предназначение. Това повелява общото правило, съдържащо се в чл. 64 ЗС. Съдебната практика по приложението на разпоредбата приема, че тя създава ограничение за собственика на земята да я ползва изцяло, когато в нея са построени сгради, собственост на лица, които не притежават права върху терена. На тях собственикът на земята следва да им осигури възможност да ползват земята в рамките на необходимото за пълноценното ползване на постройката според нейното предназначение.

Ето защо при произнасяне по искането на собственика на земята за предаване на владението /като част от ревандикационната претенция/ следва да бъде съобразено правото на лицето, построило сградата /сградите/, да ползва както пространството, застроено със сгради, така и пространството около тях, необходимо за достъп до сградите и за тяхното обслужване и пълноценно ползване според предназначението им. При определяне на тази площ, освен прилежащата площ, определена по предвидения в съответния нормативен акт начин /в случая съгласно чл. 27 от Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони/, следва да се отчетат и спецификите на всеки отделен случай, каквито може да се явят наличието на допълнителни съоръжения - подземни или надземни проводни, пътища и др. п., пространствено, функционално или технологично свързани със сградата, или функционалната свързаност на изградените обекти, или ако следва да се съобразят изисквания за безопасно функциониране с оглед конкретното предназначение на съответния вид сграда /например правила и норми за осигуряване на безопасност от пожар/ - решение № 74/13.07.2016 г. и решение № 1/24.03.2017 г., двете по гр. д. № 5981/2015 г. на ВКС, II-ро г. о., решение № 49/12.10.2018 г. и решение № 75/24.06.2019 г., двете по гр. д. № 887/2008 г. на ВКС, I-во г. о. /по описа на II-ро г. о. /. Съобразяването на обстоятелства от категорията на посочените не ограничава, както смята ищецът /ответник по касация/, правото на собственика на земята да ползва незастроената част извън необходимото за ползването на сградата /състоящо се в ползване от суперфициарния собственик на такава част от терена, която му осигурява нормален достъп до входа на сградата и прилежаща към нея площ, необходима за извършването на евентуални ремонтни работи с оглед поддържането ѝ в нормално и годно за ползване по предназначение състояние/. Обратно, то осигурява пълноценно и безопасно ползване на поземления имот съобразно с неговото предназначение.

Почивният комплекс "О. ", находящ се в Националния парк "Р. ", се състои от: хижа "О. ", 6 бр. дървени къщички тип "бунгало", пионерски лагер /туристическа спалня/, помпена станция с резервоар, парокотелно и асфалтова площадка - паркинг.

По делото няма данни, а и твърдения спорният поземлен имот да попада в обхвата на устройствен план и конкретното му предназначение да е определено с такъв план. Ето защо следва да се има предвид неговото фактическо ползване съобразно установеното в частта от въззивното решение, която е влязла в сила, че имотът попада в защитена територия, каквато представлява територията на Националния парк "Р. ". При това положение независимо, че в представените по делото скици е записано, че процесният имот е в територия с трайно предназначение "горска" и с начин на трайно ползване "друг вид горски имот", разпоредбите на Закона за горите не намират приложение, защото съгласно чл. 2, ал. 3, т. 2 от с. з. те не се прилагат за горите и земите в националните паркове. Следва да се имат предвид и данните в плана за управление на Националния парк "Р. " за периода 2001-2010 г. В него е записано, че в парка са определени, съгласно Закона за защитените територии, представени на карти и описани, следните зони: зона "Резервати", зона за ограничаване на човешкото въздействие, зона за интензивен туризъм, зона "Сгради и съоръжения /инфраструктурна зона/" и многофункционална зона. На картата хижа "О. " е изобразена като попадаща в многофункционалната зона, а от данните в плана е видно, че хижата попада в зоната "Сгради и съоръжения /инфраструктурна

зона/"- раздел II, т. 4. 4. Тази зона включва всякакъв вид сгради и съоръжения на територията на парка, в т. ч. хижи, почивни домове, бунгала, постройки към постоянните места за къмпинги /на БТС, БЧК, ПСС/, а предназначението ѝ е, освен друго, да предоставя и места за нощуване и отдих, да обезпечи места за достъп и туристически услуги в парка. Хижа "О. " попада и в описаната в раздел II, т. 4. 3 "Зона за интензивен туризъм" - III. 3 /части от туристическата зона съвпадат с елементи на зона "Сгради и съоръжения"/; упомената е и в приложение № 22 "Списък на туристическите хижи и заслони в НП "Р. " като попадаща в подотдел 177-1 по лесоустройствения проект на ДЛ Д..

Съобразно с така установеното фактическо ползване /което не противоречи на забрани, установени със закон или друг нормативен акт/ и предвид зоните, в които процесният имот попада, както и съобразно с отговора на правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване, следва да се приеме, че земята, върху която е изграден почивният комплекс "О. ", представлява територия за рекреационна дейност. При това положение необходимата прилежаща площ за ползване на комплекса следва да се определи съобразно правилото на чл. 27, ал. 3 от Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони. Изчислена по този начин в допълнителното заключение от 07.06.2017 г. на вещото лице инж. В., площта възлиза на 3 224 кв.м. при данни за капацитет на основния рекреационен ресурс /пететажната сграда/ от 45 легла /чл. 27, ал. 2 от наредбата/ и категория на туристическия обект една звезда /чл. 27, ал. 3 от наредбата/. За да бъде обаче почивният комплекс ползван по предназначението си, и то пълноценно, на почиващите в него следва да се осигури възможност да ползват и частта незастроен терен - извън прилежащата площ, за разходка в двора на комплекса, както и за паркиране на превозни средства. Това означава да се ползва цялата незастроена площ, в рамките на която е разположен поземленият имот от 4 041 кв.м., и съобразно с това да се определи и правото по чл. 64 ЗС на собственика на сградите. По този начин собственикът на земята - държавата, ще може да изпълни задълженията, вменени ѝ от чл. 52, ал. 3 и чл. 55 от Конституцията на РБ да закриля здравето на гражданите и да насърчава развитието на спорта и туризма, както и да осигури на почиващите в комплекса здравословна и благоприятна околна среда. Ограничаване на правата на гражданите само по причина, че имотът е държавна собственост, в законодателството не е установено.

В обобщение, предпоставките за уважаване на предявения ревандикационен иск в осъдителната му част не са налице, тъй като ответникът, в качеството му на суперфициарен собственик на построените в ПИ..... сгради, има право да ползва земята на поземления имот по силата на императивната норма на чл. 64 ЗС. Като неправилно, постановено в нарушение на материалния закон, въззивно решение в обжалваната му част, с която е прието обратното, следва да бъде отменено и тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, делото съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК следва да бъде решено по същество от Върховния касационен съд, като предявеният по реда на чл. 108 ЗС иск бъде отхвърлен в осъдителната му част.

По частната жалба, по която е образувано ч. гр. д. № 724/2020 г. по описа на ВКС, I-во г. о.:

След постановяване на въззивното решение № 160/07.06.2019 г. въззивният е бил сезиран с молба с вх. № 4878/01.07.2019 г., подадена от държавата, за изменение на решението в частта за разноските, като бъдат присъдени сторените по делото разноски и юрисконсултско възнаграждение.

С определение от 30.10.2019 г. въззивният съд отхвърлил искането. Посочил, че въззивното производство е образувано както по въззивна жалба на ответника по иска, така и по частна жалба на ищеца срещу първоинстанционното определение, с което без разглеждане е оставено искането за изменение на определение по чл. 248 ГПК поради

прекомерност на присъденото на ответника адвокатско възнаграждение. С въззивното решение № 160/07.06.2019 г. и двете жалби са счетени за неоснователни, поради което както първоинстанционното решение, така и определението са били потвърдени. След като всяка от жалбите е изцяло неоснователна, то на насрещните страни по тях не следва да бъдат присъждани разноски. Освен това в представения списък по чл. 80 ГПК били включени и разноски, сторени в първоинстанционното производство, относно които има произнасяне с определение № 927/14.10.2019 г. и повторното им присъждане от въззивната инстанция е недопустимо.

Обжалваното определение е неправилно.

С молбата, подадена в срока по чл. 248, ал. 1, предл. 1 ГПК, държавата - ищец по делото, е претендирала разноските, сторени във въззивното производство за защита срещу подадената от ответника въззивна жалба срещу първоинстанционното решение в частта, с която ревандикационният иск е бил уважен. С оглед изхода на този спор - потвърждаване на първоинстанционното осъдително решение, ищецът е имал право на сторените от него разноски за въззивното производство, които възлизат на 60 лева - заплатено възнаграждение за вещо лице. Неправилно въззивният съд е обвързал основателността на искането за присъждане на разноските за защита срещу първоинстанционното решение с изхода на спора по частната жалба, подадена от ищеца, срещу първоинстанционното определение, с което без разглеждане е оставено искането на същия за изменение на определение по чл. 248 ГПК поради прекомерност на присъденото на ответника адвокатско възнаграждение - процесуалните правоотношения, възникнали по всяко едно от исканията, не са обвързани в своето развитие едно от друго. Ето защо обжалваното с частната жалба определение следва да бъде отменено, а произнасянето по искането за разноски, сторени от ищеца във въззивното производство, следва да се разреши от касационната инстанция с оглед изхода на материалноправния спор между страните.

По частната касационна жалба, по която е образувано ч. гр. д. № 725/2020 г. по описа на ВКС, I-во г. о.:

С решение № 334/05.07.2016 г. по гр. д. № 268/2015 г. първоинстанционният съд е пропуснал да се произнесе по исканията на страните за присъждане на разноски за производството, поради което, сезиран с такива искания в срока за обжалване, е постановил определение № 927/14.10.2016 г. по чл. 248 ГПК, с което осъдил ЕТ "Б. А. - Веспи" да заплати на държавата деловодни разноски в размер на 401 лева, а държавата - да заплати на ЕТ "Б. А. - Веспи" деловодни разноски в размер на 6 148.41 лева. Съдът е приел, че не следва да присъжда в полза на държавата юрисконсултско възнаграждение, тъй като в чл. 78, ал. 8 от действащия ГПК не са включени държавните учреждения, за разлика от чл. 64, ал. 5 ГПК.

Срещу това определение е подадена частна жалба от ищеца с изх. № 11-03-56/25.10.2016 г. и с вх. № 12280/27.10.2016 г., която съдържа искане за присъждане и на юрисконсултско възнаграждение, както и възражение за прекомерност на присъденото в полза на ответника адвокатско възнаграждение по съображения, че същото в пъти надвишава възнаграждението по чл. 7, ал. 2, т. 3 вр. ал. 6 от Наредба № 1/09.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

С определение № 931 от 15.09.2017 г. първоинстанционният съд оставил без разглеждане като недопустимо искането по чл. 78, ал. 5 ГПК като направено несвоевременно - не е било заявено нито до приключване на последното по делото съдебно заседание, нито в срока за становище по молбата по чл. 248 ГПК, подадена от ответника.

Това определение е потвърдено с въззивното решение № 160/07.06.2019 г. по в. гр. д. № 546/2017 г. на Кюстендилския окръжен съд /в тази част решението има характер на определение/. Въззивният съд е приел за правилно становището на първоинстанционния съд за недопустимост на искането по чл. 78, ал. 5 ГПК, тъй като същото е заявено след

изтичането на срока за отговор на молбата на ответника по чл. 248 ГПК.

В изложението по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК към частната касационна жалба жалбоподателят се позовава на основанието по чл. 280, ал. 2, предл. 3-то ГПК и иска отмяна на обжалвания съдебен акт като очевидно неправилен.

Поддържаното основание за допускане на касационно обжалване не е налице, тъй като в случая искането по чл. 78, ал. 5 ГПК за намаляване на разноските за адвокатско възнаграждение поради прекомерност съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото не е направено нито до приключване на последното заседание в първата съдебна инстанция, нито по реда и в срока по чл. 248 ГПК. Възражението за прекомерност се съдържа в частна жалба вх. № 12280/27.10.2016 г. /изх. № 11-03-56/25.10.2016 г. /, с която се обжалва определението на първоинстанционния съд, постановено в производството по чл. 248 ГПК. Ето защо, като е потвърдил определението, с което искането по чл. 78, ал. 5 ГПК е оставено без разглеждане като заявено несвоевременно, въззивният съд е постановил съдебен акт, който не е очевидно неправилен. Поради това същият не може да бъде допуснат до касационно обжалване.

5. Ищецът по иск с правно основание чл. 54, ал. 2 ЗКИР има правен интерес да установи правото си на собственост върху грешно заснетата в кадастралната карта част от имота към момента на приключване на съдебното дирене в инстанцията по същество.

Само по изключение той има правен интерес да установява собствеността си към минал момент – момента на одобряване на кадастралната карта на населеното място. Например, в хипотезата на чл. 16, ал. 1 ЗУТ.

Чл. 54, ал. 2 ЗКИР,

Чл. 16, ал. 1 ЗУТ

Решение № 104/2020 от 20. 01. 2021 г. на ВКС по гр. д. № 4498/2019, I г. о., докладчик съдията Бранислава Павлова

З. В. З. е предявил против М. Т. Б. и съпругата му М. Ц. К. - Б. иск с правно основание чл. 54, ал. 2 ЗКИР за установяване по отношение на ответниците, че към момента на одобряване и влизане в сила на кадастралната карта 20 кв. м. от имот принадлежи към имот с идентификатор. като е допусната грешка в кадастралната карта при заснемане на северната граница на имота.

В отговора на исковата молба ответникът М. Т. Б. е изразил становище, че не е налице правен интерес за ищеца да установи правото си на собственост към минал момент – одобряването на кадастралната карта. По същество е изложил доводи, че процесната реална част не е била част от имота на ищеца, южната граница не е местена още от момента на отчуждаване на имота и е материализирана с ограда. Направил е и възражение, че е придобил спорната идеална част по давност при установено от него владение и с присъединяване на владението на праводателите му.

В съдебното заседание на 24.04.2017 г. процесуалния представител на ищеца е заявил, че претендира да бъде установено правото му на собственост към настоящия момент. Това уточнение е било допустимо, защото исковата молба е била нередовна поради противоречие между твърденията и петитума относно момента на установяване на правото на собственост, която нередовност първоинстанционният съд е следвало служебно да констатира при проверката на редовността на исковата молба по реда на чл. 129 ГПК. Нередовността на исковата молба е условие за допустимостта на процеса, затова всяка инстанция може да я констатира и да предприеме дължимите действия по отстраняването ѝ. Същевременно и страната може в производството пред първата

инстанция сама да уточни обстоятелствата, с което да отстрани нередовността на исковата молба. Точно това процесуално действие е извършил ищецът по настоящото дело в съдебното заседание на 24.04.2017 г. като е поискал правото му на собственост да бъде установено към настоящия момент, с което е отстранил противоречието между обстоятелствената част и петитума на исковата молба. Това уточнение, макар да не е прието с нарочно определение от първоинстанционния съд, е съобразено от него при постановяване на първоинстанционното решение и е намерило отражение в диспозитива на решението. Уточнението и възприетия от районния съд подход за разрешаване на спора са в съответствие и с т. 4 от Тълкувателно решение № 8 от 23.02.2016 г. по тълк. д. № 8 от 2014 г. на ОСГК на ВКС, с което е прието, че ищецът по иск с правно основание чл. 54, ал. 2 ЗКИР има правен интерес да установи правото си на собственост върху грешно заснетата в кадастралната карта част от имота към момента на приключване на съдебното дирене в инстанцията по същество. Само по изключение ищецът по иск с правно основание чл. 54, ал. 2 ЗКИР има правен интерес да установява собствеността си към минал момент- момента на одобряване на кадастралната карта на населеното място. Например, в хипотезата на чл. 16, ал. 1 ЗУТ, когато се касае за грешка в кадастралната карта, послужила като основа на приет първи подробен устройствен план на населеното място, социалната инфраструктура или на мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура. В случая ищецът не се е позовал на тази хипотеза и не е обосновал правен интерес от установяване на собствеността към минал момент, а и защитата на ответника е била построена върху установяване на правата му към настоящия момент, което е в пълно съответствие с направеното уточнение на иска.

Според посоченото тълкувателно решение одобрените по реда на ЗКИР кадастрални карти и кадастрални регистри имат декларативно действие, същевременно поради изискването те да се поддържат в актуално състояние и да отразяват точно собствеността, когато е налице грешка, породена от спор за материално право по смисъла на чл. 54 ал. 2 ЗКИР, установяването както на спорното право на собственост, така и на неточното отразяване на обема на това право е към момента на предявяване на иска, респективно - на приключване на съдебното дирене в инстанцията по същество, като се вземат предвид и тези настъпили след одобряване на кадастралната карта юридически факти, които имат значение за придобиване, изменение или погасяване на правото на собственост.

В разглеждания случай въззивният съд не се е произнесъл по правото на собственост към настоящия момент, защото е приел, че релевантен за установяване на собствеността по повдигнатия правен спор е момента на одобряване на кадастралната карта – така той се е произнесъл по непредявен иск за собственост към минал момент, а не към настоящия момент, което е довело и до неразглеждане на доводите във въззивната жалба, свързани с възражението на ответника за изтекла придобивна давност към датата на предявяване на иска. Като не е се е произнесъл по предявени иск към настоящия момент, въззивният е постановил недопустимо решение, което следва да се обезсили на основание чл. 281 ал. 1 т. 2 ГПК и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

6. Площта на имота и сигнатурата по плана, ако има такава, не са присъщи белези за индивидуализиране на имота.

Чл. 108 ЗС

Решение № 33 от 26.02.2021 г. на ВКС по гр. д. № 1878/2020 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Допуснато е касационно обжалване по въпроса дали квадратурата е решаващ индивидуализиращ белег на недвижимите имоти.

По поставения въпрос настоящият състав приема следното:

В практиката на ВКС се приема, че индивидуализацията на недвижимите имоти става по тяхното местонахождение, граници, регулационен статут, площ, както и всички други данни и доказателствата за тях, които могат да послужат за установяване на това обстоятелство, като площта на имота и сигнатурата по плана, ако има такава, не са присъщи белези, тъй като зависят от начина на измерване или могат да се променят при изменение на плана - решение № 672 от 7.03.2011 г. на ВКС по гр. д. № 1584/2009 г., I г. о. В същия смисъл са и други решения на ВКС, в които се приема, че площта /квадратурата/ на имота не е негов решаващ индивидуализиращ белег - решение № 206 от 14.09.2009 г. на ВКС по гр. д. № 1092/2007 г., I г. о., решение № 1171 от 22.12.2008 г. на ВКС по гр. д. № 4521/2007 г., I г. о., решение № 389 от 10.05.2010 г. на ВКС по гр. д. № 364/2009 г., I г. о., решение № 1 от 31.01.2014 г. на ВКС по гр. д. № 4495/2013 г., I г. о. Тази практика се споделя от настоящия състав и следва да намери приложение и по настоящото дело.

По съществуващото на касационната жалба:

С обжалваното решение състав на Плевенския окръжен съд е отменил решение № 108 от 21.03.2019 г. по гр. д. № 619/2018 г. на районен съд-Червен бряг и е отхвърлил предявения от Д. Г. М. и З. И. М. срещу Г. Т. С. и К. С. С. иск по чл. 108 ЗС за установяване на собствеността и предаване владението на реална част с площ от 696 кв. м., от които 669 кв. м. са част от УПИ.... г., а 300 кв. м. са част от УПИ.... г., ведно със сграда с идентификатор..., попадаща в западната част на имот с идентификатор... по КККР на [населено място] бряг. Процесните площи са означени със син цвят и с цифри 9, 2, 3, 8, 4, 1, 5, 6, 9 на скицата на стр. 155 от първоинстанционното производство.

Въззивният съд е приел, че процесните площи са реални части от УПИ.... г. и УПИ.... по КККР на [населено място] бряг, придобити въз основа на две постановления за възлагане, издадени от публичен изпълнител № 19 И. Й.. С първото постановление № 26422/2004/000185/18.11.2008 г. на Д. М. е възложено дворно място с площ от 8330 кв. м., а по скица с площ от 6055 кв. м., към което по регулация се придават 885 кв. м. /общо по скица 6940 кв. м. /, находящо се в [населено място] бряг, съставляващо парцел.... в стр. кв..... по плана на [населено място] бряг, ведно с построените в него сгради, включително стара едноетажна сграда със застроена площ от 32 кв. м., а с постановление № 26422/2004/000123 от 29.02.2008 г. на Д. М. е възложено дворно място с площ от 10000 кв. м., а по скица с площ от 10195 кв. м., съставляващо парцел.... в стр. кв..... по плана на [населено място] бряг. От своя страна ответниците Г. С. и К. С. са собственици по силата на покупко-продажба, извършена с нотариален акт №.... г., на съседен УПИ.... с площ от 3660 кв. м., а през 2016 г. са признати за собственици по давност на 467 кв. м. от ПИ с идентификатор... по КККР на [населено място] бряг, целият с площ от 4127 кв. м. и на няколко сгради, сред които и сграда с идентификатор... с площ от 32 кв. м. Прието е, че при извършване на сделките от 2008 и 2009 г. е действал ЗРП на промишлена зона [населено място] бряг от 1989 г., с последващи изменения от 1995 г. и 2007 г., според който площите на закупените парцели са както следва: УПИ.... е от 10433 кв. м.; УПИ.... е от 7079 кв. м., а УПИ.... – 3167 кв. м. Прието е също, че УПИ.... влиза изцяло в контура на ПИ с идентификатор..., като части от ПИ с идентификатор... влизат и в УПИ.... и УПИ.... Вещите лица не могат да обяснят причините за разликата в площите на имотите по документи и на място, както и къде са разположени онези 467 кв. м. от ПИ с идентификатор..., за които ответниците са се снабдили с нотариален акт по обстоятелствена проверка. Не може да се установи по категоричен начин и дали сградата с площ от 32 кв. м., която е предмет на едно от възлагателните постановления на публичния изпълнител, съвпада със сградата с площ от 32 кв. м., за която ответниците се легитимират като собственици по давност. Прието е също, че според заключението на тройната

експертиза действащият към момента на закупуването регулационен план не е приложен, тъй като парцелите не са трасирани на място и не са отразени в кадастралната карта. В случая не става въпрос за придаваеми по регулация места, за които да се уреждат регулационни отношения, тъй като и двете страни са закупили парцели. Прието е, че на място между двата имота на ишците от една страна и имота на ответниците от друга съществува ограда, която е нанесена като граница в кадастралната карта. Това е и начинът, по който се владеят имотите, като тази ограда не е променяна през годините. Тази стара ограда е била имотна граница между планоснимачни номера №.... и №.... по кадастралния план, когато са съществували предприятията, от които са закупени имотите на страните. Съдът не е кредитирал особеното мнение на едно от вещите лица от състава на тричленната експертиза, според което има идентичност между сградите с площ от 32 кв. м. по документите на ишците и на ответниците и че след като страните са закупили урегулирани поземлени имоти, не трябва да се изследва въпросът има ли придадени места по регулация.

От правна страна въззивният съд е приел, че ишците не са доказали по безспорен начин собствеността си върху процесните реални части. Недоказан бил основният им аргумент за идентичност на придобитата от тях с постановлението за възлагане сграда с площ от 32 кв. м. и сградата от 32 кв. м., съществуваща на място в спорната площ, за която ответниците са признати за собственици по давност. Освен това ишците са закупили имоти с по-малка площ от действителния размер на урегулираните поземлени имоти.... и..., а ответниците са закупили по-голяма площ по документ за собственост, отколкото е УПИ.... Не могат да се конкретизират и претендираните от ишците реални части от ПИ с идентификатор.... Самите ишци първоначално са въвели като предмет на спора едни площи, а след това са изменили претенцията си, сочейки други площи и районният съд не е съобразил дали това не е довело до изменение на иска както по основание, така и на самото искане.

Решението е неправилно.

При разрешаване на спора за собственост на процесните реални части неправилно съдът е изхождал от квадратурата на имотите, закупени от страните. Както бе посочено при отговора на въпроса по чл. 280, ал. 1 ГПК, решаващ индивидуализиращ белег на недвижимия имот са неговите граници, а не площта му.

Спорът по делото се концентрира върху това коя е действителната граница между имотите на страните – тази, която съществува на място, означена е в кадастралната карта и съвпада с границата между имоти №.... и №.... по изработения при ЗТСУ (отм.); кадастрален план, или регулационната линия между УПИ.... и УПИ.... от една страна и УПИ.... от друга.

За разрешаването на този спор от значение е не само обстоятелството, че страните са придобили урегулирани поземлени имоти /както ишците - с възлагателните постановления от 2008 г., така и ответниците, с нотариалния акт №.... г. /, но и отчитане на разпоредбите на § 6, ал. 2 и ал. 4, вр. § 8, ал. 1 ПР на ЗУТ. Тези разпоредби са императивни - решение № 221 от 20.05.2011 г. на ВКС по гр. д. № 1082/2010 г., I г. о.; решение № 173 от 18.07.2019 г. на ВКС по гр. д. № 2906/2018 г., IV г. о., и за тях съдът следи служебно, като може да допусне служебно и експертиза във връзка с прилагането им - т. 3 на ТР № 1 от 9.12.2013 г. на ВКС по тълк. д. № 1/2013 г. Въззивният съд не се е занимавал с посочените разпоредби, но е бил длъжен да се произнесе по тях поради императивния им характер.

Установено е по делото, че действащият за процесните имоти дворищнорегулационен план /ДРП/ е от 1989 г. По кадастралната основа на този план границата между имоти №.... и №.... не съвпада с регулационната линия, която е изместена навътре в имот №....

В случай, че към момента на влизане в сила на ДРП двата имота са били

собственост на държавата, предоставени на държавни предприятия /както е приел въззивният съд/, не би възникнал въпросът за прилагане на плана, тъй като в този случай не се дължи уреждане на сметки по регулация - решение № 96 от 5.07.2018 г. на ВКС по гр. д. № 3758/2017 г., I г. о. В този случай разпоредбите на § 6, ал. 2 и ал. 4, вр. § 8, ал. 1 ПР на ЗУТ не биха намерили приложение и границата между имотите ще се определи единствено от регулационната линия между тях, а ако тя не съвпада с границата по кадастралната карта, ще е налице грешка в кадастралната карта. По настоящото дело обаче възниква съмнение дали тази хипотеза е налице, тъй като праводателят на ищите е търговско дружество, а на ответниците - кооперация, което е индия, че към момента на влизане в сила на ДРП собствениците на имоти пл. №.... и пл. №.... са били различни и се е налагало да се заплаща сума за площта, придадена с регулационния план, т. е. възниква проблемът с прилагането на плана. Този извод се подкрепя и от отразеното в скицата на стр. 21 от първоинстанционното производство, представена от ищеца, в която е посочено, че процедурите по прилагане на плана не са проведени. В § 6, ал. 2 и ал. 4 на ПР на ЗУТ са дадени срокове за прилагането на заварените от ЗУТ дворищнорегулационни планове, с които части от имоти се придават по регулация към съседни парцели. При неспазването на тези срокове отчуждителното действие на неприложените ДРП се прекратява - § 8, ал. 1 ПР на ЗУТ, и това става автоматично, без да е необходимо провеждането на процедура по изменението на плана – в този смисъл ТР № 3 от 28.03.2011 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2010 г., ОСГК. В случай, че отчуждителното действие на дворищнорегулационния план е отпаднало на основание § 8, ал. 1 ПР на ЗУТ, действителната граница между имотите на страните ще се определи не от регулационната линия, а от старата кадастрална граница между имоти №.... и №...., която съвпада и с границата по кадастралната карта. Обстоятелството, че страните са придобили урегулирани поземлени имоти ще бъде без значение, тъй като прехвърлителният ефект на сделките ще е настъпил само за имотите в положението отпреди влизане в сила на неприложения дворищнорегулационен план - решение № 173 от 18.07.2019 г. на ВКС по гр. д. № 2906/2018 г., IV г. о.; решение № 112 от 5.03.2010 г. на ВКС по гр. д. № 3797/2008 г., IV г. о., решение № 21 от 4.02.2009 г. на ВКС по гр. д. № 161/2008 г., V г. о.

Когато съдът служебно прилага императивна правна норма, той е длъжен да изложи мотиви, да уведоми страните, като им даде възможност да изразят становище по обстоятелствата и по прилагането на нормата, а също и да ангажират доказателства, както и да разпреди доказателствената тежест - решение № 18 от 28.01.2019 г. на ВКС по гр. д. № 978/2018 г., I г. о., решение № 240 от 13.10.2014 г. на ВКС по гр. д. № 3144/2014 г., III г. о. По настоящото дело се налага спазването на тези изисквания, тъй като не е изяснено по категоричен начин дали към момента на влизане в сила на ДРП от 1989 г. собствениците на имоти №.... и №.... са различни, съответно – дали се е налагало уреждането на сметки по регулация за придадените площи от имот №.... към парцелите на ищите, които понастоящем са с номерация.... и...., т. е. дали планът е приложен. Заключение на тройната експертиза, че в конкретния случай не става въпрос за придавани по регулация места, за които следва да се уреждат регулационни отношения, тъй като двете страни по делото са закупили парцели /УПИ/, не следва да бъде възприето, тъй като то съдържа правен извод, при това неверен. От факта на придобиването на УПИ не може да се направи еднозначен извод, че дворищнорегулационният план не е създавал отношения за уреждане на сметки по регулация, т. е. че не е възникнала необходимост от прилагането му в тази част. При спор между страните по изброените факти съдът може да ги изясни и с експертиза.

В случай, че собствениците на имоти №.... и №.... към момента на влизане в сила на ДРП от 1989 г. са били различни и се е налагало уреждане на сметки по регулация, следва да се изясни дали тези сметки са били уредени до изтичането на сроковете по § 6, ал. 2 и ал. 4 ПР на ЗУТ. Ако не са били уредени, меродавна е границата между имотите по

кадастралния план от 1989 г., съответно – от кадастралната карта, тъй като отчуждителното действие на заварения от ЗУТ ДРП е прекратено автоматично. Ако са били уредени, меродавна е регулационната линия, към която насочват и придобивните сделки.

В случай, че собственик на имоти №... и №... към момента на влизане в сила на ДРП от 1989 г. е било едно лице, не възниква въпрос за прилагане на ДРП и съответно – за прилагане на § 6, ал. 2 и ал. 4, вр. § 8, ал. 1 ПР на ЗУТ. В този случай регулационният план няма отчуждително действие и само той определя действителната граница между имотите, т. е. това е регулационната линия между тях.

Изложеното налага отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане от въззивния съд, който следва да се произнесе по спора коя е действителната граница между имотите на страните. При произнасянето по този спор той следва да чуе какво е становището на страните по прилагането на § 6, ал. 2 и 4 и § 8, ал. 1 ПР на ЗУТ, да разпредели доказателствената тежест, да събере необходимите доказателства, включително и чрез експертиза, ако това се налага.

7. Ограниченият от посоченото в жалбата въззивен съд може да приеме за доказани различни факти от тези, приети от първоинстанционния съд, само при съответно оплакване за необоснованост или съществено нарушение на съдопроизводствените правила, както и при обсъждане на събраните във въззивното производство доказателства за новооткрити и новонастъпили факти.

В закона няма забрана действието на договора за цесия или прекратяването му да бъде поставено в зависимост от едно бъдещо несигурно събитие – отлагателно или прекратително условие или в зависимост от едно бъдещо сигурно събитие – срок.

Ако прехвърленото вземане е погасено или е станало принудително неизпълнимо преди настъпване на условието или изтичането на срока на цесията, цедираното вземане не може да се върне у цедента или ако се върне, ще се върне принудително неизпълнимо, т.е. като естествено задължение.

Правните последици от несъобщаването на длъжника за модалитетите на цесията се изразяват в това, че извършеното погасяване на цесионера ще има валиден погасителен ефект за вземането.

Чл. 269 ГПК

Чл. 99 ЗЗД

Решение № 89 от 30.09.2020 г. на ВКС по гр. д. № 3827/2019, IV г. о., докладчик съдията Десислава Попколева

Допуснато е касационно обжалване на решение, с което е отхвърлен иска по чл. 124, ал. 1 ГПК за признаване за установено несъществуването на вземане в размер на 90 000 евро. Обжалването е допуснато поради значението на процесуалноправния въпрос за задължението на въззивния съд да обсъди всички обстоятелства по делото и по материалноправните въпроси за действието на прекратителното условие или срок в договора за цесия и може ли условието или срокът да се определят от събитие, което представлява юридическо действие-извършване на продажба на недвижим имот и за правните последици от несъобщаването на длъжника на модалитетите на цесията и за настъпването на съответните факти, както и за правните последици от плащането /погасяването/ на цесионера преди настъпването на прекратителното условие или срок на цесията.

По повдигнатия процесуалноправен въпрос е налице, както задължителна практика на ВКС, обективирана в т.2 от Тълкувателно решение № 1/2013 г. от 9.12.2013 г. по т.д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС и т.19 от Тълкувателно решение № 1/2001 г. на ОСГТК на ВКС, така и обилна практика на ВКС, обективирана в решения, постановени по реда на чл. 290 ГПК, в която се приема, че въззивният съд е длъжен да изложи собствени мотиви във връзка с наведените във въззивната жалба доводи за неправилност на съдебното решение, както и да основе решението си на установените по делото факти и обстоятелства, като обсъди всички допустими доказателства, събрани по надлежния процесуален ред във връзка с доводите и възраженията на страните. Процесуалната възможност за препращане към мотивите на първоинстанционния съд, не освобождава въззивната инстанция от задължението ѝ да отговори на всички доводи и възражения, изложени във въззивната жалба и отговора, в рамките на предмета на проверката по чл. 269 ГПК. Ограниченият от посоченото в жалбата въззивен съд може да приеме за доказани различни факти от тези, приети от първоинстанционния съд, само при съответно оплакване за необоснованост или съществено нарушение на съдопроизводствените правила, както и при обсъждане на събраните във въззивното производство доказателства за новооткрити и новонастъпили факти.

По повдигнатите материалноправни въпроси Върховният касационен съд намира следното: Съгласно разпоредбата на чл. 99, ал. 1 ЗЗД кредиторът може да прехвърли своето вземане, освен ако законът, договорът или естеството на вземането не допускат това. В доктрината и в съдебната практика договорът за цесия се дефинира като такъв, при който се осъществява промяна в облигационната връзка чрез промяна на активната страна в нея, или това е договор за отстъпване на едно вземане от досегашния му носител на едно трето, чуждо на тази връзка лице. Договорът за цесия се определя още като каузален, неформален и консенсуален, като прехвърлянето на вземането може да бъде уговорено като възмездно или безвъзмездно. С постигането на съгласие между страните, вземането преминава от цедента върху цесионера, т.е. последният придобива вземането в състоянието, в което то се е намирало към същия момент, заедно с акцесорните му права – чл. 99, ал. 2 ЗЗД. По отношение на длъжника цесионният договор няма действие, докато цесията не му бъде съобщена от цедента – чл. 99, ал. 4 ЗЗД. Съобщението до длъжника обаче не е елемент от фактическия състав, който поражда действие между страните по договора, поради което вземането преминава върху цесионера със самото му сключване. В закона няма забрана действието на договора за цесия или прекратяването му да бъде поставено в зависимост от едно бъдещо несигурно събитие - отлагателно или прекратително условие или в зависимост от едно бъдещо сигурно събитие - срок. Уредбата на договорите, сключени под условие, е установена с нормата на чл. 25 ЗЗД, от която се извежда, че условието е винаги бъдещо и несигурно събитие, т.е. някакво обстоятелство/юридически факт - събитие или действие, което трябва да се прояви след сключване на сделката и да не се знае дали ще настъпи. Общото изискване за валидност на условието в гражданското право е то да бъде възможно и да не противоречи на императивни правни норми или на добрите нрави. В противен случай уговорката за условие ще бъде нищожна. С оглед правните последици, условията се делят на отлагателни и прекратителни, като страните, съгласно установения в чл. 9 ЗЗД принцип за свобода на договарянето, могат да поставят сключения от тях договор под условие, предвиждайки потенциалните изменения в облигационната връзка, досежно целия комплекс от права и задължения или отделни негови елементи. При прекратителното условие, докато още не се е сбъднало, възникват права и задължения за страните по договора, т.е. задължението възниква като напълно действително и изискуемо на общо основание, а в полза на кредитора се поражда едно свършено субективно право. Поради това носителят на вземане под прекратително условие може да иска изпълнението му както доброволно, така и принудително. С настъпване на условието обаче действието на

сделката се прекратява, като съгласно чл. 25, ал. 2 ЗЗД настъпването на условието има обратно действие. Доколкото обаче действието на условието е установено в интерес на страните по сделката, а не в обществен интерес, то тази норма е диспозитивна и следователно страните може да уговорят нещо друго, напр. действие за в бъдеще. Според това, от какво зависи настъпването на условието, в доктрината се приема, че условията се разграничават на случайни /каузални/, произволни /потестативни/ и смесени условия. Приема се, че условието е случайно когато действието на сделката е в зависимост от бъдещо и неизвестно събитие, чието настъпване е израз на случайност, т.е. върху събдването му не може да влияе волята на никоя от страните. Произволно е онова условие, при което събдването на събитието зависи от волята на единия от съконтрагентите, а смесено, е условието, което зависи едновременно от волята на едната от договарящите страни и от волята на трети лица или от случайно събитие. В тази връзка се прави разлика между т.нар. „обикновени потестативни“ и „чисто потестативни“ условия. При първите изпълнението на задълженията се обуславя от едно събитие, зависещо от волята на едната страна и на едно трето лице, докато при чисто потестативните условия изпълнението на задължението е поставено в зависимост изключително от волята само на една от договарящите страни. В съдебната практика на ВКС /решение № 7 от 19.04.2017 г. по т.д. № 53312/2015 г. I г.о., ГК/ се приема, че е недопустимо сключването на договори под условие, поставено изцяло в зависимост от волята на едната страна - т.нар. чисто потестативни условия, тъй като при тях се поставя под съмнение намерението за обвързване и съществуването на самия договор. В тази връзка законът въвежда фикцията, че условието се счита за настъпило, ако страната, която има интерес от несбъдването му, недобросъвестно попречи то да настъпи, като преценката относно фингираното събдване на условието, следва да се осъществи по правилата на логиката при съпоставка между поведението на страната и закономерния ход на събитията, като се отчете интересът на страните в предметната рамка на сключения договор. За разлика от условието, срокът е такова ограничение на волеизявлението, при което правното действие се поставя в зависимост от едно бъдещо и сигурно събитие. Сроковете също могат да бъдат отлагателни и прекратителни. За разлика от настъпилото условие обаче правните последици от изтичането на срока се проявяват винаги занапред.

На въпроса може ли условието и срокът да се определят от събитие, което представлява юридическо действие – извършване на продажба на недвижим имот, следва да се даде положителен отговор. Както бе посочено вече, бъдещото сигурно или несигурно събитие представлява юридически факт, а според съдържанието им юридическите факти се делят на действия - сделки и юридически постъпки, на юридически събития и на факти от душевния живот. Тезата, поддържана от касаторите, че бъдещото несигурно или сигурно обстоятелство/събитие може да е само от категорията на юридическите събития, т.е. на факти от природния свят, не намира опора в закона.

Правните последици от несъобщаването на длъжника за модалитетите на цесията – в случая на уговореното прекратително условие, се изразяват в това, че извършеното от него погасяване на вземането по отношение на цесионера до момента на узнаване за включеното в договора за цесия прекратителното условие, ще има валиден погасителен ефект. Изпълнението на длъжника към цесионера, извършено след получаване на съобщението по чл. 99, ал. 3 ЗЗД, но без да му е съобщено за наличието на прекратително условие или срок в договора за цесия, винаги ще има погасителен ефект. Такива ще бъдат и правните последици от плащането /погасяването/ на вземането на цесионера преди настъпването на прекратителното условие или срок на договора за цесия. Освен това следва да се посочи, че ако цесията е извършена под прекратително условие или срок, действието на събдването на условието или изтичането на срока би се проявило, само ако прехвърленото вземане съществува към този момент. Ако прехвърленото вземане е погасено или е станало принудително неизпълнимо преди настъпване на условието или

изтичането на срока, цедираното вземане не може да се върне у цедента или ако се върне, ще се върне принудително неизпълнимо, т.е. като естествено задължение. Без правно значение е, какво е основанието за погасяване: плащане, прихващане, даване вместо изпълнение, опрощаване, сливане на качествата кредитор и длъжник. При погасяване на цедираното вземане преди настъпване на условието или изтичането на срока длъжникът се освобождава от задължението, а вътрешните отношения между цедент и цесионер се уреждат според тяхното съдържание.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, като разгледа жалбите и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, ги намира за основателни, тъй като решението е постановено в противоречие с дадения отговор по процесуалноправния въпрос и поради допуснати нарушения на чл. 180, чл. 181, ал. 1 и ал. 2 и чл. 193 ГПК, като съображенията за това са следните:

За да постанови обжалваното решение, правилно въззивният съд е приел, че ищецът, в качеството си на приобретател на недвижим имот, придобит от длъжниците по изпълнението, т.е. като трето на изпълнителното производство лице, оспорва вземането спрямо тях по това производство с цел препятстване на принудително изпълнение върху притежаваните от него имоти, като поддържа, че вземането на съществува и е погасено от него след встъпването му в дълга и плащането на кредитора към този момент, поради което с оглед погасяването на дълга, то не е могло да бъде цедирано впоследствие. Правилно въззивният съд е посочил, че при така предявения отрицателен установителен иск в тежест на ищеца е да докаже правния си интерес от водене на процеса, а на ответника – съществуването на спорното вземане. От представеното по делото копие на изпълнителен лист за вземането, издаден на несъдебно изпълнително основание по реда на отменения ГПК, съдът е приел за установено, че поради неизпълнение на задължението по договора за кредит, Националната банка на Гърция се е снабдила с изпълнителен титул, т.е. кредиторът е придобил правото да събере цялото задължение, като нито длъжникът, нито поръчителите са се възползвали от реда за защита по чл. 244, чл. 250, чл. 255 ГПК /отм./ Приел е също така, че вземането е цедирано за първи път на „ОББ“ АД, като поръчителите Х., са изплатили изцяло дълга на първия цесионер и са се суброгирали в изпълнителния лист срещу главния длъжник изцяло, а срещу поръчителите, между които са и К. и М. Т. – съобразно припадащите им се части от дълга /чл. 145 ЗЗД/ - по 45 000 евро за всеки от тях. През 2005 г. Х. са цедирали вземането на втория цесионер – С. С., като по отношение на така посочените сделки правилно съдът е приел, че същите са валидно извършени.

С оглед изложените в исковата молба фактически твърдения на ищеца А. С., становището на ответниците по тях и представените по делото доказателства, правилно въззивният съд е приел за неоснователни оплакванията във въззивната жалба на ищеца, че последният цесионер – ответникът „Алая 28“ ЕАД, като не е представил доказателства за сключване на договора за кредит с Националната банка на Гърция и за усвояване на отпуснатата като банков кредит сума в размер на 340 000 евро, което вземане впоследствие е било предмет на няколко договора за цесия, не е доказал, че е носител на процесното вземане в размер на 90 000 евро срещу ответниците Т.. С оглед разпоредбите на чл. 153 и чл. 154 ГПК обсегът на доказване в исковото производство не включва всички, а само спорните релевантни факти. В конкретния случай споровете между страните възникват след като с договор от 22.06.2006 г. цесионерът по договор за цесия от 30.05.2005 г. - С. С. прехвърля част от вземането си на „Макса Юнайтед Корп.“, който договор има следните особености: от една страна, продажната цена не е заплатена, а е уговорено това да стане при получаване на сумата при доброволно плащане или принудително изпълнение /чл. 5 от договора/; договорът е сключен при модалитет – под условие, че до 30.07.2007 г. бъде реализирана продажбата на описания в договора като обезпечение на вземането имот в [населено място]. Правилно въззивният съд е приел, че

мотивите за приемане на посочените клаузи са без правно значение за спора, както и въпросът дали по този начин се гарантира изпълнение на задължението за заплащане на цената по него, като е прието за безспорно по делото, че процесният имот не е продаден на публична продажба до посочената в договора за цесия дата, а години по-късно. С оглед дадените от касационната инстанция отговори на повдигнатите материалноправни въпроси, изводите на въззивния съд за неоснователност на направеното от въззивника - ищец възражение за недействителност на клаузата от договора, съдържаща прекратително условие, поради противоречието ѝ със закона и поради това, че съдържа обещание за бездействие от страна на трети лица, са правилни. Уговореното от страните прекратително условие в договора за цесия, е свързано с едно бъдещо несигурно събитие, за което страните са съзнавали, че може, както да се сбъдне, така и да не се сбъдне, като неговото настъпване стои извън волята на страните и изпълнение на техните задължения – чл. 25, ал. 1, предл. 1 ЗЗД. Доколкото условието не противоречи на императивни правни норми и не представлява потестативно такова, следва извода, че уговорената от страните клауза не е нищожна, както и че до сбъдването на условието, договорът за цесия е действителен и страните са придобили права по него.

Неправилни обаче са изводите на въззивния съд за недоказаност на твърденията на ищеца А. С., че е заместил в дълга длъжниците К. и М. Т. на основание сключено между него и цесионера към този момент - „Макса Юнайтед Корп.“ споразумение за заместване в дълг от 30.08.2006 г. и съответно, че е изпълнил задължението на освободените длъжници към цесионера, което е удостоверено с разписка по чл. 77 ЗЗД, издадена от кредитора на 15.10.2006 г., доколкото и двата документа са оспорени от ответника „Алая 28“ ЕАД, легитимиращ се като последващ цесионер на основание договор за цесия от 03.12.2008 г., сключен със С. С., с възражение за липса на достоверна дата по смисъла на чл. 181 ГПК. Прието е от съда, че доколкото тези частни документи не носят подпис на оспорващата страна, то съгласно чл. 193, ал. 3 ГПК, тежестта да докаже истинността им е върху представилата ги страна, която е участвала в съставянето им и се ползва от тях – новият длъжник - ищецът А. С.. Прието е, че от страна на последния не са ангажирани никакви доказателства, които да подкрепят тезата му за извършено плащане към цесионера - „Макса Юнайтед Корп.“, поради което твърдението му, че е заместил Т. в дълга, както и че е погасил същото вземане чрез плащане, е останало недоказано.

Изводите са направени в нарушение на разпоредбата на чл. 236, ал. 2 ГПК и на нормите, регламентиращи доказателствена сила на подписаните частни документи и на правилата за оспорване истинността на документ, респ. в кои случаи защитата срещу доказателствената сила /формална и материална/ на документа е подчинена на изискванията на чл. 193 ГПК. Основателни в тази връзка са оплакванията, изложени в касационната жалба на ищеца, че съдът се е произнесъл по ненаправено от него твърдение – че е погасил вземането на Т. чрез плащане на цесионера „Макса Юнайтед Корп.“, както и по незаявено от ответника „Алая 28“ ЕАД оспорване на верността на представените от ищеца споразумение по чл. 102 ЗЗД и разписка по чл. 77 ЗЗД, доколкото тези документи са оспорени единствено по отношение на тяхната автентичност и е заявено възражение за непротивопоставимостта им на ответника като трето лице по смисъла на чл. 181 ГПК, тъй като нямат достоверна дата. В действителност в исковата молба ищецът твърди, че е погасил дълга на Т. към цесионера „Макса Юнайтед Корп.“ в качеството му на задължено лице по споразумение за заместване в дълг от 30.08.2006 г., но не е посочил конкретния способ, чрез който е направено погасяването. Във връзка с депозирания от ответника „Алая 28“ ЕАД отговор и изготвения от съда доклад на делото, ищецът с писмено становище, представено в о.с.з. на 06.03.2015 г., е заявил изрично, че не твърди да е платил задължението на цесионера „Макса Юнайтед Корп.“ и е направил уточнение, че е изпълнил задължението си към него по реда на чл. 65 ЗЗД. С исковата молба ищецът е представил споразумение за заместване в дълг, сключено между него и кредитора –

цесионер от 30.08.2006 г., което има характер на частен диспозитивен документ и разписка по чл. 77 ЗЗД, издадена от кредитора на 15.10.2006 г., която има характер на частен удостоверятелен документ. В срока за отговор ответникът е оспорил същите с твърдение, че нямат достоверна дата по отношение на него по смисъла на чл. 181 ГПК и в тази връзка е заявил, че са му непротивопоставими, както и с възражение, че на посочените в двата документа дати лицата, посочени за техни издатели не са се намирали на територията на Република България, като е поискал откриване на производство по оспорване на документите по чл. 193 ГПК. Във връзка с дадените от съда указания да се уточни изрично в какво се изразява направеното с отговора на исковата молба оспорване на двата документа, в първото по делото о.с.з. /от 06.03.2015 г./, процесуалният представител на ответника е заявил следното: „изрично оспорваме достоверността на датата по смисъла на чл. 181 ГПК на споразумение за заместване в дълг, както и оспорваме автентичността на подписите, положени под двата документа така както сме заявили в отговора“.

Съгласно чл. 193 ГПК страната, на която документът се противопоставя, може да разруши неговата доказателствена сила, като оспори неговата истинност /автентичност и вярност/. Когато документът е диспозитивен, т.е. при който не възниква въпросът за верността на материализираното с него удостоверятелно изявление поради естеството на изявлението, да се оспори неговата истинност значи да се заяви, че той е неавтентичен, като това е единствения път за защита срещу формалната му доказателствена сила, независимо от това, дали той е официален, или частен. Когато документът е свидетелстващ, да се оспори неговата истинност значи: или да се заяви, че той е неавтентичен, т.е. да се отрече формалната му доказателствена сила или да се заяви, че той е неверен – тогава оспорващият отрича материалната му доказателствена сила, като твърди, че удостовереното в документа не отговаря на действителното фактическо положение. Оспорването на верността на документа като средство за защита срещу обвързващата доказателствена сила на документа влиза в действие само срещу материалната доказателствена сила на официалните свидетелстващи документи. Когато се оспорва истинността на неподписан от оспорващия частен документ, страната която го е представила и иска да се ползва от него, трябва да докаже неговата автентичност, т.е. че изхожда от лицето, което е според нея издател на документа. При частни свидетелстващи документи защитата срещу тяхната материална доказателствена сила не е подчинена на изискванията за оспорване истинността на документа по реда на чл. 193 ГПК. В конкретния случай, макар и от съда да не е четено нарочно определение, производство по оспорване автентичността на документите е проведено, доколкото ищецът е заявил, че ще се ползва от тях, като от приетото по делото заключение на СГЕ, поискана от ищеца, безспорно се установява, че и двата оспорени документа са подписани от лицата, сочени като техни издатели, т.е. че са автентични и съгласно чл.180 ГПК съставляват доказателство, че изявленията, които се съдържат в тях, са направени от тези лица, т.е. ползват се с формална доказателствена сила, която се отнася единствено относно факта на писменото изявление и неговото авторство. Няма спор в съдебната практика, че формалната доказателствена сила на частния документ не обхваща други данни, за които той свидетелства и по-специално тя не обхваща датата и мястото на съставянето му, така както са посочени в него, т.е. те могат да бъдат антидатиращи. Именно с оглед на тази опасност и за да защити правата на третите лица, чл. 181 ГПК постановява, че на тях посочената в документа дата е непротивопоставима. Като действителна /достоверна дата/ на документа се счита спрямо тези лица денят, след който издаването на документа е безсъмнено. Трети лица по разума на посочената разпоредба са само тези неучастващи в съставянето на документа лица, които черпят права от някои от издателите на документа и които биха могли да бъдат увредени от неговото антидатиране. Другите неучастващи в документа лица не са трети лица и спрямо тях не важи изискването за достоверност на

датата на частния документ. В конкретния случай ответникът „Алая 28“ ЕАД не е трето лице по смисъла на чл. 181 ГПК, тъй като не отговаря на посочените в нормата условия. Макар и да е лице, което не е участвало в съставянето на документа, ответното дружество не черпи права от някой от издателите на документа и тези му права да биха могли да бъдат увредени от антидатирането му. Ето защо, по отношение на ответника „Алая 28“ ЕАД не важи изискването за достоверност на датата, посочена в споразумението за заместване в дълг, в който смисъл е и направеното от страна на ищеца възражение във въззивната му жалба, но необсъдено от въззивния съд, с което е последният е допуснал съществено процесуално нарушение на чл. 236, ал. 2 вр. чл. 269 ГПК. В нарушение на чл. 193 ГПК въззивния съд е приел, че направеното от ответното дружество възражение за липса на достоверни дати в документите представлява оспорване на истинността им. Спорът по датата, посочена в документа не включва твърдение за неистинност на частния документ и за него не са приложими правилата, разписани в чл. 193 ГПК. За установяване на действителната дата съдът може да се позове на всякакви доказателствени средства, вкл. и свидетелски показания на лицата, които са издатели на частния свидетелстващ документ, ако не са страни по делото, съгласно чл. 181, ал. 2 ГПК. Представената по делото разписка по чл. 77 ЗЗД, издадена от кредитора, като частен свидетелстващ документ, се ползва освен с формална доказателствена сила, така и с материална доказателствена сила, тъй като издателят ѝ удостоверява неизгодни за себе си факти. В конкретния случай разписката от 15.10.2006 г. се ползва с доказателствена сила за погасяването на дълга, доколкото в нея са посочени фактите, релевантни за точното с погасителен ефект изпълнение на задължението, а именно основание и размер на задължението, кредитор, длъжник, време на изпълнение. По отношение на датата на издаване на разписката, е налице изрично потвърждение пред съда от нейния издател на обстоятелствата, че ищецът А. С. е заместил старите длъжници по силата на споразумение от 30.08.2006 г. и е погасил вземането към него чрез изпълнение по смисъла на чл. 65, ал. 3 ЗЗД – чрез прехвърляне на вземания вместо дължимото, извършено с договор от 15.10.2006 г., на която дата е издадена и разписката по чл. 77 ЗЗД. Ето защо, направеният от въззивния съд извод, че от ищеца не са ангажирани никакви доказателства, които да подкрепят тезата му за извършено плащане към цесионера - „Макса Юнайтед Корп.“, се явява неправилен поради съществено нарушение на правилата на ГПК-касационно основание по чл. 281, т. 1, предл. 2 ГПК. Това налага отмяна на обжалваното решение, а доколкото не е необходимо извършване на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разрешен по същество от като касационната инстанция /арг. от чл. 293, ал. 3 ГПК/.

При дадените от касационната инстанция отговори на материалноправните въпроси за действието на прекратителното условие в договора за цесия и дали последното може да се определя от събитие, което представлява юридическо действие, следва да се приеме, че уговореното в договора за цесия от 22.06.2006 г. прекратително условие е действително, като до момента на неговото настъпване, в полза на кредитора „Макса Юнайтед Корп.“ е възникнало правото да иска изпълнение по договора както доброволно, така и принудително. При преценка на събраните по делото доказателства - споразумение за заместване в дълг от 30.08.2006 г. и разписка по чл. 77 ЗЗД, издадена от цесионера „Макса Юнайтед Корп.“ на 15.10.2006 г., чиято автентичност е доказана в процеса, а по отношение на датите на двата документа е налице изрично потвърждение пред съда от кредитора, издал разписката по чл. 77 ЗЗД, следва да се приемат за безспорно установени фактите, че ищецът А. С. е заместил длъжниците Т. в дълга към цесионера „Макса Юнайтед Корп.“ и е погасил същия на 15.10.2006 г. по реда на чл. 65 ЗЗД. С оглед отговора на въпросите за правните последици от погасяване на вземането на цесионера преди настъпване на прекратителното условие, както и за последиците от несъобщаване на длъжника на прекратителното условие в договора за цесия, следва да се приеме, че

извършеното погасяване на вземането на кредитора „Макса Юнайтед Корп.“ спрямо Т. от заместилния ги в дълга А. С. преди настъпване на прекратителното условие на договора за цесия от 22.06.2006 г., има валиден погасителен ефект. Такъв ефект би имало и изпълнението, извършено след настъпване на прекратителното условие до момента на узнаване от длъжника за наличието на модалитета. При това положение, към датата на последващата цесия, сключена между С. С. и ответното дружество на 02.12.2008 г., вземането към длъжниците Т. не е съществувало, тъй като е било погасено чрез изпълнение на цесионера „Макса Юнайтед Корп.“ преди настъпване на прекратителното условие, уговорено в договора от 22.06.2006 г., т.е. вземането не се е върнало у цедента С. С. и той не е станал отново кредитор на вземането срещу Т. за да може валидно да го прехвърли на ответното дружество през 2008 г.

С оглед изложеното искът по чл. 124, ал. 1 ГПК за признаване за установено несъществуването на вземане на „Алая 28“ ЕАД спрямо К. А. Т. и М. И. Т. в размер на общо 90 000 евро е основателен и следва да бъде уважен.

8. Докладът включва изясняване на обстоятелствата, от които произтичат претендираните права и направените възражения от страните /списък на правнорелевантните факти/. Когато някое от претендираните права или някое от направените възражения произтича от факт, който не се твърди в исковата молба или отговора и не е допълнен по реда на чл. 143, ал. 2 ГПК, съдът е длъжен съгласно чл. 145, ал. 1 ГПК да постави на заинтересованата страна въпрос по този факт, като укаже значението му за претендираното право или направеното възражение.

В доклада съдът трябва да посочи правната квалификация на всички претендирани от страните права и на всички направени възражения, реплики и дуплики.

При липсата на надлежен доклад не настъпва преклузията на закона и направено доказателствено искане за пръв път във въззивната жалба е допустимо на основание чл. 266, ал. 3 ГПК.

Чл. 266, ал. 3 ГПК

Чл. 283 ГПК

Чл. 290 ГПК

Чл. 315 КТ

Чл. 325, ал. 1 КТ

Чл. 344, ал. 1 КТ

Решение № 105 от 2.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4648/2019 г., III г. о., докладчик съдията Драгомир Драгнев

Допуснато е касационно обжалване по следните въпроси:

1. Съставляват ли неизготвянето на изчерпателен доклад от първоинстанционния съд и неизпълнение на задълженията му по чл. 146, ал. 2 и ал. 3 от ГПК процесуални нарушения по смисъла на чл. 266, ал. 3 от ГПК, обуславящи възможност за събиране на доказателства във въззивното производство?

2. При изготвянето на изчерпателен доклад по делото допустими ли са нови доказателства пред въззивния съд? Следва ли съдът да съдейства на страните за изясняване на делото от фактическа страна?

По така формулираните проблеми следва да се приложат постановките, съдържащи се в ТР № 1/2013 г от 09.12.2013 г. по тълкувателно дело № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС и подробните разяснения, дадени в решение № 32 от 10.03.2016 г. по гр. д. № 4741/2015 г. на II ГО на ВКС. Съгласно чл. 7, ал. 1, изречение последно от ГПК съдът съдейства на

страните за изясняване на делото от фактическа страна. Конкретен израз на това съдействие е разпоредбата на чл. 146 ГПК, според която първоинстанционният съд е длъжен да извърши доклад по делото. Докладът включва изясняване на обстоятелствата, от които произтичат претендираните права и направените възражения от страните /списък на правнорелевантните факти/. Когато някое от претендираните права или някое от направените възражения произтича от факт, който не се твърди в исковата молба или отговора и не е допълнен по реда на чл. 143, ал. 2 ГПК, съдът е длъжен съгласно чл. 145, ал. 1 ГПК да постави на заинтересованата страна въпрос по този факт, като укаже значението му за претендираното право или направеното възражение. Когато страната заяви становището си по факта /осъществил се е или не се е осъществил/, съдът записва нейното изявление в протокола и дава съгласно чл. 146, ал. 2 ГПК указания според доказателствената тежест на заинтересованата страна, че не сочи доказателства за установяването или опровергаването на факта. Когато твърденията от някоя от страните факти са неконкретни, неясни или си противоречат, съдът указва на заинтересованата страна да ги изясни, конкретизира или да отстрани противоречията в тях, както предвижда чл. 145, ал. 2 ГПК. Съгласно чл. 146, ал. 1, т. 2 ГПК в доклада съдът трябва да посочи правната квалификация на всички претендирани от страните права и на всички направени възражения, реплики и дублики. След като посочи кои права и кои обстоятелства се признават и кои обстоятелства не се нуждаят от доказване, съдът посочва съгласно чл. 146, ал. 1, т. 5 ГПК кои от посочените в т. 1 от доклада правнорелевантни факти подлежат на доказване или опровергаване от ищеца и кои от тях подлежат на доказване или опровергаване от ответника и им указва съгласно чл. 146, ал. 2 ГПК за кои от твърденията или отричанията от тях факти не сочат доказателства. Едва след това страните са длъжни да изчерпят доказателствените си искания във връзка с поставените въпроси, указанията и доклада и от този момент настъпва преклузията за страните да твърдят нови факти и обстоятелства и да сочат нови доказателства, след като не са налице условията по чл. 147 ГПК. При липсата на надлежен доклад не настъпва преклузията на закона и направено доказателствено искане за пръв път във въззивната жалба е допустимо на основание чл. 266, ал. 3 ГПК. Нормите, регламентиращи длъжимите от съда процесуални действия по докладване на делото, изясняването на твърденията на страните за фактите и отстраняването на противоречията в тях са императивни. Когато произнасянето по наведените във въззивната жалба доводи за неправилност на първоинстанционното решение предполага непълнота на фактическите твърдения на страните и/или събиране на нови доказателства, въззивният съд дължи преценка извършил ли е първоинстанционният съд длъжимите процесуални действия по докладване на делото и съответно настъпила ли е преклузията за въвеждане в спорния предмет на твърдения за факти и на исканията за събиране на доказателства. Ако направеният от първоинстанционният съд доклад е непълен или неточен, включително и когато този съд не е изпълнил задълженията си по чл. 145, ал. 1 и ал. 2 ГПК, въззивният съд в съответствие с т. 2 на ТР № 1/2013 г от 9.12.2013 г. по тълкувателно дело № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС е длъжен да приеме относимите за делото доказателства, които страната е пропуснала да представи пред първата инстанция поради отсъствие, непълнота или неточност на доклада и дадените указания.

При този отговор на поставените въпроси по оплакванията в касационната жалба се констатира следното:

Касаторът е изложил в исковата молба, че е работил в териториалното поделение на държавното горско стопанство в Габрово като горски надзирател, когато със заповед № 7 от 16.11.2018 г., връчена му на същата дата, е било прекратено трудовото правоотношение на основание чл. 325, ал. 1, т. 9 от КТ. Посочил е, че заповедта е незаконосъобразна, тъй като не е установено по безспорен начин, че не може да изпълнява възложената му работа и че не съществува подходяща за здравословното му състояние

работа. В заповедта е констатирано само, че работодателят не е определял подходящи места за трудоустроени при условията на чл. 315 от КТ, тъй като предприятието има числен състав само от 36 човека. Оспорил е твърдението, че работодателят не разполага с разкрити незаети щатни места и не е в състояние да му предложи подходяща работа. Заявил е, че в предприятието съществуват и други длъжности, които би могъл да изпълнява. Затова е поискал уволнението да бъде отменено, да бъде възстановен на заеманата длъжност и да му бъде присъдено обезщетение за оставането му без работа в размер на 6 080 лв.

В отговора на исковата молба работодателят е оспорил исковете. Заявил е, че според т. 19 на решението на НЕЛК ищецът не може да изпълнява трудовите си задължения заради здравни противопоказания. Посочил е, че общата щатна численост е 35 работни места, поради което няма задължение да определя работни места за трудоустроени работници и служители. В предприятието няма други свободни длъжности, които ищецът би могъл да заеме. Свободни са три бройки за техник лесничейство, които съответстват на неговата длъжност, една длъжност за специалист по лесовъдство и една незаета длъжност за огняр. Тези длъжности са свързани с дейност, която е противопоказна за ищеца по медицински показатели.

С молба вх. № 1885 от 12.03.2019 г. ищецът е оспорил твърдението на работодателя, че няма задължение да определя работни места за трудоустроени работници и служители. Заявил е, че това задължение произтича от чл. 22, ал. 1 от Браншовия трудов договор, копие от който е представил към молбата.

В писмената си защита представителят на работодателя е изтъкнал, че за да черпи права от браншовия колективен трудов договор, ищецът е следвало да докаже, че е член на синдикална организация или присъединил се служител, което нито е твърдял, нито е доказал.

Габровският районен съд е приел, че ищецът не може да работи при обичайните си условия на труд съгласно експертно решение на националната експертна лекарска комисия. Работодаателят няма задължение да определя ежегодно работни места, подходящи за трудоустрояване, тъй като общият брой на работниците и служителите е под петдесет. По делото няма данни за членство на ищеца или присъединяване към синдикалните организации, поради което ищецът не може да се позовава на чл. 22, ал. 1 от браншовия колективен трудов договор, предвиждащ такова задължение за работодателя. Преценил е, че към момента на прекратяване на трудовото правоотношение не е имало друга работа, подходяща за здравното състояние на ищеца, която да му бъде предложена. Ето защо е достигнал до извода, че е осъществил фактическият състав на чл. 325, ал. 1, т. 9 от КТ, предоставящ на работодателя правото да прекрати трудовото правоотношение и затова е отхвърлил предявените искове.

Във въззивната си жалба ищецът е изтъкнал, че първоинстанционният съд е пропуснал да посочи в доклада си значението за делото на обстоятелството дали той ще се ползва от защитата по браншовия колективен трудов договор. Познавайки се на това допуснато според него процесуално нарушение, касаторът е поискал да бъдат приети от въззивния съд представените към жалбата доказателства, според които е член на синдикалната организация в предприятието.

В публичното съдебно заседание на 1.8.2019 г. Габровският окръжен съд е отказал да приеме доказателствата към въззивната жалба, тъй като възможността ищецът да ги представи е преклудирала, а освен това не е имало твърдение, че е член на синдикалната организация. След това въззивният съд е потвърдил първоинстанционното решение, възприемайки неговите мотиви.

От изложеното е видно, че ищецът е обосновал задължението на работодателя да му предложи подходящо работно място с чл. 22, ал. 1 от представения от него браншови колективен трудов договор от 16.01.2017 г. Текстът на чл. 22, ал. 1 от договора задължава

работодателя в едномесечен срок от подписването му да определи работни места за трудоустрояване. По възражение на работодателя, повдигнато в писмената защита, районният съд е приел за недоказано, че колективният трудов договор разпростира действието си спрямо ищеца, тъй като липсват доказателства да е синдикален член или да се е присъединил към него. Всъщност посредством молба вх. № 1885 от 12.03.2019 г. ищецът е допълнил исковата молба и е представил браншовия трудов договор съобразно чл. 143, ал. 2 от ГПК. Останало е обаче неизяснено дали ищецът твърди, че е член на синдикалната организация или се е присъединил към договора, след като се позовава на този договор. Районният съд е бил длъжен да отстрани тази неяснота чрез поставяне на въпроси по реда на чл. 145, ал. 1 от ГПК, да укаже значението на фактите на синдикалното членство или присъединяването към договора и да даде съгласно чл. 146, ал. 2 от ГПК указания за доказване на тези факти. Като не е извършил съответните процесуални действия, районният съд е допуснал процесуално нарушение, което е породило задължение за въззивния съд да приеме представените с жалбата доказателства на основание чл. 266, ал. 3 от ГПК. Отказвайки да изпълни това свое задължение, въззивният съд е допуснал на свой ред процесуално нарушение по посочените по-горе в отговора на въпросите съображения. Нарушението е съществено, тъй като е лишило ищеца от възможността да докаже, че се ползва от разпоредбата на чл. 22 чл. 22, ал. 1 от браншови колективен трудов договор от 16.01.2017 г. и по този начин се е отразило на правилността на обжалваното решение. Ето защо това решение трябва да бъде отменено и делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав, с цел да бъдат приети представените с въззивната жалба писмени доказателства, тъй като това искане на касатора не е било преклудирано. При разрешаване на спора по същество съставът на въззивния съд трябва да съобрази също, че спорът дали има подходяща длъжност за заемане от работника или служителя не може да бъде разрешаван едностранно от работодателя или от съда, а по него следва да се произнесе здравният орган по реда на чл. 3 от Наредбата за трудоустрояване/ решение по гр. д. № 3772/19 г. на III ГО на ВКС/.

9. Искът по чл. 2 б ЗОДОВ, предвиждащ право на обезщетение за нарушено право на разглеждане на делото в разумен срок, е самостоятелен иск, различен от този по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ.

Чл. 2б и чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ

Решение № 122 от 28.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 611/2020 г., III г. о., докладчик съдията Илияна Папазова

Касационното обжалване е допуснато по въпроса: „Искът по чл. 2 б ЗОДОВ, предвиждащ право на обезщетение за нарушено право на разглеждане на делото в разумен срок, представлява ли самостоятелен иск, различен от този по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ и допустимо ли е да се предявят едновременно двата иска и съответно да се присъдят отделни обезщетения по тях?“ Твърди се противоречие с решения по гр. д. № 5721/2015 г. на III г. о., гр. д. № 4662/2018 г. на III г. о., гр. д. № 4658/2017 г. на IV г. о.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Причината за приемане на нормата на чл. 2 б ЗОДОВ / ДВ бр. 98/2012 г. / е видна от мотивите към законопроекта: "установеният от ЕСПЧ системен проблем във връзка с прекомерната продължителност на производствата по наказателни и граждански дела в Република България". Заради прекомерният брой осъдителни решения на ЕСПЧ законодателят предприе спешни мерки, с цел "да се въведат предложените от Европейския съд средства за защита" като се предостави на всички лица, които биха могли да претърпят вреди поради забавянния в производството възможност за адекватна

компенсация за всяко вече извършено нарушение. Затова в нормата на чл. 2 б ЗОДОВ препратката е към чл. 6, § 1 ЕКЗПЧ /чл. 2 б гласи: " Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, § 1 от Конвенцията/, съответно съдебната практика прие /вж. решение по гр. д. № 1285/2016 г. на III г. о. /, че приложимите стандарти при разглеждане на иска по чл. 2 б ЗОДОВ са тези на ЕСПЧ. Въпросът за правото на разглеждане на делото в разумен срок - като самостоятелно право на едно лице да получи произнасяне по негови права и задължения, гарантирано от чл. 13 от Конвенцията, за първи път е разгледан от ЕСПЧ в решението му от 26.10.2000 г. по делото "Кудла срещу Полша", ж. № 30210/96 г. /До постановяването му, ЕСПЧ приема, че когато е установено нарушение на чл. 6 ЕКЗПЧ /каквото е и правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок/, не е необходимо оплакването по чл. 13 от ЕКЗПЧ /гарантиращо право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти/, да се разглежда отделно, тъй като изискванията му не са тай строги или се поглъщат от изискванията на чл. 6. Именно, в изпълнение на изискванията, разяснени по делото Кудла, от 1.10.2012 г. в България беше въведено и действа ново административно компенсаторно средство за защита срещу оплаквания на физически и юридически лица за разглеждане и решаване на делото в разумен срок, което ЕСПЧ в свои решения от 18.06.2013 г. "В. и А. срещу България", "Б. и др. срещу България" прие, че взети заедно /административното средство и искът по чл. 2 б ЗОДОВ/ могат да се разглеждат като ефективно вътрешно правно средство за защита от прекомерната продължителност на водени в страната административни, граждански и наказателни производства. Имайки пред вид описаното, за настоящият съдебен състав няма съмнение, че искът по чл. 2 б ЗОДОВ, предвиждащ право на обезщетение за нарушено право на разглеждане на делото в разумен срок, е самостоятелен иск, различен от този по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ /противната теза обезсмисля приемането на нарочната разпоредба/. В този смисъл не може да бъде споделена цитираната от ответната страна практика, която обосновава тезата за "поглъщане" на иска по чл. 2 б ЗОДОВ с това, че прокуратурата е процесуален субституент на държавата, с обективният характер на отговорността и ирелевантността кой от правозащитни органи - съд, прокуратура и разследващи органи, и в каква степен с действията си, са допринесли за увреждането. Тези доводи не могат да бъдат споделени, защото те не отчитат обстоятелството, че искът по чл. 2 б от ЗОДОВ има различно съдържание от този по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. В производството по чл. 2 б ЗОДОВ се разглеждат и преценяват следните три предпоставки, които не се включват в състава на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ: 1. Фактическа и/или правна сложност на делото, като преценката е конкретна с оглед например сложност на фактите, количеството на ангажираните доказателства, броя на страните, необходимостта да се изготвят експертизи/тяхната сложност/, нуждата да се получават доказателства от чужбина, сложността на правните въпроси по делото, наличие на противоречива или неустановена съдебна практика, необходимостта да се уведомяват институции и частни лица в чужбина, 2. Поведението на жалбоподателя, като преценката се прави в съответствие с принципа за добросъвестно упражняване на права и при отчитане на обстоятелството, че отговорността на жалбоподателя в гражданските дела е "да полага дължимата грижа при извършване на процесуалните действия, отнасящи се до него, да се въздържа от използване на тактики за забавяне на делата и да се възползва от предвидените във вътрешното право средства за скъсяване на производството"/вж. *N v France*/ и 3. Поведението на властите, като се изхожда се от разбирането, че държавата е длъжна да организира системата си по начин, че да не засяга правата на гражданите. Примерни обстоятелства, които могат да се вземат пред вид, за да се прецени дали забавянето се дължи на поведението на властите могат да бъдат: забавяне на досъдебното производство, призоваване на участници в производството, насрочване и организация на съдебното

заседание, ненавременно постановяване на актове, организация на деловодствата, своевременно предоставяне на заключения от вещите лица, дълги интервали между заседанията, забавяния във връзка с неясноти относно подсъдността, връщания на делото, бездействия, липса на процесуална дисциплина на страните, издирване/призоваване на свидетели или страни, налагане на глоби, принудително довеждане, претовареност на съдилища, недобра организация, промени в състава на решаващия съд, затруднения при намиране на подходящи експерти, недобра координация между органите на прокуратура и следствие, задържане на делото в прокуратурата за неоправдано дълъг период от време, ненавременно назначаване на служебен защитник, твърде формалистичен подход на съда и спазване на буквата на закона. Като допълнителен елемент при преценката на дължимото обезщетение по чл. 2 б ЗОДОВ следва да е и обсъждане на въпроса за значението на делото за жалбоподателя. При преценката дали срокът на производството е бил разумен, съдът следва да вземе пред вид дали жалбоподателя е "бил в риск", т. е. дали положението му е изисквало властите да проявят по-голяма експедитивност /например при дела, касаещи трудова заетост на жалбоподателя, свързани с гражданско състояние, родителски права върху деца, настояничество или попечителство, за образование, здравеопазване, репутация, собственост върху земя, търговски интереси, обезщетение за пътнотранспортни произшествия. Освен това трябва да се им пред вид, че наказателните дела по-принцип изискват по-голяма експедитивност от ненаказателните, а когато обвиняемият е задържан, се прилага по-строг стандарт. Посочените въпроси не са предмет на иска по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ, където евентуално по-голямата продължителност на процеса може да доведе до по-голяма размер на обезщетение, но не се дължи в пълен обем извършването на гореописаната преценка. Механизмът, по който се осъществява проверката за предпоставките по чл. 2 б ЗОДОВ е посочен в гр. д. № 5813/2014 г. на III г. о. - първо се установява продължителността на релевантния период /началният момент е отправянето на наказателното обвинение и крайния – постановяването на окончателен акт на съда, с който се слага край на несигурното положение на лицето/ и след това се преценява дали този период е разумен. Разумността се оценява с оглед обстоятелствата по делото, като се търси баланс между интересите на лицето възможно най - бързо да получи решение и необходимостта от внимателно проучване и правилно провеждане на наказателното производство. Допустимо е съвместяването на иска по чл. 2 б ЗОДОВ с другите иски по чл. 2 ЗОДОВ, като във всички случаи трябва отделно да се разгледат предпоставките за всеки иск и да се присъди отделно обезщетение /вж. реш. № 62 от 9.03.2016 г. по гр. д. № 3714/2015 г. на III г. о., по гр. д. № 1285/2016 г. на III г. о. / При доказването на неимуществените вреди съществува силна, но оборима презумпция, че неразумната продължителност на производството причинява неимуществени вреди.

При тези отговори на поставените въпроси, настоящият съдебен състав намира постановеният въззивен акт в обжалваната част за неправилен, поради което следва да бъде отменен. При разглеждане на спора по същество, се прецени следното:

Наказателното производство срещу Ж. Б. К. е започнало на 2.08.2005 г., когато е издадено постановление за принудително му довеждане. На 5.08.2005 г. е издадено постановление за привличане на обвиняем за две деяния – по чл. 242, ал. 1 б. "б", "д" и "е" НК и по чл. 257, ал. 1, вр. 256, пр. 2. Привлечен е като обвиняем заедно с още три лица, като – поради съществуваща връзка между деянията и извършителите производството е обединено със сл. д. № 549/09 г. на ОСС Благоевград, по което обвиняеми са били други две лица. Бил е задържан за 24 часа и му е наложена забрана за напускане на страната. Наложена му е мярка за неотклонение "подписка". Наложена е заповед върху негов товарен автомобил.

На 1.02.2007 г. е издадено постановление за привличане на обвиняем. Обвинителният акт е внесен в съда през 03. 2007 г. С разпореждане от 20.04.2007 г. е внесено за разглеждане в открито заседание. Проведени са осем открити съдебни

заседания /на 22.05.07 г., 6.06.07 г., 28.06.07 г., 16.10.07 г., 29.11.2007 г., 5.02.2008 г., 29.05.2008 г., 3.07.2008 г. /, на част от които не е даден ход на делото поради заболявания на други подсъдими или неявяване на свидетели. В последното съдебно заседание, след даване на ход по същество, съдът е прекратил производството по н. о. х. д. № 210/2007 г. и е върнал делото на ОП Благоевград поради допуснати съществени нарушения на процесуалните правила.

Новият обвинителен акт е внесен в съда на 14.04.2009 г., отново насочен срещу ищеца и още трима обвиняеми. С разпореждане от 12.05.2009 г. е внесено за разглеждане в открито заседание. Проведени са двадесет и седем открити съдебни заседания /на 28.05.09 г., 19.06.09 г., 8.10.09 г., 19.11.09 г., 16.12.2009 г., 11.02.2010 г., 16.03.2010 г., 27.04.2010 г., 3.06.2010 г., 8.07.2010 г., 18.11.2010 г., 28.04.2011 г., 20.10.2011 г., 10.11.2011 г., 26.01.2012 г., 29.03.2012 г., 19.07.2012 г., 24.01.2013 г., 25.04.2013 г., 6.06.2013 г., 11.07.2013 г., 23.07.2013 г., 12.08.2013 г., 10.09.2013 г., 14.10.2013 г., 13.02.2014 г. и 20.03.2014 г. /, на малка част от тях не е даден ход на делото поради неявявания на други подсъдими/ищецът е присъствал на всяко заседание/, а по време на останалите са назначавани експертизи, изслушвани са вещи лица, разпитвани са свидетели, изисквани са справки от различни органи, събирани са писмени доказателства, изготвяни са две молби за правна помощ чрез Министерство на правосъдието, във връзка с което е водена много обемна кореспонденция с РГърция и са изпращани документи за разпит на свидетел. На 20.03.2014 г. е постановена оправдателната присъда. Въззивното производство е продължило от 21.03.2014 г., когато е подаден протеста на ОП Благоевград до 17.11.2014 г., когато е потвърдена присъдата.

Общата продължителност на воденото срещу настоящият касатор наказателно производство е 9 години и 4 месеца /от 2.08.2005 г. до 17.11.2014 г. / Настоящата инстанция споделя извода, изразен в изпратено от Министерството на правосъдието писмо с изх. № 94-Ж-23 от 8.09.2015 г., след подадено заявление по реда на глава III ЗСВ и неприето предложение за споразумение, че правото му по чл. 6 § 1 ЕКЗПЧ за разглеждане на делото в разумен срок е нарушено. Обвиненията са за престъпления против паричната и данъчната система, като може да се приеме, че делото е било с фактическа и правна сложност /тъй като са ангажирани множество доказателства, повдигнати са обвинения срещу няколко лица, като са съединявани производства, което рефлектира върху броя на страните, изготвяни са експертизи, преценено е, че е необходимо получаването на доказателства от чужбина, обсъждани са различни правни въпроси/. Следва обаче да се отчете поведението на ищеца, който последователно и трайно е участвал в производството без да затруднява предприемането на процесуални действия, отнасящи се до него, като не е ставал причина за отлагане на производството по делото. С оглед добросъвестността на ищеца и съществуващата презумпция, че държавата е длъжна да организира системата си по начин, че да не засяга правата на гражданите, воденето на наказателно производство в продължение на девет години срещу едно лице е прекомерно. Всеки държавен орган има задължение за извършва процесуални действия в разумен срок, като никакво позоваване на трудности от различен характер не може да оправдае проблем по отношение на прекомерната продължителност на производствата /вж. Salesi § 20-25/. Имайки пред вид гореописаните конкретни обстоятелства – сложност на воденото производство, поведение на ищеца и наличие на осъществени процесуални действия извън разумния срок, настоящият съдебен състав намира, че за следва да определи обезщетение в размер на 6 000 лв., ведно със законната лихва, за допуснатото нарушение на правото на гледане на делото в разумен срок, като в останалата част иска е неоснователен.

10. Грубата небрежност е степен на небрежност, при която увреденият не е положил за себе си грижата, която би положил и най-небрежния човек, зает със съответната дейност, при подобни условия. При трудовата злополука, за да има съпричиняване следва да е установено, че работникът е извършвал работата си при липса на елементарно старание и внимание, в нарушение и пренебрегване на основни технологични правила и изисквания за безопасност

Груба небрежност не може да има, ако работодателят допуска постоянна практика, нарушаваща правилата за безопасна работа и довела до настъпване на трудова злополука. Тогава работниците и служителите действат в интерес на работата и ако пострадат, обезщетението им не подлежи на намаляване.

Чл. 200 КТ

Решение № 187 от 29.10.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4559/2019 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев

Обжалването е допуснато по въпроса за задължението на съда да отчете, при поставен въпрос за съпричиняване на вредите от пострадал от трудова злополука работник, допуснати ли са от работодателя нарушения на правилата за безопасност на труда и кога тези нарушения изключват грубата небрежност на работника.

По този въпрос следва да бъде съобразена установената съдебна практика, която приема, че грубата небрежност е степен на небрежност, при която увреденият не е положил за себе си грижата, която би положил и най-небрежния човек, зает със съответната дейност, при подобни условия. При трудовата злополука, за да има съпричиняване следва да е установено, че работникът е извършвал работата си при липса на елементарно старание и внимание, в нарушение и пренебрегване на основни технологични правила и изисквания за безопасност (решение № 202/12.12.2014 г. по гр. д. № 1298/2014 г., III г. о., ВКС и цитираните в него). Груба небрежност не може да има, ако работодателят допуска постоянна практика, нарушаваща правилата за безопасна работа и довела до настъпване на трудова злополука. Тогава работниците и служителите действат в интерес на работата и ако пострадат, обезщетението им не подлежи на намаляване (решение № 157/24.06.2014 г. по гр. д. № 6210/2013 г., III г. о.). Превенцията на риска от трудова злополука при работа с машини е отговорност и двете страни по трудовото правоотношение, но ролята на работодателя е водеща. Надлежното обезопасяване на работните места и условията на труд е негово задължение и включва система от мерки, само част от които се свеждат до правила за безопасност, пряко вменени на изложените на риска негови работници и служители (решение № 178/02.01.2019 г. по гр. д. № 4579/2017 г., III г. о.). Съдът не дължи служебно произнасяне при липса на изрично възражение за допуснатата груба небрежност от работника или служителя, но при заявено искане за намаляване на обезщетението на това основание съдът следва да изложи мотиви относно механизма на увреждането, за да отговори на въпроса за наличието или липсата на груба небрежност (решение № 18/8.02.2012 г. на ВКС по гр. д. № 434/2011 г., III г. о.). В обобщение на тази практика, на поставения в настоящето производство следва да бъде отговорено, че при поставен въпрос за съпричиняване на вредите от пострадал от трудова злополука работник съдът е длъжен да изложи съображения по твърденията за допуснати от работодателя нарушения на правилата за безопасност на труда и ако отговорът е положителен - изключват ли те грубата небрежност на работника.

Обжалваното въззивно решение противоречи на така установената практика, поради което по отношение на него са налице касационните основания по чл. 281, т. 3 пр. 1 и 2 ГПК. В обжалваната част то подлежи на отмяна. Доколкото не се налага извършване

на други съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разгледан по същество от касационната инстанция.

По делото е установено, че страните са били обвързани по трудово правоотношение въз основа на трудов договор от 19.04.2017 г., по силата на който ищецът приел да изпълнява длъжността "банцигар" в предприятието на ответника в [населено място]. По длъжностна характеристика същият имал задължения за правилно и безопасно използване на дървообработващите машини, както и за ползване на дадените му лични предпазни средства и специално работно облекло. Той бил запознат и с Правилника за вътрешния трудов ред, който също предвиждал задължения за работниците да използват правилно машините, дадените им лични предпазни средства и работно облекло, да информират незабавно работодателя за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита. На ищеца били предоставени яке и полугащеризон, а начален инструктаж по безопасност и здраве при работа му бил проведен на 11.04.2017 г. Периодично са провеждани инструктажи през месец юли 2017 г., октомври 2017 г. и януари 2018 г. Освен това работникът издържал изпит за проверка на знанията му за безопасни и здравословни условия на труд и преминал курс на обучение по правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на 17.09.2017 г. Преминал и специализиран курс на обучение за правилната и безопасна експлоатация, ремонт и обслужване на всички машини за дървообработване на територията на производствената площадка, като успешно положил изпит. На 14.02.2018 г. ищецът съвместно с други работници разбичвали греди на многолистов циркуляр, като в процеса на работата парчета от подавания към машината дървен материал били изхвърлени обратно и се забили в лявата ръка (в горната част между лакътя и рамото) и гръдния кош на ищеца. Към този момент ищецът, както и останалите работници в същия цех, не носели работно облекло, защото било топло. Пострадалият бил откаран в болница, където бил хоспитализиран. Той можел да се движи сам, отказал носилка и не се оплаквал от силни болки, но бил уплашен. Машината, при обслужването на която настъпила злополуката, била доставена в предприятието на работодателя през 2012 г. Към момента на злополуката тя била технически изправна, но непочистена. Пластините на машината, които пречат за обратното връщане на част от материала, трябвало да се почистват от натрупвания се талаш и смола, като такова задължение имали всички работещи на машината (6 човека към момента на инцидента). Натрупаният талаш и смола върху пластините ги направили неподвижни и това позволило връщане на част от обработвания материал. Известно време преди злополуката имало сходен инцидент при работа на същата машина, но за това не били уведомени работодателят и прекият ръководител на работниците. Свидетелят И. С., който заемал длъжността "Началник склад и ръководител на производствения процес" при същия работодател, знаел, че въпреки съществуващите за работниците задължения, те рядко почистват правилно машината. Знаел също, че работниците не носили работно облекло, а само фланелки, им правел устни забележки за това, но не е предприемал никакви други действия за тези нарушения. Работодателят декларирал пред съответния орган злополуката още в деня на настъпването ѝ, а с разпореждане от 27.02.2018 г. тя била призната за трудова от компетентния административен орган. Пострадалият бил диагностициран при приемането му в лечебно заведение с открита рана на предна стена на гръдния кош и открита рана на мишницата. При изписването му от болница след четириднешно лечение стенел от болка и вървял бавно като се нуждаел от придържане, оплаквал се. За периода от 18.02.2018 г. до 12.08.2018 г. ищецът бил в отпуск по болест заради злополуката при режим на лечение домашен - амбулаторен. В резултат на злополуката при него било налице пробиване на ръката в долната трета на мишницата и непроникващо нараняване в областта на предната стена на гръдния кош, без нарушени вътрешни органи и кости. При злополуката били

увредени кръвоносни съдове (но не и такива от магистрален калибър) и лакетния нерв, а след проведеното лечение при него е налице нетежка малфункция на ръката. При добри възстановителни процедури състоянието му можело да се подобри съществено, възможно било и пълното му възстановяване. Освен това при ищеца било налице посттравматично стресово разстройство, което преминало в дистрес.

При тези фактически установявания правилно въззивният съд е приел, че събитието, при което е пострадал ищеца съставлява трудова злополука. По този въпрос няма и спор между страните, в осъдителната част първоинстанционното решение не е било обжалвано от ответника, поради което по доказаността на основанието на иска не е необходимо да се излагат допълнително съображения. Спорът между страните е за размера на претендираното от ищеца обезщетение за неимуществени вреди и доколко то подлежи на намаляване поради съпричиняването от страна на работника при груба небрежност.

Досежно размера на обезщетението правилно въззивният съд е отчетел обстоятелството, че при ищеца липсва проникване през стената на гръдния кош и не са нарушени вътрешни органи и кости. Също правилно е отхвърлил доводите на ищеца, че част от дърво е преминало през ръката му и след това се е забило в гръдния му кош, защото съдебномедицинската експертиза, която не е опровергана от други доказателства, установява две самостоятелни наранявания, които не са били живото застрашаващи. При определяне на размера на обезщетението следва да бъде отчетено, че събитието е довело до значителна болка на ищеца, свързана с необходимата оперативна интервенция, ограниченията на движенията на ръката му и необходимостта от помощ, за да се придвижва. Следва да бъде съобразено установеното със съдебномедицинската експертиза обстоятелство, че ищецът е имал нетежка малфункция на ръката, че състоянието му е съществено подобро и че при адекватно лечение той може да се възстанови напълно. От значение е и обстоятелството, че злополуката е причинила на ищеца посттравматично стресово разстройство, което не е преодоляно и е прераснало в дистрес. С оглед така установените факти и предвид размера на обезщетенията, присъждани в сходни случаи, сумата от 15 000 лв съставлява адекватно обезщетение за търпените от ищеца вреди.

Така определеното обезщетение не следва да бъде намалявано поради съпричиняване от страна на ищеца, тъй като неговите действия не съставляват груба небрежност. По делото е установено, че в нарушение на правилата за безопасни условия на труд по време на инцидента ищецът не е бил с работно облекло. Няма обаче никакви данни това нарушение да е в причинна връзка с настъпването на вредите, защото не са събрани доказателства, че ако работникът е бил с работно облекло уврежданията не биха настъпили или не биха били със същия интензитет. Установено е също така, че причина за инцидента е нередовното почистване на машината, което са били длъжни да извършват всички работещи с нея, включително ищецът. Работодателят обаче е знаел за това, видно от показанията на свидетеля И. С. - "Началник склад и ръководител на производствения процес". Същият съобщава, че работниците рядко почиствали правилно машината и че не носили работно облекло, за което им правел устни забележки. Ако работодателят (съответно – лицето, което е натоварил да ръководи производствения процес) знае за системно извършване от страна на работниците на нарушения на правилата за безопасност, той е длъжен да вземе мерки за преустановяването им. Именно затова законът му дава работодателска власт, включително възможността да наказва дисциплинарно неизпълняващите задълженията по безопасност на труда работници. Такива дисциплиниращи мерки работодателят нито доказва, нито твърди да е взел. Не представляват такива мерки устните забележки от ръководителя на производствения процес, които нямат никакви правни последствия. С оглед отговора на въпроса, по който е допуснато касационното обжалване, в тази хипотеза груба небрежност у пострадалия работник няма, тъй като работодателят е допуснал постоянна практика, нарушаваща

правилата за безопасна работа и довела до настъпването на трудовата злополука. Той не е взел необходимите мерки за превенция на риска от трудова злополука при работа с машината, поради което дължимото обезщетение за вредите от настъпилата злополука не подлежи на намаляване.

11. Възможно е с договора по нотариален акт за ипотека да бъде сключен и договорът за обезпеченото вземане. Ако главният договор е за заем, съдът по иска по чл. 240, ал. 1 ЗЗД следва да тълкува нотариалния акт според критериите, зададени в чл. 20 ЗЗД, като отчете реалния характер на този договор, но и това, че ипотечният договор може да се сключи заедно, преди или след главния договор, пораждащ обезпеченото вземане.

Чл. 167 и сл. ЗЗД

Чл. 240 ЗЗД

Чл. 20 ЗЗД

Чл. 422 ГПК

Решение № 224 от 19.11.2020 г. на ВКС по гр. д. № 1025/2020 г., IV г. о., докладчик съдията Геника Михайлова

Решението е допуснато до касационен контрол по процесуално-правния въпрос: Договорът за учредяване на ипотека доказва ли обезпеченото вземане и за отговора има ли значение обстоятелството, че по вписания нотариален акт за ипотека е издадена заповед за изпълнение по чл. 417, т. 6, пр. 2 ГПК, вр. чл. 173, ал. 3 ЗЗД, а предявеният иск е за съществуване на вземането (предвиденият в чл. 422 ГПК)?

Настоящият състав на Върховния касационен съд намира, че отговорът на въпроса, дали договорът за учредяване на ипотека доказва обезпеченото вземане, е винаги конкретен. Условие за действителност на ипотеката е нотариалният акт, с който се учредява, да съдържа индивидуализация на обезпеченото вземане (чл. 170, вр. чл. 167, ал. 2 ЗЗД). Индивидуализацията изисква посочване на страните (кредитор и длъжник), правопораждащия юридически факт и размера на вземането. Когато страните по ипотечното право и страните по главното вземане са едни и същи, а длъжникът обезпечава дълг чрез ипотека върху собствен имот, възможно е с договора по нотариален акт да бъде сключен и договорът за обезпеченото вземане. Ако главният договор е за заем, съдът по иска по чл. 240, ал. 1 ЗЗД следва да тълкува нотариалния акт според критериите, зададени в чл. 20 ЗЗД, като отчете реалния характер на този договор, но и това, че ипотечният договор може да се сключи заедно, преди или след главния договор, пораждащ обезпеченото вземане. За отговора е без значение, че предявеният иск за главното вземане е предвиденият в чл. 422 ГПК, а кредиторът се е снабдил с изпълнителен титул – със заповед за изпълнение, издадена по вписания нотариален акт за ипотека, с която длъжникът го обезпечава (документ по чл. 417, т. 6, пр. 2 ГПК, вр. чл. 173, ал. 3 ЗЗД).

Настоящият състав на Върховния касационен съд, като разгледа жалбата съобразно изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, я намира за основателна. Съображенията са следните:

Въззивният съд правилно е констатирал, че искът за сумата 24 350 евро – задължение за връщане на заем, обезпечено с ипотека по н. а. /№ 16.09.2011 г., е предвиденият в чл. 422 ГПК. При представения нотариален акт за учредяване на ипотека върху едно жилище в [населено място], собственост на длъжника Д. Т. Р. – Б. и на съпруга Р. С. Б., в полза на кредитора "АДШ" ЕООД срещу длъжника Д. Т. Р. – Б. е била издадена

заповед за изпълнение по чл. 417 ГПК по ч. гр. д. № 379/2017 г. на Районен съд – [населено място] за вземането по чл. 240, ал. 1 ЗЗД. При спазване на абсолютните процесуални предпоставки по чл. 414 и чл. 415 ГПК заявителят е предявил иска за съществуването на това вземане.

В нарушение на материалния закон обаче въззивният съд е приел, че след като нотариалният акт индивидуализира главното вземане - паричен заем за сумата 24 350 евро със заемодател "АДШ" ЕООД и заематели всеки един от съпрузите Б. със срок 31.03.2012 г., договорът за ипотека следва да докаже и сключването на главния договор. Изискването за индивидуализация на обезпеченото вземане в акта за учредяване на ипотека е било спазено, а то е условие за действителност на ипотечното право (чл. 170, вр. чл. 167, ал. 2 ЗЗД). Ипотечният договор обаче може да се сключи заедно, преди или след главното вземане. Съответно неправилно въззивният съд е намерил, че след като събраните доказателства изключват извода, че със сключването на договора за учредяване на ипотеката "АДШ" ЕООД е предал на съпрузите Б. в заем сумата 24 350 евро, той е длъжен да зачете реалния характер на главния договор (арг. от чл. 240, ал. 1 ЗЗД) и да приеме за невъзникнало вземането за връщането на тази сума, за която е издадена заповедта за изпълнение. Основателно е касационното оплакване, че въззивният съд е бил длъжен да тълкува волята на страните, изразена в нотариалния акт, според критериите по чл. 20 ЗЗД, за да установи дали обезпеченото главно вземане към учредяването на ипотеката не е възникнало, а реалното обезпечение е за бъдещо вземане по чл. 240, ал. 1 ЗЗД. При спазването на същите критерий въззивният съд е бил длъжен да обсъди значението на събраните по делото доказателства, че на 09.12.2011 г. "АДШ" ЕООД е превел по разплащателната сметка на Д. Б. в "Първа инвестиционна банка" АД с пет трансакции общата сума 47 624. 46 лв. (равностойни на 24 350 евро), посоченото основание на банковите преводи "съгласно договорна ипотека от 16.09.2011 г. ", а и това, че на същата дата Д. Б. е изтеглила на каса сумата от разплащателната сметка.

Касационната инстанция е длъжна да отмени неправилното въззивно решение. По делото не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, а спорът да бъде решен по същество.

С вписания договор по н. а. /№ 16.09.2011 г. съпрузите Б. учредяват в полза на "АДШ" ЕООД ипотека върху собствено жилище в [населено място]. Жилището е купено от Д. Б. с договор по н. а. /№ 16.09.2011 г. по време на брак с Р. Б. и е в режим на имуществена общност. В договора за ипотека индивидуализацията на обезпеченото вземане е извършена по следния начин: " "АДШ" ЕООД, представлявано от управителя А. Д. Ш., предоставя на Д. Т. Р. – Б. и на съпруга ѝ Р. С. Б. паричен заем в размер на 24 350 евро. Крайният срок за връщане на цялата сума е 31.03.2012 г. "

Касационният състав приема, че към учредяването на ипотеката страните са изявили съгласие за договора за заем, но използваният в нотариалния акт глагол "предоставя", употребен в трето лице, единствено число, е преходен от несвършен вид. Следователно обезпеченото с ипотека вземане по чл. 240, ал. 1 ЗЗД, индивидуализирано по страни, правопораждащ факт и размер (чл. 167, ал. 2 ЗЗД), е описано като бъдещо, а не като възникнало с договора по н. а. / № 16.09.2011 г. От доказателства, събрани чрез неоспореното заключение на допусната и приета пред първата инстанция съдебно-счетоводна експертиза, се установява, че на 09.12.2011 г. "АДШ" ЕООД с пет трансакции превежда по разплащателната сметка на Д. Б. в "ПИБ" АД общо 47 624. 46 лв. (равностойни на 24 350 евро), с посочено в платежните нареждания основание "съгласно договорна ипотека от 16.11.2011 г. ", като паричните преводи са осчетоводени от дружеството по дебита на сметка "други предоставени заеми – клиенти по кредити – Д. Т. Р. – главница". На 09.12.2011 г. ответникът Д. Р. изтегля на каса наличността от разплащателната си сметка.

При така събраните доказателства касационният състав приема, че договорът за заем, обезпечен с ипотека по н. а. /№ 16.09.2011 г., е сключен на 09.12.2011 г. Неверни са твърденията в писмения отговор на исковата молба, че "АДШ" ЕООД не е предоставял заем на никой от съпрузите Б.. Срокът на заема е изтекъл на 31.03.2012 г., но по делото няма твърдения, респ. доказателства да е върнат от ответника Д. Б.. Основателен е искът, предявен при условията на чл. 422 ГПК, за съществуване на вземането за сумата 24 350 евро по издадената заповед за изпълнение. Касационната инстанция следва да го уважи.

По делото страните са въвели и други твърдения, които са оспорвали – за целеви характер на заема; за това, дали към учредяване на ипотека съпрузите Б. са имали нужда от пари; дали договорът по нотариален акт /№ 16.09.2011 г., с който Д. Б. е купила апартамента в [населено място], предмет на ипотека, е в изпълнение на предварителен договор от 07.07.2007 г. с продавач "А. " ЕООД; за верността на факта, удостоверен в н. а. № 143/16.09.2011 г., че цената на апартамента е платена преди договора за покупко-продажба. Касационната инстанция намира за ненужно да установява верността на тези твърдения. Те са все за неотнормими факти, без значение за предявения иск.

12. Когато при изпълнение на служебните си задължения по чл. 269, изр. 1 ГПК въззивният съд констатира, че исковата молба не съдържа ясно и точно изложение на обстоятелствата, на които се основава предявения иск или неясноти или противоречия с предявения петитум, той оставя исковата молба без движение и дава указанията на ищеца: в какво се състои нередовността и как може да бъде отстранена в едноседмичен срок от връчването на указанията.

Паричните средства преминали по банкови сметки, които не са налични в края на изследвания период не формират превишение на имуществото и не могат да обосноват несъответствие, поради което не подлежат на отнемане.

Чл. 269, изр. 1 ГПК

Чл. 74, ал. 1 и 2 ЗОПДНПИ (отм.)

Решение № 263 от 18.12.2020 г. на ВКС по гр. д. № 1293/2020, IV г.о., докладчик председателят Борислав Белазелков

Допуснато е касационното обжалване на въззивно решение, с което са уважени предявените иски по чл. 74, ал. 1 и 2 ЗОПДНПИ (отм.) за отнемане на незаконно придобито имущество в размер на 127.428,86 лева. Обжалването е допуснато поради значението на процесуалноправните въпроси: за правомощията на въззивния съд при обжалване на първоинстанционно решение, постановено по нередовна искова молба и за изискванията за редовност на исковата молба за отнемане на незаконно придобито имущество по чл. 74, ал. 1 и 2 ЗОПДНПИ; също и по материалноправните въпроси за значителното несъответствие между имуществото, с което ответниците са разполагали в началото и в края на изследвания (за всеки от тях) период и по-специално подлежат ли на отнемане парични средства по банкови сметки, които не са налични в края на изследвания период.

По повдигнатите процесуалноправни въпроси Върховният касационен съд намира, че общите изисквания за съдържанието на исковата молба са уредени в чл. 127 ГПК, като централно място сред тях заемат тези във връзка с определяне на предмета на делото: изложение на обстоятелствата, на които се основава искът (основание на исковата молба) и в какво се състои искането – съдържанието на претендираното право (петитум на исковата молба). С оглед спецификата на някои правоотношения законодателят урежда и

допълнителни изисквания към съдържанието на исковата молба. Такова е изискването на чл. 366 ГПК в производството по търговски дела към исковата молба да бъде представена справка, която съдържа необходимите изчисления за определяне на размера на предявения иск. Особено е и изискването на чл. 380, ал. 2 ГПК в производството по колективни искове, отделно от обстоятелствата, на които се основава колективният иск да бъдат посочени и обстоятелствата, които определят кръга на увредените лица и начинът, по който се предлага да бъде разгласено предявяването на иска.

В ЗОПДНПИ (отм.) не са уредени изрично особени изисквания към съдържанието на исковата молба, с която се предявява иска за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество, но в чл. 77, ал. 4 е уредено изрично кои доказателства представя КОНПИ, което означава, че обстоятелствата, за доказването на които се представят тези доказателства трябва да бъдат посочени в основанието на исковата молба: обстоятелствата във връзка с надлежното сезиране на КОНПИ и актът на директора на съответната териториална дирекция за образуване на производството за установяване на незаконно придобито имущество (т. 2); видът и стойността на придобитото през изследвания период имущество (т. 1); обстоятелствата, от които произтича твърдяното наличие на значително несъответствие в имуществото на проверяваното лице (т. 3), в т. ч. наличието на тежести и обезпечения върху имуществото, освен наложените по този закон (т. 6); както и обстоятелствата, че третите лица са знаели или са могли да предполагат, че имуществото е незаконно придобито (т. 4), също и другите обстоятелства, които имат значение за изясняване произхода на имуществото и начина на придобиването му (т. 5).

От изложеното следва, че за да е редовна, исковата молба, с която се предявява иск за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество на основание чл. 62 ЗОПДНПИ (отм.) трябва да съдържа: 1) обстоятелствата във връзка с надлежното сезиране на КОНПИ и актът на директора на съответната териториална дирекция за образуване на производството за установяване на незаконно придобито имущество (на по-силно основание – решението по чл. 61, ал. 2 ЗОПДНПИ – отм., взето въз основа на мотивирания доклад по чл. 61, ал. 1 ЗОПДНПИ – отм.); 2) вида и стойността на имуществото, в т. ч. вземанията и задълженията, които ищецът признава, че всеки от ответниците е притежавал в началото на изследвания период; 3) придобитото през изследвания период имущество и неговата стойност, в т. ч. задълженията, които всеки от ответниците е поел за придобиването му; 4) признатия доход на всеки от ответниците през изследвания период по години и твърдените разходи за неговата и на семейството му издръжка; 5) вида и стойността на имуществото, в т. ч. вземанията и задълженията, които всеки от ответниците е притежавал в края на изследвания период; 6) размера на претендираното несъответствие между имуществото, с което всеки от ответниците е разполагал в началото и в края на изследвания период; 7) имуществото, което се претендира да бъде отнето в полза на държавата; както и 8) другите обстоятелства (ако се твърдят такива), които имат значение за изясняване произхода на имуществото и начина на придобиването му. Когато искът е предявен срещу трети лица, исковата молба трябва да съдържа и 9) обстоятелствата, че те са знаели или са могли да предполагат, че имуществото е незаконно придобито.

Когато при изпълнение на служебните си задължения по чл. 269, изр. 1 ГПК въззивният съд констатира, че исковата молба не съдържа ясно и точно изложение на обстоятелствата, на които се основава предявения иск или неясноти или противоречия с предявения петитум, той оставя исковата молба без движение и дава указанията на ищеца: в какво се състои нередовността и как може да бъде отстранена в едноседмичен срок от връчването на указанията. Ако констатираните нередовности бъдат отстранени надлежно, производството по делото продължава, като поправената искова молба се връчва на ответника, който може да подаде отговор в съответния (в случая – едномесечен) срок. Ако някоя от констатираните нередовности не бъде надлежно отстранена, въззивният съд

обезсилва първоинстанционното решение и прекратява производството по предявения иск (нередовната искова молба се връща, ако препис от нея не е връчен на ответника, връчен ли е препис от исковата молба на ответника, той участва в производството по отстраняване на нередовностите; и ако те не бъдат отстранени, производството по предявения иск се прекратява).

По повдигнатите материалноправни въпроси Върховният касационен съд намира, че по гражданскопроцесуален ред на основание чл. 4 ЗОПДИППД (отм.) на отнемане подлежи имущество – при наличието на обосновано предложение, че неговото придобиване е свързано с престъпната дейност на лицето; като това обосновано предположение не води до отнемане, когато придобитото по съответния начин имущество не е на значителна стойност, т. е. е под 60.000 лева. В ЗОПДНПИ (отм.) обаче такава презумпция не съществува и е неприложима. На отнемане на основание чл. 74, ал. 1 и 2 ЗОПДНПИ (отм.) подлежи налично имущество, което съществува в патримониума на проверяваното или свързаните с него лица в края изследвания период, към който момент може да бъде установено съответно превишение и релевантното несъответствие. Само ако бъде установено превишение и релевантно несъответствие може да се предположи, че налично имущество в края на изследвания период е незаконно придобито. Имущество, което е напуснало патримониума на проверяваното лице не може да бъде отнето от него: ако имуществото се намира у свързани лица, то се отнема от тях; а ако е отчуждено в полза на трети лица, на отнемане подлежи равностойността на отчужденото имущество, когато отчуждаването е противопоставимо на държавата; а ако отчуждаването не е противопоставимо на държавата, имуществото се отнема от „приобретателя“.

Постъпилите суми по банкови сметки стават част от имуществото на проверяваното или свързаните с него лица, тъй като това са техни вземания от съответната банка. С изтеглянето на суми и с извършването на преводи, тези вземания се погасяват и престават да бъдат част от имуществото на проверяваното или свързаните с него лица. Част от имуществото на проверяваното или свързаните с него лица стават изтеглените суми в брой и вземанията, ако такива са възникнали в резултат на извършените преводи. Ако те са налице в края на изследвания период, те формират несъответствие и подлежат на отнемане, при наличие на съответните законови предпоставки. Разбира се, в тежест на ищеца е да докаже, какво имущество притежават проверяваното или свързаните с него лица в края на изследвания период. Не е в тежест на ответниците да доказват, че изтеглените суми или наредените плащания са вложени в придобиването на друго имущество или погасяване на задължения, както и че придобитото имущество е потребено, изоставено, обезценено (в т. ч. повредено или изхабено), унищожено или погинало.

Наличното в края на изследвания период имущество е придобито незаконно, ако неговата придобивна стойност превишава с повече от 150.000 лева сумата от възмездно отчужденото имущество, притежавано от лицето в началото на изследвания период и неговите доходи през същия период, след приспадане на направените разходи за неговата и на семейството му издръжка, като се вземат предвид непогасената част от задълженията, поети за придобиване на имуществото, както и всички други факти и обстоятелства, които имат значение за изясняване произхода на имуществото и начина на неговото придобиване.

Цялото имущество, извън посоченото, е законно придобито.

Ако в края на изследвания период лицето притежава незаконно придобито имущество, но то или някаква част от него липсва (освен при кражба, погиване или друго събитие, за което ответникът няма вина) или е отчуждена по противопоставим на държавата начин, отнема се неговата равностойност към този момент.

Видно от изложеното паричните средства преминали по банкови сметки, които не са налични в края на изследвания период не формират превизиране на имуществото и не могат да обосноват несъответствие, поради което не подлежат на отнемане.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, като разгледа жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК я намира основателна поради следните съображения:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че ответникът е признат за виновен с влязла в сила присъда за извършването на престъпление по чл. 255, ал. 4 вр. чл. 255, ал. 1, т. 1 НК, което попада в обхвата на чл. 22, ал. 1, т. 18 ЗОПДНПИ (отм.). Провереният период по отношение ответника и Фахрие Ибрям, с която той живее на съпружески е от 15. 01. 2008 до 15. 01. 2018 г. и в началото на периода ответниците не са притежавали никакво имущество, а през проверения период ответницата не е получавала никакви доходи. Налице е значително несъответствие по смисъла на чл. 21, ал. 2 ЗОПДНПИ (отм.) в размер, надвишаващ сумата 150. 000 лева, тъй като за налично в края на проверения период следва да се счита и имущество (активи), което не е намерено у ответниците, но има данни да е преминало през техния патримониум, ако няма доказателства това имущество да е напуснало патримониума на ответниците или да е изразходвано – движими вещи, пари, ценни книжа и др. Това тълкуване на понятието „значително несъответствие“, според въззивния съд, е в съответствие с целите на закона.

Правилно въззивният съд е приел, че ответникът е признат за виновен с влязла в сила присъда за извършването на престъпление по чл. 255, ал. 4 вр. чл. 255, ал. 1, т. 1 НК, което попада в обхвата на чл. 22, ал. 1, т. 18 ЗОПДНПИ (отм.), както и че провереният период по отношение ответника и Фахрие Ибрям, с която той живее на съпружески начала е от 15. 01. 2008 до 15. 01. 2018 г. и в началото на периода ответниците не са притежавали никакво имущество (вън от вещи за обикновена употреба). В нарушение на материалния закон обаче съдът е приел, че за налично в края на проверения период следва да се счита и имущество (активи), което не е намерено у ответниците, но има данни да е преминало през техния патримониум, ако няма доказателства това имущество да е напуснало патримониума на ответниците или да е изразходвано. Не може да се отнеме имущество, което е преминало през патримониума на проверяваното и свързаните с него лица, т. е. не е в тяхно притежание в края на изследвания период, тъй като не е необходимо да се доказва, че постъпилото имущество е изоставено, потребено, обезценено (в т. ч. повредено или изхабено), унищожено или погинало. Ако имуществото е отчуждено през изследвания период, не е необходимо да се доказва също, че полученото е вложено в придобиването на друго имущество до изтичането на този период. Имущество, което е напуснало патримониума на проверяваното лице не може да бъде отнето от него: ако имуществото се намира у свързани лица, то се отнема от тях; а ако е отчуждено в полза на трети лица, на отнемане подлежи равностойността на отчужденото имущество, когато отчуждаването е противопоставимо на държавата; а ако отчуждаването не е противопоставимо на държавата, имуществото се отнема от „приобретателя“.

Правилно въззивният съд е приел, че ответниците не са представили доказателства за законен произход на сумите, постъпили по банковите им сметки от т. нар. система за бързи разплащания (ответникът е осъден за недекларирането на тези суми като облагаем доход). В нарушение на материалния закон обаче съдът е приел, че последица от това недоказване е правният извод за незаконност на произхода на тези средства. Такава последица от недоказването е възможна при действието на ЗОПДИППД (отм.), но ако у съда съществува обоснована увереност, че доходът произтича или е свързан с престъпната дейност на лицето, за която то е осъдено. В ЗОПДНПИ (отм.) установяването на незаконността на произхода на средствата не е обусловено от наличието на обосновано предложение, че той произтича или е свързан с престъпната или друга забранена дейност

на лицето, а от наличието на превишение и значително несъответствие в края на проверявания период; като се отнема имущество, а не доход (доход може да бъде отнет само по наказателнопроцесуален ред).

Видно от изложеното обжалваното решение е постановено в нарушение на материалния закон, поради което следва да бъде отменено, а предявените искове – разгледани от касационната инстанция съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК.

По делото е установено, че ответникът е признат за виновен с влязла в сила присъда за извършването на престъпление по чл. 255, ал. 4 вр. чл. 255, ал. 1, т. 1 НК, което попада в обхвата на чл. 22, ал. 1, т. 18 ЗОПДНПИ (отм.). Провереният период по отношение ответника и Фахрие Ибрям, с която той живее на съпругески начала е от 15. 01. 2008 до 15. 01. 2018 г. и в началото на периода ответниците не са притежавали никакво имущество (вън от вещи за обикновена употреба). В края на проверявания период ответникът притежава: два леки автомобила Рено Еспейс с придобивна стойност 1. 000 лева (остатъчна пазарна стойност 300 лева) и с придобивна стойност 3. 911,66 лева (остатъчна пазарна стойност 3. 000 лева), лек автомобил Фиат Пунто с придобивна стойност 1. 600 лева (остатъчна пазарна стойност 300 лева), както и сумата 421,43 лева по сметки в банки. Вън от това ответникът притежава и два недвижими имота, придобити по наследство и давност, с което законният източник на средствата за придобиването им е установен и се признава от ищеца, а ответницата Фахрие Ибрям не притежава секвестрируемо имущество.

Видно от изложеното цялото налично имущество (у ответницата Фахрие Ибрям такова не е налице), което ответникът притежава към 15. 01. 2018 г. – в края на проверявания период, съставлява превишение (в началото на периода ответникът не е притежавал никакво имущество, вън от вещи за обикновена употреба). Несъответствие обаче е налице само за част от наличното имущество – това с придобивна стойност 6. 933,09 лева, което, предвид неговата ниска придобивна стойност, е незначително, дори без да се отчита доходът на ответниците през проверявания период.

Предявените искове следва да бъдат отхвърлени като неоснователни с присъждане на адвокатско възнаграждение по чл. 38, ал. 2 ЗАДв. за процесуалната защита на двамата ответници пред трите инстанции в размер на 3. 600 лева, както се претендира.

На отнемане на основание чл. 74, ал. 1 и 2 ЗОПДНПИ (отм.) не подлежи имуществото, което през проверявания период е постъпило в патримониума на проверяваното и свързаните с него лица. Отнемане по гражданскопроцесуален ред е възможно на налично имущество, което съществува в патримониума на проверяваното и/или свързаните с него лица в края изследвания период, към който момент е възможно да бъде установено съответно превишение и релевантното несъответствие.

Законът позволява отнемането на имущество, което проверяваното лице е отчуждило, но имуществото се отнема от недобросъвестния приобретател, съответно неговата равностойност, ако приобретателят е добросъвестен, поради което прехвърлянето е противопоставимо на държавата. В тежест на ищеца е обаче да докаже, че имуществото съществува в края на проверявания период. Не е в тежест на ответника да доказва, че влязло в патримониума му имущество е напуснало неговия патримониум и по какъв начин.

13. В договор, по който малолетното лице е страна, не се съдържа негова воля; макар в такъв договор малолетният да е страна, негова воля не се съдържа, а се съдържа воля единствено на законния му представител, който не е страна по договора. При презумпцията за знание по смисъла на чл. 135, ал. 2 ЗЗД (отнасяща се за третото лице – приобретател по договора), след като волята на малолетния приобретател по силата на закона е заместена от воля на законния му представител,

определящо е знанието/незнанието на законния представител за увреждащия характер на договора.

Чл. 3 ЗЛС

Чл. 135 ЗЗД

Решение № 195 от 31.12.2020 г. на ВКС по гр. д. № 622/2020 г., IV г. о., докладчик председателят Мими Фурнаджиева

Касационното обжалване е допуснато по въпроса приложима ли е презумпцията за наличие на знание за увреждане по чл. 135, ал. 2 ЗЗД, когато приобретател по увреждащата сделка е малолетно лице.

При отговора на въпроса следва да се има предвид разрешението, дадено от ВКС в решение № 535 по гр. д. № 1224/2009 г., IV г. о. Отговаряйки на въпроса дали знанието на малолетно лице има правна сила при сключването на договор от такова лице и чия воля и знание се взема предвид – неговата или на законния му представител, ВКС взема предвид правилата на чл. 1 и чл. 3 от Закона за лицата и семейството – всяко лице е правоспособно от момента на раждането си, но до навършването на 14 годишна възраст лицето е малолетно и недееспособно – в този период по силата на чл. 3, ал. 2 ЗЛС вместо него и от негово име действат законните му представители. Тези законови постановки отричат в договор, по който малолетното лице е страна, да се съдържа негова воля; макар в такъв договор малолетният да е страна, негова воля не се съдържа, а се съдържа воля единствено на законния му представител, който не е страна по договора. При презумпцията за знание по смисъла на чл. 135, ал. 2 ЗЗД (отнасяща се за третото лице – приобретател по договора), след като волята на малолетния приобретател по силата на закона е заместена от воля на законния му представител, определящо е знанието/незнанието на законния представител за увреждащия характер на договора. ВКС сочи, че приемане на противното би означавало допускане на неравнопоставеност между дееспособните и недееспособните правни субекти, което основният закон не позволява. Настоящият състав на ВКС напълно възприема соченото тълкуване. Необходимата за възникване, изменение или погасяване на права в правната сфера на правния субект воля, когато той е недееспособен, се изявява от законния му представител. Когато знанието на определени обстоятелства към момента на волеизявлението има правно значение, знанието на недееспособния е ирелевантно, а правно значение има само знанието на законния му представител за съответните обстоятелства. В случаите, в които от значение за действителността на сделката е знанието на приобретателя, който е недееспособен, се преценява знанието на лицето, действало вместо него.

Касационната жалба е неоснователна.

При правилна преценка на доказателствата по делото е прието, че ищецът – ответник в касационното производство, има качеството на кредитор по силата на договор за ипотечен кредит, обявен за предсрочно изискуем поради забава на длъжницата, и че въпреки реализирането на публична продажба на ипотекираните за обезпечаване на изпълнението по договора недвижими имоти, дългът не е погасен изцяло. Потестативното право на кредитора да обяви за недействителна по отношение на себе си сделка (или друго действие), с която длъжникът го уврежда, възниква когато сделката (или действието) е увреждаща и е безвъзмездна, или е възмездна, но длъжникът и третото лице са знаели за увреждането, както и когато увреждащата сделка е извършена преди възникване на вземането, но тя е предназначена от длъжника и третото лице да увреди кредитора. Увреждащата сделка се счита несъществуваща единствено по отношение на увредения кредитор и само с оглед на това негово качество. Ако кредиторът бъде удовлетворен от

друго имущество на длъжницата, дарението ще запази своето действие и за в бъдеще като напълно валидна сделка.

В настоящия случай, след получаването на 18.03.2013 г. на покана за доброволно изпълнение с обявяване на предсрочната изискуемост на дълга по договор за ипотечен кредит от 2008 г., с нотариален акт от..... г. длъжницата се е разпоредила в полза на малолетния си внук с притежаваните от нея идеални части от жилище. Длъжниковото имущество служи като общо обезпечение за вземането на кредитора, поради което всяко действие на длъжника, с което той създава или увеличава своята неплатежоспособност, е увреждащо спрямо кредитора, и от момента на извършването на такова действие за последния възниква правото да иска отмяната му. Увреждането на кредитора като елемент от фактическия състав на павловия иск е от категорията на обективните предпоставки и предполага, че чрез извършеното правно действие длъжникът създава или увеличава неплатежоспособността си – когато длъжникът се лишава от свое имущество, намалява го или по какъвто и да е начин затруднява удовлетворението на кредитора, като без правно значение е дали длъжникът след разпореждането притежава имущество и на каква стойност. С процесната сделка длъжницата е намалила имуществото си и е увеличила неплатежоспособността си, поради безвъзмездния характер на сделката.

На кредитора в настоящия процес не може да се противопоставя възражение за несеквестируемост на дарения имот. Предназначението на правилото на чл. 444 ГПК е на длъжника да се гарантира, че чрез упражнената върху него принуда няма да бъде застрашено съществуването му и няма да бъде посегнато върху възможността му да преживява нормално и занапред. Когато длъжникът се разпорежда с вещ, по отношение на която законът определя, че изпълнение не може да бъде насочено, то следва да се счита, че длъжникът сам е преценил тази вещ за ненужна за оцеляването му. Несеквестируемостта на непотребимите вещи е забрана за тяхното осребряване, а целта на иска по чл. 135 ЗЗД е да се запази имуществото на длъжника като общо обезпечение на кредитора и то да се подготви за изпълнение, като се създава възможността за кредитора по негова преценка да насочи изпълнението към предмета на процесната сделка, независимо, че вещта е преминала в патримониума на трето лице, което не отговаря за задълженията на прехвърлителя-длъжник към кредитора. Така значението на доброволния отказ от несеквестируемостта няма отношение към предпоставките за основателността на предявения иск. По същата причина без значение за прогласяване на недействителността на процесното дарение на голата собственост върху имота е запазеното право на ползване на длъжника, както и дали имотът служи за обезпечение на други задължения.

Кредиторът ищец е доказал не само факта на притежаване на вземането и на момента на неговото възникване, на увреждащия характер на сделката, но и знание за увреждането у длъжника. Безвъзмездността на действието не налага знание у приобретателя. Неправилно приетото от въззивния съд, че не е оборена презумпцията по чл. 135, ал. 2 ЗЗД от третото лице и така третото лице е знаело за увреждащия характер на сделката (тъй като ответникът Д., малолетен, е внук на длъжницата и е в кръга на лицата, които изрично са в посочената родствена връзка), не влияе върху извода за наличие на субективния елемент за основателността на предявения иск.

14. При наличие на противоречиви становища на вещите лица съдът преценява заключенията им по вътрешно убеждение и в съвкупност с всички релевантни доказателства по делото.

Чл. 195, ал. 1 ГПК

Решение № 139 от 12.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 151/2020 г., III г. о., докладчик съдията Светла Бояджиева

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба, подадена от П. Н. А. чрез адв. Г. П. срещу решение № 241 от 10.10.19 г. по в. гр. дело № 527/18 г. на Великотърновския апелативен съд, с което е потвърдено решение № 406 от 17.10.18 г. по гр. дело № 129/17 г. на Русенския окръжен съд. С него е отхвърлен искът на същата страна против УМБАЛ "Канев" АД – Р. за сумата 50 000 лв, частично предявена от сумата 100 000 лв, представляваща обезщетение за причинени неимуществени вреди от непозволено увреждане – претърпени болки и страдания, вследствие настъпил експес след 22.04.12 г. в резултат на лекарска грешка при извършена на 13.03.06 г. в ответната болница повторна коремна операция, заедно със законната лихва, считано от 22.04.12 г. до окончателното изплащане.

С определение № 405 от 12.05.20 г. на ВКС е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по процесуалноправния въпрос: Какво е задължението на съда при наличието на две съдебно-медицински експертизи, които си противоречат.

В хода на касационното производство жалбоподателят П. Н. Р. е починал и оставил за свои законни наследници – И. Б. А. – съпруга, Н. П. Н. – дъщеря и Н. П. Н. – син, конституирани като страна в процеса с определение № 184 от 1.07.20 г. на ВКС.

В касационната жалба се излагат оплаквания за неправилност на решението поради нарушение на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост. Поддържа се, че необосновано съдът е приел, че не е доказана причинна връзка между лекарската грешка през 2006 г. и влошеното здравословно състояние на жалбоподателя, като не е обсъдил заключението на единичната експертиза. Искането е за отмяна на решението и уважаване на исковата претенция.

Ответникът по жалбата УМБАЛ "Канев" АД [населено място] счита, че касационната жалба е неоснователна.

Върховният касационен съд, състав на III го., като като обсъди събраните доказателства и касационните оплаквания, и извърши проверка на въззивното решение по реда на чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

По делото е установено, че съгласно решение № 120 от 12.06.13 г. по гр. дело № 1330/12 г. на Трето г. о. на ВКС, при извършена на 13.03.06 г. в ответната болница повторна коремна операция на П. Н. А. в организма му е забравен компрес, вследствие на което се е влошило здравословното му състояние и което е обусловило репарирание на претърпените от това неимуществени вреди. Ищецът твърди настъпил експес на 22.02.12 г., когато била извършена оперативна интервенция в клиника в Германия. В тази връзка от първоинстанционния съд е назначена комплексна медицинска експертиза, която е изготвена въз основа на медицинската документация, без да е извършен личен преглед на лицето.

Проф. д –р Г. /гастроентеролог/ е депозирал отделно заключение, според което има пряка връзка между интервенцията на П. А. на 13.03.06 г. и влошаване на състоянието му след 22.04.12 г. и тя е такава, че интервенцията започва с грешна диагноза. Уврежданията са тежки и са в резултат на усложнения след оперативната намеса. Според вещото лице прогнозата би била по-добра, ако е започнато своевременно медикаментозно лечение след операцията на болестта на Крон. Счита, че появата на перианален абсцес е вследствие забравения компрес в корема и той е водещата болест, а не болестта на Крон, която не може да е причина за тежкото състояние на ищеца.

Вещите лица доц. д –р Й. /коремен хирург/ и д-р О. /съдебен лекар/ категорично не могат да посочат дали след 2012 г. има влошаване на здравословното състояние на П. А.

Считат, че много чести усложнения при болест на Крон са перианалните фистули, които не могат да бъдат отстранени, а само третираны по определен хирургичен начин. Болестта на Крон е хронично заболяване, което няма връзка с операцията през 2006 г. на остър апендицит.

За увреденото здравословно състояние на ищеца са представени ЕР на ТЕЛК от 8.10.13 г. и от 6.07.15 г., с които му е определена първоначално 89% намалена работоспособност, а впоследствие 100% намалена работоспособност с чужда помощ, както и са изслушани показанията на св. Н. А. – негов баща.

Според въззивния съд от заключенията на единичната и на комплексната експертизи не може да се направи извод да са настъпили усложнения в сравнение със състоянието, при което е присъдено първоначалното обезщетение и пряка причинно-следствена връзка между такива усложнения и операцията през 2006 г., поради което е приел, че предявеният иск по чл. 49 ЗЗД е недоказан.

По правния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, настоящият съдебен състав приема следното:

Съгласно чл. 195, ал. 1 ГПК, вещо лице се назначава по искане на страната или служебно, когато за изясняване на някои възникнали по делото въпроси са необходими специални знания из областта на науката, изкуството, занаятите и други. Назначаването на експертиза се налага поради необходимост от съобразяване на определени правила на опита и положения на науката, отнасящи се до специални области на знанието, които имат отношение към обосноваването на решението. Вещото лице подпомага съдията, който сам би извършил тази дейност по доказването, ако притежаваше необходимите специални знания. След като съдията няма необходимите специални знания, той не би могъл сам да даде отговор по съответните въпроси (вкл. медицински), за които няма нужната квалификация и образование. При положение, че е налице твърдение за последици за здравето на увреденото лице, в причинна връзка с деликта, съдът не може да изгради становище, без предварително да постави на обсъждане този въпрос, предвид необходимостта от изясняването му с помощта на специални знания. Заключение на вещото лице трябва да почива на обективни данни, да бъде пълно, ясно и мотивирано, като експертът следва да посочи не само изводите, които прави във връзка с поставената му от съда задача, но и конкретните факти, които обосновават тези изводи. При наличие на противоречиви становища на вещите лица съдът преценява заключенията им по вътрешно убеждение и в съвкупност с всички релевантни доказателства по делото.

По същество на касационната жалба:

Обжалваното решение е неправилно. При неговото постановяване въззивният съд изцяло се е съобразил с даденото от вещите лица д-р Й. и д-р О. заключение, без да обсъди становището на проф. Г.

Според мнозинството от вещите лица, съпътстващи болестта на Крон изменения, считани за усложнения на основното заболяване, са перианалните абсцеси и фистули, както и аналните фистули, които се наблюдават при голяма част от пациентите. Перианалните абсцеси представляват възпалителни, гнойни процеси, които произхождат от структури на правото черво и се разпространяват в околните области, поради особеностите на анатомичната им структура, като се образуват кухини, изпълнени с гной и постепенно възпалителният процес обхваща и съседните структури, като се образуват болестни каналчета /фистули/. Според предоставената медицинската документация лечението на П. А. в Германия, в периода от 22.04.12 г. - 27.04.12 г., е имало за цел овладяването на абсцес в перианалната област. Вещите лица д-р Й. и д-р О. считат, че от медицинските изследвания не се установява наличие на връзка между третирания перианален абсцес и органи и меки тъкани, които да са били обект на предходни оперативни интервенции, включително и тази от 13.03.2006 г. В обясненията си в проведеното с. з. на 17.09.18 г. пред ОС – Русе са допълнили, че са дали отговори само на

база на предоставената медицинска документация, без да е предоставена такава за здравословното състояние на ищеца след 22.04.12 г. и без да е извършен личен преглед, поради което не са заявили с категоричност дали след 2012 г. има влошаване на здравословното му състояние. На базата на своя опит приемат, че перианалните фистули са усложнение от болестта на Крон.

Различно становище застъпва вещото лице проф. Н. Г., който счита, че въпреки че болестта на Крон може да засегне целия стомашно чревен тракт, в случая не може да се приеме, че фистулите и глутеалните абсцеси са изява на тази болест. Според вещото лице има пряка връзка между интервенцията на П. А. през 2006 г. и влошаване на състоянието му през 2012 г. Интервенцията през 2006 г. е започнала с грешна диагноза, опериран е от апендицит и при повторна операция, която отнема част от дебелото му черво, е диагностициран с болестта на Крон. След операцията е следвало да започне мощно биологично лечение, което не е сторено. Предизвикано се е появила нова болест – перианален абсцес, която се получава от забравен компрес в корема и която е водеща. Проф. Г. не споделя разбирането, че болестта на Крон е причина за перианалната болест, като се базира и на изследванията при последващите операции в Франция и Германия, в които не е отразена болестта на Крон.

Преценявайки заключенията на вещите лица по вътрешно убеждение и в съвкупност с останалите доказателства по делото /експертните решения на ТЕЛК, свидетелските показания/ съдебният състав възприема експертизата на проф. Г., всепризнат учен и специалист в сферата на гастроентерологията, като намира, че заключението му е ясно, обосновано и почива на обективните данни по делото. Ето защо, приема за доказан факта на влошаване на здравословното състояние на ищеца след 2012 г. и причинната връзка между настъпилия ексцес и първоначалното увреждане през 2006 г.

Налице са предпоставките на чл. 49 ЗЗД за ангажиране на деликтната отговорност на ответника за действията и бездействията на работещите при него лекари, довели до последващо влошаване на здравословното състояние на ищеца. От свидетелските показания и от съдебно-медицинските експертизи са установени претърпяните от ищеца вреди от неимуществен характер- претърпял е нова оперативна намеса, нова група инвалидност, общо влошаване на здравословното му състояние, довело впоследствие да летален изход.

Дължимото обезщетение, определено съобразно критериите на чл. 52 ЗЗД, като се вземат предвид всички посочени по-горе обстоятелства, в това число продължителността и интензитета на търпените болки и страдания и ограничения в начина на живот, настоящият съдебен състав намира, че претендираната сума от 50 000 лв по частичен иск от общата сума от 100 000 лв, е справедлив размер за репарирание на вредите от неимуществен характер, претърпяни от ищеца. За тази сума претенцията е основателна и следва да се уважи, ведно със законната лихва, считано от датата на ексцеса – 22.04.2012 г. до окончателното изплащане.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

15. Посочването в договора на адрес за кореспонденция от длъжника не дерогира правилата за връчване на нотариални покани, когато кредиторът не е бил уведомен от длъжника за промяна на адреса, но е възложил на нотариус връчването на кореспонденция по договора.

Решение № 114 от 11.12.2020 г. на ВКС по т. д. № 1774/2019 г., I т. о., докладчик съдията Тотка Калчева

Касационното обжалване е допуснато по въпроса: "Посочването в договора на адрес за кореспонденция от длъжника, дерогира ли правилата за връчване на нотариални покани, когато кредиторът не е бил уведомен от длъжника за промяна на адреса, но е възложил на нотариус връчването на кореспонденция по договора?", за проверка съответствието на обжалваното въззивно решение с практиката на ВКС по: Решение № 148/02.12.2016 г. по т. д. № 2072/2015 г. на I т. о.; Решение № 180/23.11.2016 г. по т. д. № 2400/2015 г. на I т. о. и Решение № 25/03.05.2017 г. по гр. д. № 60208/2016 г. на II г. о.

По правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване:

В цитираната практика на ВКС на поставения правен въпрос се дава отговор, че начинът на удостоверяване на връчването на длъжника на документа, съдържащ волеизявлението на банката, че счита вземането по договор за кредит за предсрочно изискуемо, е поставен в зависимост от избора от кредитора способ за уведомяване. Съставите на ВКС са обсъждали конкретни хипотези за преценка редовността на връчването на волеизявление на кредитора, както и принципно са допуснали в договора за кредит да са уговорени способи за размяна на кореспонденция между страните, включително, че изявлението на едната от страните ще се счита за достигнало до другата страна без фактически същото да е получено. Изрично е посочено, че клауза, която фингира недоставено или само изпратено съобщение като получено, би била в съответствие с принципите за добросъвестно упражняване на правата на кредитора, ако ясно разписва определени предпоставки и/или фактически констатации, при наличието на които ще се счита, че е положена дължимата грижа, както и ако според договора опитът за предаване на съобщението (на адрес или на адресат) се приравнява на фактическото му получаване. Дадени са разяснения, че при тълкуването на договора по правилата на чл. 20 ЗЗД би следвало да се съобрази, че конкретната уговорка относно връчване на кореспонденция цели ефективно упражняване на правата на страната, която изпраща съобщение, като препятства евентуално недобросъвестно поведение на адресата (укриване или отказ да получава съобщения). Същевременно изпращането на съобщение, не следва да ограничава правата на получаващата страна, поставяйки я в позиция, включително и при полагане на дължимата грижа, тя да не е в състояние да получи изявлението на своя съдоговорител.

В практиката на ВКС, която се споделя от настоящия съдебен състав, са изследвани способите за връчване на кореспонденция между страните по договора, но с изрично указание, че за редовността на връчването, когато то е възложено на нотариус по реда на чл. 50 ЗННД се прилагат правилата на чл. 37-58 ГПК, като отказът за получаване по чл. 44 ГПК или отсъствието от адреса по чл. 47 ГПК се удостоверяват от длъжностното лице, в който случай съобщенията ще се считат за връчени. Разписаните в процесуалния закон правила за връчване, които следва да се изпълняват от нотариус, когато на него е възложено връчването на кореспонденция, не могат да бъдат дерогирани от договора между страните. Изпълнявайки функциите си нотариусът извършва възложената му от молителя (изпращащия съобщението) дейност, но при спазване на законовите изисквания за удостоверяване на връчването. Недопустима би била уговорка между нотариуса и молителя, която да изисква неспазване на правилата на процесуалния закон относно връчването на съобщения. При допуснати нарушения на ГПК, то липсва редовно нотариално удостоверяване на връчването. В случай, че в договора страната е посочила адрес за кореспонденция, изпращащият съобщението следва да се съобрази с този адрес и да го предостави на нотариуса като адрес за уведомяване, което негово задължение произтича от договора. Ако получаващата страна отсъства от адреса, за редовното

удостоверяване на връчването, нотариусът следва да изпълни задълженията си по чл. 47 ГПК.

По изложените съображения на поставения по реда чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК правен въпрос, въз основа на практиката на ВКС и на основание на процесуалните норми относно връчването на съобщения и книжа съгласно чл. 50 ЗННД, следва да се отговори, че посочването в договора на адрес за кореспонденция от длъжника не дерогира правилата за връчване на нотариални покани, когато кредиторът не е бил уведомен от длъжника за промяна на адреса, но е възложил на нотариус връчването на кореспонденция по договора.

По същество на касационната жалба:

С оглед на отговора на правния въпрос, по който бе допуснато касационното обжалване, доводът на касаторите за неправилно приложение на материалния закон (чл. 60, ал. 2 ЗКИ и чл. 50 ЗННД във връзка с правилата за връчване на съобщения по ГПК и на чл. 20 ЗЗД) се явява основателен. Изводите на въззивния съд, че след като длъжниците не са изпълнили задължението по чл. 19. 6, б. "б" от договора и не са уведомили банката за промяна на адресите за връчване на кореспонденция, нотариусът, връчвайки нотариалните покани, не е имал задължение да издирва актуалните настоящ и постоянен адрес на кредитополучателя и солидарния длъжник, са формирани в нарушение на чл. 47 ГПК във връзка с чл. 50 ЗННД. Тълкуването на договора по критериите по чл. 20 ЗЗД, не налага извод, че неизпълнението на договорно задължение за уведомяване на кредитора за промяна на адрес за връчване на съобщения, дерогира задълженията на нотариуса, вменени му от процесуална уредба по чл. 47 ГПК, т. е. издирване на постоянен и настоящ адрес на лицето, ако то отсъства от посочения адрес за кореспонденция, според действащата към момента на връчване на поканите редакция на чл. 47 ГПК.

Независимо от посочените изводи на решаващия състав, които са изградени в нарушение на материалния закон, въззивният съд неправилно е преценил и установените по делото факти, поради което съображенията му относно редовното уведомяване на кредитополучателя и на солидарния длъжник за обявяване на предсрочната изискуемост на вземането на банката по кредита, се явяват необосновани. Според чл. 19. 6. б/ от договора само кредитополучателят има задължение спрямо банката да я "уведомява за промяна в посочения в договора постоянен и/или адрес за кореспонденция и да съобщи новия си адрес". Следователно евентуалното приложение на второто изречение на клаузата, че "В противен случай всички уведомления, покани и съобщения, изпратени от банката на стария адрес на кредитополучателя се считат за редовно връчени. " е относимо само за връчване на съобщения на кредитополучателя.

От друга страна, посочването на два адреса – постоянен и адрес за кореспонденция и задължението за съобщаване на промени и при двата адреса, сочат на задължение на банката, че при отсъствие на длъжника от единия от адресите, то за прилагане на фикцията, банката следва да направи опит за уведомяване и на втория адрес. От фактите по делото е установено, че кредитополучателят Д. Т. е посочила в договора адрес в "гр. Пловдив, [улица], ет. 7, ап. 21" (в началната част при изписване на страните) и в чл. 24 – адрес за контакт: "гр. Пловдив, [улица], ап. 4". Според справката за адресна регистрация от 25.11.2016 г. същата има постоянен адрес: [населено място], [улица], ет. 7, ап. 21 от 19.11.2001 г. и настоящ адрес: [населено място], [улица] от 08.04.2016 г. Към датата на изпращане на нотариалната покана от 10.06.2016 г. и на съставяне на констативния протокол от нотариуса - 17.05.2016 г., е направен опит кредитополучателят да се уведоми на постоянния адрес в [населено място], [улица], ет. 7, ап. 21., но не и на адреса за контакт по договора - [населено място], [улица], ап. 4 и не е търсен на настоящия му адрес - [населено място], [улица]. Възлагането от кредитора на нотариуса връчване на постоянния адрес по договора, а не на съобщения адрес за контакт, е неточно изпълнение на задълженията, а липсата на проверка и опит за връчване по настоящ адрес на кредитополучателя, е нарушение на договора и на правилото на чл. 47 ГПК, поради което

фикцията по чл. 47, ал. 5 ГПК е не следва да се прилага. По отношение на солидарния длъжник М. М. посоченият в договора адрес е в [населено място], [улица], ет. 7, ап. 16 (в началната част при изписване на страните), а в чл. 24 – адрес за контакт: [населено място], [улица], ап. 4. Според справката за адресна регистрация от 25.11.2016 г. същият има постоянен адрес: [населено място], [улица], ет. 4, ап. 4 от 08.09.2011 г. а настоящ адрес: [населено място], [улица] от 13.09.2016 г. Към датата на изпращане на нотариалната покана от 10.06.2016 г. и на съставяне на констативния протокол от нотариуса - 17.05.2016 г., е направен опит солидарният длъжник да се уведоми на постоянния адрес в [населено място], [улица], ет. 4, ап. 4, който е и адресът за контакт по договора, но не е търсен на настоящия му адрес към този момент, за който липсват данни по делото. Следователно за солидарния длъжник не може да се приложи клаузата на чл. 19 от договора, тъй като същият няма задължение за съобщаване на нов адрес, неизпълнението на което да е скрепено с последица изпратеното съобщението на стария адрес да се счита за връчено. Солидарният длъжник не е редовно уведомен от нотариуса поради нарушаване на процесуалното правило на чл. 47 ГПК.

Предвид необосноваността на изводите на въззивния съд и допуснатите нарушения на материалния закон по тълкуване на договора и на чл. 50 ЗННД, апелативният съд е постановил решението и при нарушение на нормата на чл. 60, ал. 2 ЗКИ, като е приел, че волеизявлението на кредитора за обявяване на предсрочно изискуемост на вземането по договора за кредит е достигнало до длъжниците.

Касаторите поддържат, че при разглеждане на делото и при постановяване на решението въззивният съд е допуснал съществени нарушения на процесуалните правила, на нормата на чл. 79 ЗЗД и изводите му са необосновани в частта относно приетото неизпълнение на задълженията на длъжниците по договора за кредит, без да обсъди наличието на забава на кредитора, твърденията им за надвнесени суми за възнаградителна лихва при обявена за неравноправна на клаузата за минимален праг на лихвата от 7, 35% и без да допусне поисканите за установяване на тези обстоятелства доказателствени средства.

Настоящият състав на ВКС намира, че въведените касационни основания са налице. Въззивният съд, след като е приел, че остатъкът от кредита е изцяло и предсрочно изискуем не се е произнесъл по въведените възражения на страните. В заключението на съдебно – счетоводната експертиза се съдържат констатации, че кредитополучателят Д. Т. е имала два кредита към банката, а плащанията, които са правени, са отнасяни от банката и към двата кредита. От събраните доказателства не може да се направи извод относно размера на задължението без обявената за неравноправна клауза по договора и да се съобрази евентуалното прихващане на изпълнението.

Допуснатите процесуални нарушения налагат отмяна на въззивното решение и връщане на делото на основание чл. 293, ал. 3 ГПК за ново разглеждане от друг състав на апелативния съд. При новото разглеждане на делото съдът следва да се произнесе по поддържаните от касаторите възражения относно размера на задълженията, както и да определи съгласно разясненията в ТР № 4/2013 г. и ТР № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС размера на евентуално непогасената и изискуема част от вземането на кредитора, за която е издадена заповедта за изпълнение. Въззивният съд следва да се произнесе по исканията за събиране на нови доказателства от страните и да възложи, включително и служебно, нова задача на счетоводната експертиза, както и да се произнесе по разноските за водене на делото пред ВКС.

16. Под "знание за неплатежоспособност" в хипотезата на чл. 59, ал. 3 ЗБН следва да се разбира узнаване на обективизирано от БНБ, в качеството ѝ на компетентен за това надзорен орган, становище за неплатежоспособност на банката по чл. 3, ал. 2 ЗКИ (редакция преди изм. обн. ДВ бр. 62 от 2015 г.), преди то да бъде

формализирано в акт за отнемане на лиценза за банкова дейност. Именно недобросъвестното възползване от достъп до тази информация се санкционира от закона. Предвиденият от законодателя субективен елемент от фактическия състав на чл. 59, ал. 3 от ЗБН подлежи на пълно и главно доказване от ищеца чрез всички допустими доказателствени средства.

Чл. 59 ЗБНБ

Чл. 115 и чл. 116 ЗКИ

Решение № 131 от 21.12.2020 г. на ВКС по т. д. № 751/2019 г., I т. о., докладчик председателят Дария Проданова

Касационен контрол е допуснат по материалноправния въпрос: "С оглед специалната регламентация на банковата неплатежоспособност и предпоставките за установяването ѝ, както и специалната уредба на производството по несъстоятелност на банка в ЗКИ и ЗБН, следва ли "знание за неплатежоспособност" по смисъла на чл. 59, ал. 3 ЗБН да бъде тълкувано като "неплатежоспособност" по смисъла на чл. 36, ал. 2 ЗКИ; допустимо ли е "знание за неплатежоспособност" да бъде обосновано със знание за решението на УС на БНБ за поставяне на съответната банка под специален надзор?"

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

За да потвърди първоинстанционното решение в частта, с която е отхвърлена евентуалната претенция с правно основание чл. 59, ал. 3 ЗБН за обявяване за недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността на "КТБ" АД (н) на прихващанията, извършени с изявления с входящи номера по описа на банката: вх. № 10358/31.10.2014 г.; вх. № 10673/04.11.2014 г.; вх. № 10986/05.11.2014 г. и вх. № 10989/05.11.2014 г. от "Дунарит" АД, въззивният съд е приел, че от доказателствата по делото се установява по категоричен начин, че придобиването на активните вземания по силата на договори за цесия с В. Н., С. С. и М. Х. е станало преди 07.11.2014 г. - датата на вписване на решение № 138/06.11.2014 г. на БНБ за отнемане на лицензията за извършване на банкова дейност на "КТБ" АД на основание чл. 36, ал. 2 ЗКИ. С оглед изложеното съдът е счел, че презумпцията по чл. 59, ал. 4 от закона е неприложима, а от доказателствата не е установено знание на ответното дружество за настъпилата неплатежоспособност на банката. Решаващият съдебен състав е изложил съображения, че следва да се прави разграничение между "неплатежоспособност" на банката по чл. 36, ал. 2 ЗКИ и "опасност от неплатежоспособност" по смисъла на чл. 115 от същия закон, както и между "спиране на плащанията" по чл. 608, ал. 2 ТЗ и в хипотезата на чл. 116, ал. 2 ЗСК, е счел, че прилагането по аналогия на чл. 608, ал. 2 ТЗ е недопустимо.

По правния въпрос:

По време на висящността на настоящето производство, състави на Върховния касационен съд са постановили по реда на чл. 290 ГПК Решение № 51 от 21.07.2020 г. по т. д. № 3109/2018 г. на II т. о.; Решение № 59 от 10.08.2020 г. по т. д. № 1920/2018 г. на I т. о.; Решение № 112 от 28.10.2020 г. по т. д. № 1721/2019 г. на II т. о., с които са дали непротиворечив отговор на правен въпрос, аналогичен с този, за произнасяне по който е допуснато настоящето производство.

Съдебните състави на ВКС-Търговска колегия приемат, че знание за неплатежоспособност по смисъла на чл. 59, ал. 3 ЗБН не може да се обоснове със знание за решението на УС на БНБ за поставяне на банката под специален надзор, като оздравителна принудителна административна мярка по чл. 115, ал. 1 ЗКИ, нито със спирането на плащанията по чл. 116, ал. 2, т. 2 ЗКИ. Под "знание за неплатежоспособност"

в хипотезата на чл. 59, ал. 3 ЗБН следва да се разбира узнаване на обективизирано от БНБ, в качеството ѝ на компетентен за това надзорен орган, становище за неплатежоспособност на банката по чл. 3, ал. 2 ЗКИ (редакция преди изм. обн. ДВ бр. 62 от 2015 г.), преди то да бъде формализирано в акт за отнемане на лиценза за банкова дейност. Именно недобросъвестното възползване от достъп до тази информация се санкционира от закона. Предвиденият от законодателя субективен елемент от фактическия състав на чл. 59, ал. 3 от ЗБН подлежи на пълно и главно доказване от ищеца чрез всички допустими доказателствени средства. Настоящият съдебен състав напълно споделя дадения отговор.

По съществуващото на касационната жалба:

Обоснован е изводът на въззивния съд, че от доказателствата се установяват по категоричен начин част от елементите на фактическия състав на чл. 59, ал. 3 ЗБН - отправени до обявената в несъстоятелност "КТБ" АД валидни изявления за прихващане от ответника "Дунарит" АД с вх. № 10358/31.10.2014 г. с вземане в размер на 335000 USD; вх. № 10673/04.11.2014 г. с вземане в размер на 1227000 лева и 770000 USD; вх. № 10986/05.11.2014 г. с вземане в размер на 47000 лева и вх. № 10989/05.11.2014 г. с вземане в размер на 48600 лева; придобиване на активните вземания от ответното дружество и възникване на задълженията му към банката преди датата на откриване на производството по несъстоятелност. Законосъобразен е и изводът, че не се доказва субективният елемент от фактическия състав, т. е., че към момента на придобиване на вземанията или на задълженията кредиторът "Дунарит" АД е знаел, че спрямо банката-длъжник е настъпило състояние на неплатежоспособност.

С оглед дадения отговор на поставения правен въпрос, настоящият съдебен състав намира за неоснователно оплакването в касационната жалба, че към момента на придобиване на активните вземания от ответника (31.10.2014 г. - 05.11.2014 г.) е налице знание у него за неплатежоспособност на банката по смисъла на чл. 59, ал. 3 ЗБН. Наличието на знание е обосновано от касатора с оповестена информация в медиите за изявления на ръководни служители на БНБ за наличие на "капиталова дупка" и липса на финансови средства в "КТБ" АД и най-вече със знание за решението на УС на БНБ от 20.06.2014 г. за поставяне на "КТБ" АД под специален надзор по реда на чл. 115, ал. 1 ЗКИ. Нито публикациите в медиите, отразяващи изявления на различни служители на БНБ, нито решението за поставяне на банката под специален надзор по реда на чл. 115, ал. 1 ЗКИ могат да бъдат определени като обективизирано от БНБ, в качеството ѝ на компетентен за това надзорен орган, становище за неплатежоспособност на банката по чл. 36, ал. 2 ЗКИ.

С оглед гореизложеното, ВКС намира, че въззивното решение в допуснатата до касационен контрол част е постановено в пълно съответствие с отговора на поставения правен въпрос и следва да бъде оставено в сила като законосъобразно.

17. Протоколът за приемане на извършената работа, според константната практика на ВКС, има характер на частен свидетелстващ документ и не се ползва с обвързваща материална доказателствена сила за отразените в съдържанието му факти.

Чл. 266 ЗЗД

Решение № 97 от 22.12.2020 г. на ВКС по т. д. № 1955/2019 г., II т. о., докладчик съдията Бонка Йонкова

От фактическа страна по делото е установено, че със сключен по реда на ЗОП договор № 0 П-Д-19 от 07.07.2014 г. Български институт по метрология е възложил, а

"Ведиком" ЕООД е приело да достави, монтира и инсталира 6 бр. мобилни лаборатории, съгласно техническа спецификация на възложителя и техническа и ценова оферта на изпълнителя, с уговорени два етапа на изпълнение /етап 1 - доставка на мобилните лаборатории до мястото на изпълнение, и етап 2 - монтаж, инсталиране и пускане на лабораториите в експлоатация/ и качество на доставката - да отговаря на параметрите и техническите характеристики на техническата оферта на изпълнителя и на изискванията в приложената към договора техническа спецификация на възложителя. В договора е предвиден срок за изпълнение 180 календарни дни, считано от получаване на писмена заявка на възложителя, и е постигнато съгласие възложителят да заплати на изпълнителя цена за доставката в размер на 510 000 лв. без ДДС или 612 000 лв. с ДДС на три транша: Сумата 102 000 лв. без ДДС до 30 дни след сключване на договора, сумата 306 000 лв. без ДДС след приемане на доставката с подписан приемо - предавателен протокол и сумата 102 000 лв. без ДДС след извършване на монтаж, инсталиране и пускане в експлоатация на доставката, удостоверени с двустранно подписан приемо - предавателен протокол. Страните са уговорили, че евентуалните недостатъци на доставените мобилни лаборатории ще се удостоверяват с двустранен констативен протокол. С писмена заявка от 15.07.2014 г. възложителят е уведомил изпълнителя да започне изпълнение на договора, а на 05.12.2014 г. възложителят е доставил на изпълнителя договореното оборудване - 6 бр. мобилни лаборатории. Предаването на доставката е удостоверено с двустранно подписан приемо - предавателен протокол № 5/05.12.2014 г., в който представителят на възложителя не е направил възражения за недостатъци и несъответствия на получените мобилни лаборатории. Впоследствие между страните е разменена кореспонденция по повод възражения на възложителя за недостатъци при изработката на мобилните лаборатории. Възложителят е заплатил на изпълнителя първите два транша от уговорената цена и не е платил последния транш от 102 000 лв. без ДДС, съотв. 122 400 лв. с ДДС.

С влязлата в сила част на обжалваното решение Апелативен съд - Велико Търново е отхвърлил исквете на Български институт по метрология, основани на твърдения за разваляне на договора поради пълното му неизпълнение от "Ведиком" ЕООД, евентуално - поради неизпълнение на 90 % от възложената с договора работа, след като въз основа на събраните доказателства е достигнал до извод, че не е налице пълно или частично неизпълнение на договора, пораждащо задължение за ответника - изпълнител да върне на ищеца - възложител получената част от цената.

В мотивите към решението въззивният съд е изложил съображения защо не следва да се кредитират представените с исковата молба и своевременно оспорени от ответника 5 бр. протоколи за несъответствие на доставените мобилни лаборатории с изискванията на техническата документация, както и показанията на свидетелите, ангажирани от ищеца за доказване на твърденията за недостатъци на мобилните лаборатории, пречатстващи използването им по предназначение. Съдът е преценил, че протоколите не се ползват с доказателствена стойност, тъй като отразяват резултати от проведени без участие на представител на изпълнителя тестове и в противоречие с уговореното в договора са изготвени и подписани само от служители на възложителя, а и съдържащата се в тях информация не се подкрепя от останалите доказателства по делото, в т. ч. и от експертните заключения. Относно свидетелските показания съдът е приел, че свидетелите са обвързани служебно с Български институт по метрология, което поражда съмнение за евентуалната им заинтересованост от изхода на делото, и показанията им не кореспондират с други противопоставими на насрещната страна доказателства.

След анализ на заключенията на изготвените в хода на делото технически експертизи въззивният съд е приел за доказано по несъмнен начин, че предадените с протокола от 05.12.2014 г. 6 бр. мобилни лаборатории отговарят на уговорените от страните изисквания за съответствие с техническата спецификация на възложителя и с

техническата оферта на изпълнителя, покриват специфичните изисквания за техническа годност и безопасност, произтичащи от приложимата нормативна уредба, и са напълно годни да работят по предназначение и да се използват в качеството им на еталон за измерване. При формиране на извода за липса на недостатъци и несъответствия на мобилните лаборатории въззивният съд е акцентирал върху заключението, прието при повторното разглеждане на делото в изпълнение на указанията в отменителното решение по т. д. № 154/2017 г. на ВКС, II т. о., според което установената от ищеца и своевременно съобщена на ответника неточност в измерванията не се дължи на недостатъци в изработката на мобилните лаборатории, тъй като след калибриране на еталонните разходомери за LPG не е имало допълнително нерегламентирано въздействие, ремонт или настройки на механичната и електронната част и няма нарушение или премахване на пломби; От гледна точка на Закона за измерванията и наредбите към него при наличие на калибрирани еталони и валидирани /утвърдени/ методики за проверка и измерване, каквито са налице при изследваните мобилни лаборатории, проявлението на грешка в измерванията се отнася до проверяваното средство за измерване - в случая колонките на бензиностанциите, а не до еталона, т. е. до доставения от ответника еталонен разходомер към мобилните лаборатории, с който се извършват проверките.

В зависимост от преценката на доказателствата въззивният съд е приел за установено по категоричен начин, че ответникът по първоначалните искове "Ведиком" ЕООД е изпълнил точно поетото с договора задължение да достави 6 бр. мобилни лаборатории, които отговарят на техническата спецификация на възложителя и на техническата оферта на изпълнителя, съобразени са със съответните международни технически стандарти и стандарти за безопасност, придружени са с изискуемите от европейските директиви документи - декларация за съответствие, свидетелство за калибриране и инструкции за работа, и че лабораториите са предадени на възложителя при спазване на Закона за техническите изисквания към продуктите /ЗТИП/ - с всички документи, необходими за въвеждането им в експлоатация. За доказано съдът е приел и обстоятелството, че след получаване на мобилните лаборатории в състоянието, установено от вещите лица - без допълнителна нерегламентирана намеса след калибриране на еталонните разходомери, възложителят не е направил рекламация пред изпълнителя за констатирани дефекти и недостатъци, нито е поискал подмяна на доставените лаборатории, каквито права са предвидени в договора. Въз основа на приетите за установени факти въззивният съд е формирал решаващите си изводи, че ответникът е изпълнил точно задължението си за доставка на мобилните лаборатории, а ищецът - възложител не е доказал надлежно установени съобразно клаузите на договора и своевременно заявени пред изпълнителя недостатъци и несъответствия на получените лаборатории, поради което за последния не е възникнало право да развали договора и да претендира връщане на платената част от цената, евентуално - да претендира връщане на платената цена за 90 % неизпълнение на договора, заедно с уговорените неустойки.

За да отхвърли предявения от "Ведиком" ЕООД насрещен иск с правно основание чл. 79 ЗЗД за заплащане на последната дължима част от възнаграждението /цената/ по договор № 0 П-Д-19/07.07.2014 г. в размер на 102 000 лв. без ДДС, съотв. 122 400 лв. с ДДС, Апелативен съд - Велико Търново е приел, че "от данните по делото се установява, че последният етап от договора понастоящем не е изпълнен и няма двустранен протокол", поради което "насрещният иск се явява предявен преждевременно, преди да бъде окончателно изпълнен процесния договор".

Изложените от въззивния съд мотиви за отхвърляне на насрещния иск са обусловили преценката на настоящия състав на ВКС, че е осъществено основание по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК за допускане на въззивното решение до касационно обжалване поради противоречие с практиката на ВКС в постановеното по реда на чл. 290 ГПК (редакция преди изменението от ДВ бр. 86/2017 г.) решение № 65/24.04.2012 г. по т. д. № 333/2011 г.

при разрешаване на значимия за изхода на спора по насрещния иск правен въпрос за ролята на приемо - предавателния протокол при доказване на договорното изпълнение и неговото приемане и за възможността при липса на двустранно съставен и подписан протокол изпълнението на договора и приемането на изпълнението да се доказват с други доказателства и доказателствени средства.

С решение № 65/24.04.2012 г. по т. д. № 333/2011 г. състав на ВКС, II т. о., се е произнесъл, че: Съгласно чл. 266, ал. 1 ЗЗД, възнаграждение на изпълнителя по договор за изработка се дължи за извършена и приета работа; Установяването на изпълнената и приета работа може да се извършва с различни доказателствени средства - чрез писмени доказателства /приемо - предавателен протокол за конкретно извършени работи, двустранно подписан протокол за изпълнени работи, посочени по вид, количество и стойност, и др. /, съдебно - техническа експертиза, гласни доказателства; Едно от основните задължения на поръчващия /възложителя/ е да приеме извършената съгласно договора работа, като при приемането той трябва да прегледа работата и да направи всички възражения за неправилно изпълнение, освен ако се касае за недостатъци, които не могат да се открият при обикновения начин на приемане или се появят по-късно; При прегледа и приемането на работата съконтрагентите могат да подпишат протокол, в който да удостоверят количеството и стойността на извършената работа и да определят дължимото възнаграждение съобразно изпълнението в количествено отношение; Двустранно подписаният между страните протокол по своята същност представлява предавателно - приемателен протокол за конкретно извършена работа, който според константната практика на ВКС има характер на частен свидетелстващ документ и не се ползва с обвързваща материална доказателствена сила за отразените в съдържанието му факти.

При постановяване на обжалваното решение въззивният съд се е отклонил от посочената съдебна практика и е формирал необосновани и незаконосъобразни изводи за неоснователност на предявения от касатора "Ведиком" ЕООД насрещен иск.

Претендираната с насрещния иск сума от 102 000 лв. без ДДС или 122 400 лв. с ДДС представлява последната част от цената /възнаграждението/ по сключения между страните договор № 0 П-Д-19/07.07.2014 г. В чл. 3.5.3 на договора страните са уговорили, че възложителят Български институт по метрология ще изплати посочената сума на изпълнителя "Ведиком" ЕООД след изпълнение на етап 2 по чл. 1. 2, включващ монтаж, инсталиране и пускане в експлоатация на доставените 6 бр. мобилни лаборатории, потвърдени с двустранно подписан предавателно - приемателен протокол. Въззивният съд е възприел буквално договорната клауза на чл. 3.5.3 и в противоречие с практиката на ВКС е поставил окончателното плащане на уговорената цена в зависимост от наличието на двустранно подписан предавателно - приемателен протокол, игнорирайки категоричните доказателства по делото за изпълнение на договора в цялост, включително в частта относно етап 2, осъществено едновременно с предаването на мобилните лаборатории.

При сключване на договор № 0 П-Д-19/07.07.2014 г. страните не са конкретизирали дължимите от изпълнителя действия, чрез които следва да се извършат монтажа, инсталирането и пускането в експлоатация на поръчаните мобилни лаборатории, за да се счете за изпълнен етап 2 от доставката. От очертания в чл. 1. 1 предмет на договора би могло да се направи извод, че за изпълнението на етап 2 е необходимо и достатъчно доставените от "Ведиком" ЕООД мобилни лаборатории да могат да се използват от Български институт по метрология за предназначението, уговорено в чл. 1. 1 - за изпитване на място на монтажа на бензиномери и газ LPG. В хода на процеса пред инстанциите по същество са назначени три разширени съдебно - технически експертизи за изясняване на спорните между страните въпроси относно обема и точността на престираното от дружеството - касатор договорно изпълнение. Вещите лица, изготвили

експертизите, са обяснили, че мобилните лаборатории са еднотипни, монтирани са в товарните отделения на нови автомобили марка "Рено Трафик", като е спазено условието в спецификациите за изолиране на товарното отделение от кабината на шофьора /обстоятелство, удостоверено от доставчика на автомобилите/, и включват комплект от общо пет метални съда, изработени от неръждаема стомана, с монтирани преливници, измервателни тръби и отточна система, наричани за кратко еталонни мерници, чиято измерителна скала е видима по време на измерването; Към мобилните лаборатории има и стенд за контролни измервания на LPG колонки с електронен разходомер, оборудван с цифрово устройство. След анализ на техническата документация към договора и на документите, придружаващи предадените от "Ведиком" ЕООД мобилни лаборатории, и след извършване на огледи и измервания на място, вещите лица са направили еднопосочни и безпротиворечиви констатации, че доставените от "Ведиком" ЕООД 6 бр. мобилни лаборатории са изпълнени съгласно параметрите на договора, техническата спецификация и приложенията към него, като са придружени с всички изискуеми документи, необходими за използването им по предназначение; При изпълнение на мобилните лаборатории са спазени изискванията на чл. 2, чл. 3, чл. 4, чл. 4 б, т. 3 и чл. 7 ЗТИП и на европейското законодателство, а самите лаборатории отговарят на съвременните критерии за оборудване, използвано като еталон за изпълнение на функциите на Български институт по метрология, и могат да служат за провеждане на изпитвания и проверки на място на монтажа на бензиномери и LPG колонки в съответствие със законовата уредба на този вид дейност и с правилата за безопасност; Всички законови изисквания за монтаж, инсталиране и пускане в експлоатация на мобилните лаборатории /етап 2 от договора/ са изпълнени още към 05.12.2014 г., когато доставените лаборатории са предадени от изпълнителя на възложителя и е съставен двустранно подписан предавателно - приемателен протокол. Еднопосочни са и констатациите на вещите лица от трите експертизи, че поради липса на регламентирани конкретни условия в договора и в техническата документация към него за пускане на мобилните лаборатории в експлоатация, след предаването им на 05.12.2014 г. възложителят е имал възможност да ги използва съобразно уговореното в чл. 1. 1 предназначение.

Въззивният съд е обсъдил подробно заключенията на техническите експертизи, но неправилно е приел, че с помощта на тях е доказано само точното и пълно изпълнение на етап 1 от договора - доставка на мобилните лаборатории до уговореното в договора място на дейност на изпълнителя, не и изпълнението на етап 2, свързан с инсталирането, монтажа и пускането на лабораториите в експлоатация. Всяко едно от заключенията съдържа категорично мнение на вещите лица, подкрепено с научна аргументация и с конкретни данни от анализа на техническата документация и от проведените в присъствие на представители на двете страни огледи и технически проверки, че към момента на доставяне на мобилните лаборатории и предаването им с двустранно подписания протокол от 05.12.2014 г. са били изпълнени всички изисквания за инсталиране, монтиране и пускане на лабораториите в експлоатация, с което е изпълнен етап 2 по чл. 1. 2 от договора. Вещите лица са посочили неколккратно, че доколкото в договора не са предвидени каквито и да било изисквания за инсталиране, монтаж и въвеждане на мобилните лаборатории в експлоатация, етап 2 следва да се счита за изпълнен още към момента на предаване/получаване на доставката, а предвид състоянието на мобилните лаборатории към този момент, възложителят е могъл да започне експлоатацията им за целите, посочени в чл. 1. 1 на договора. Констатациите на вещите лица за изпълнение на задълженията на "Ведиком" ЕООД, попадащи в обхвата на етап 2 от договора, не са оборени от ответника по насрещния иск и водят до несъмнен извод, че с предаване на мобилните лаборатории на 05.12.2014 г. /придружени с предвидената в договора и в нормативните актове техническа документация за нормалната им и безопасна

експлоатация/ в състояние, което съответства на заданието на възложителя и позволява да бъдат използвани според уговореното в договора предназначение, за дружеството - касатор е възникнало право по чл. 266, ал. 1 ЗЗД да получи последната част от уговорената в чл. 3.5.3 цена /възнаграждение/ в размер на 122 400 лв. с ДДС. Формалното отсъствие на подписан от двете договарящи страни протокол за предаване и приемане на изпълнението в частта относно етап 2, с което въззивният съд е мотивирал преценката си за преждевременно предявяване на насрещния иск, не съставлява пречка за уважаване на иска, след като изпълнението на етап 2 от договора е установено със заключенията на техническите експертизи. Отсъствието на двустранно подписан приемо - предавателен протокол не лишава възложителя от правото на възнаграждение по чл. 266, ал. 1 ЗЗД, тъй като е резултат от субективната преценка на възложителя, че етап 2 не е завършен, която преценка не намира опора в събраните по делото доказателства.

Основателно е поддържаното в касационната жалба на "Ведиком" ЕООД оплакване, че при произнасянето по насрещния иск въззивният съд не е взел предвид доказателства с неоспорени писмени доказателства факт, че на 17.01.2015 г. законният представител на Български институт по метрология е регистрирал мобилните лаборатории в КАТ и по този начин е манифестирал воля институтът да бъде считан за техен собственик. Извършването на регистрацията предполага намерение и готовност за използване на мобилните лаборатории по предназначение и е несъвместимо с твърдяното от ответника по насрещния иск неизпълнение на договора в частта относно етап 2. Несъобразяването на този съществен за спора факт е довело до необоснованост на извода в обжалваното решение, че правото на изпълнителя да получи последната част от цената по чл. 3.5.3 не е възникнало, тъй като вторият етап от договора не е реализиран.

В отговора на касационната жалба и в хода на устните състезания ответникът е навел множество доводи за недължимост на претендираната с насрещния иск сума поради недостатъци при изработката на мобилните лаборатории и несъответствие на същите с приложеното към договора техническо задание, както и с изискванията на приложимата нормативна уредба. Несъответствията и недостатъците, с които е обоснована защитата срещу насрещния иск, са идентични с несъответствията и недостатъците, с които ответникът е аргументирал защитната си теза по първоначалните иски, че договорът е развален поради пълно неизпълнение от насрещната страна, евентуално - че договорът не е изпълнен 90 %. С влизане в сила на въззивното решение в частта за отхвърляне на първоначалните иски е отречено със сила на пресъдено нещо правото на ответника по насрещния иск да развали договора поради пълно или частично неизпълнение, предпоставено от твърдените несъответствия и недостатъци в изработката на доставените от касатора 6 бр. мобилни лаборатории. Страните по делото са обвързани от изводите в мотивите към решението, че при предаване на мобилните лаборатории с протокола от 05.12.2014 г. ответникът не е направил възражения за недостатъци на престацията и не е установил с годни доказателства /предвид отричането на доказателствената стойност на свидетелските показания и на едностранно съставените от възложителя протоколи за проверки и изпитвания/ проявлението на такива недостатъци в по-късен момент и надлежното уведомяване на изпълнителя за тях. Предвид извода на настоящата инстанция, че предаването на мобилните лаборатории, удостоверено с протокола от 05.12.2014 г., обхваща и дължимата от изпълнителя престация, формираща съдържанието на етап 2 по чл. 1. 2 от договора, поддържаните от ответника доводи за наличие на надлежно доведени до знанието на касатора недостатъци и несъответствия на мобилните лаборатории не могат да се обсъждат повторно, тъй като са преклудирани от забраната на чл. 299 ГПК. Преклудирана е и възможността за повторно обсъждане на възраженията на ответника за липса на обективност на депозираното при повторното разглеждане на делото експертно заключение, което е съобразено от въззивния съд при формиране на

решаващите му изводи по въведения с първоначалните иски правен спор, и за заинтересованост на вещите лица, изготвили заключението.

По изложените съображения въззивното решение следва да бъде отменено като неправилно в допуснатата до касационно обжалване част на основание чл. 293, ал. 2 ГПК и спорът по насрещния иск да бъде разрешен по същество от настоящата инстанция с осъждане на Български институт по метрология да заплати на "Ведиком" ЕООД претендираната с насрещния иск сума от 122 400 лв. с ДДС, ведно със законната лихва от датата на предявяване на иска - 26.06.2015 г., до окончателното плащане.

18. Отговорността по чл. 145 ТЗ е особен вид договорна такава и би следвало по отношение на нея да са приложими правилата за договорите. Няма пречка отговорността на управителя спрямо дружеството да бъде ангажирана и на деликтно основание (напр. при длъжностно присвояване) в който случай приложими биха били правилата на непозволеното увреждане.

Чл. 145 ЗЗД

Решение № 128 от 13.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 2167/2019 г., I т. о., докладчик председателят Дария Проданова

Касационен контрол е допуснат по въпроса какъв е срокът на погасителната давност за предявяването на иска по чл. 145 ТЗ – 3-годишен или 5-годишен.

Като взе предвид становищата на страните и на основание чл. 290, ал. 2 ГПК извърши проверка на заявените касационни основания, ВКС - Търговска колегия, състав на I т. о. приема следното:

Предявен е иск с правно основание чл. 145 ТЗ за сумата 71544.37 лв.

Исковата сума е формирана от настъпили вреди за дружеството "Ефект" ЕООД от неправомерни действия на Л. И. К. в качеството му на управител през периода 11.06.2010 - 15.01.2013 г., произтичащи от сключен от него на 19.09.2011 г. договор за счетоводна услуга.

Варненският окръжен съд е уважил иска, приемайки, че от действията на К. действително са произтекли вреди за дружеството в посочения размер. Счел е за неоснователно възражението на ответника, че предявеният на 19.09.2017 г. иск е погасен с изтичането на 3-годишна давност. Приел е, че началото на срока е датата на заличаването в търговския регистър на ответника като управител – 09.05.2013 г. и срокът е 5-годишен.

Сезиран с жалбата на Л. К., въззивният съд също е счел, че от действията на управителя са произтекли вреди за дружеството и те са в претендирания размер. Възприел е тезата на ВНОС, че искът не е погасен по давност, тъй като давностният срок е 5-годишен и към датата на предявяването му, този срок не е изтекъл.

Становището на настоящия съдебен състав по правния въпрос по който е допуснат касационен контрол е следното:

Безпротиворечива е съдебната практика, постановена по реда на чл. 290 ГПК е, че специалната имуществена отговорност на управителя по чл. 145 ЗЗД е договорна, а не деликтна и съставлява обезщетение за неизпълнението на договор за възлагане на управление. В този случай, приложим е чл. 111 б. "б" ЗЗД при определяне срока на погасителната давност. Не само с Решение № 177/2014 г. по т. д. № 66/2012 г. на II т. о. ВКС се е произнесъл, че отговорността по чл. 145 ТЗ е за т. нар. "управителски деликт", а не същински деликт. С по-ранната си практика, а именно Решение № 14 от 29.04.2009 г. по т. д. № 669/2008 г. състав на I т. о. е посочил, че специалната имуществена отговорност на управителя на ООД произтича от съществуващите между него и капиталовото дружество два вида правоотношения - договорно и органно. Поради това законодателят е

овластил дружеството в лицето на върховния му орган да вземе решение за предявяване на иск за обезщетение срещу управителя, поради неизпълнение на задълженията му по договора по чл. 141, ал. 7 ТЗ. Този договор е особен вид договор за поръчка поради което правната симетрия изисква както отговорността за вреди по общия закон - чл. 82 вр. чл. 280 ЗЗД е под режима на чл. 111, б. "б" ЗЗД, така тази разпоредба да се прилага и спрямо мандатното правоотношение между дружеството и управителя.

Отговорността по чл. 145 ТЗ е особен вид договорна такава и би следвало по отношение на нея да са приложими правилата за договорите. Няма пречка отговорността на управителя спрямо дружеството да бъде ангажирана и на деликтно основание (напр. при длъжностно присвояване) в който случай приложими биха били правилата на неправомерното увреждане. Такъв иск, обаче не е предявен.

От отговора на правния въпрос следва и извода за основателност на касационната жалба.

Настоящият съдебен състав приема, че Л. К. действително е нанесъл вреда на дружеството с неправомерните си действия и бе следвало да обезщети "Ефект" ООД за причинените му вреди. Искът, обаче, е погасен с изтичането на тригодишна давност, началото на която е поставило заличаването му като управител в търговския регистър. Вярно е, че дружеството е предявило иск с правно основание чл. 145 ТЗ своевременно и разглеждането на този иск е било предмет на друго съдебно производство, което е приключило с Решение № 188/2012.2016 г. по т. д. № 1525/20115 г. с което състав на II т. о. на ВКС е приел, че искът е недопустим. Това производство, обаче, не прекъсва теченето на погасителната давност.

За пълнота на изложението, ще следва да се посочи, че докладчикът по настоящето дело не споделя становището за приложимост на чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ при предявяване на иск срещу бивш управител, като аргументите са следните: Разпоредбата на чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ е приложима в случаите на предявяване на иск срещу настоящи, но не и срещу бивши управител и контролор, освен ако това не е предвидено в дружествения договор. Управителят е орган по чл. 135, ал. 1, т. 2 ТЗ, като правомощията му са уредени в чл. 141 ТЗ и от представителните му функции по чл. 141, ал. 2 ТЗ следва изводът, че той представлява дружеството при инициирането на съдебни производства срещу съдружници или трети лица. Колизия между неговите и на дружеството интереси и правомощия би възникнал именно в хипотезата на сливане на качеството представител/представляван, налагащо определянето на особен представител, което е възможно само в хипотезата "настоящ управител". Сходна, макар и по-тъсна с оглед липсата на представителна власт е и колизията с правомощията на избрания от общото събрание действащ контролор.

В случай, че управителните или контролните функции на едно лице са отпаднали (по решение на върховния орган ОС) и то не представлява и не контролира хипотетичния ищец, няма пречка съдебното производство срещу него да бъде инициирано от новия управител на дружеството, поради което и назначаването на особен представител, каквото е кумулативното изискване на чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ, не се налага.

Това становище на докладчика, обаче е изолирано от преобладаващата съдебна практика, поради което не е закрепено с решение по чл. 290 ГПК, а е изразено в други съдебни актове като особено мнение. Независимо от това, както бе посочено по-горе, предходното производство не е спряло и не е прекъснало теченето на срока на погасителната давност.

Поради това, въззивното решение ще следва да бъде отменено и ВКС се произнесе по съществуващото на спора, като отхвърли предявеният иск като погасен по давност.

19. Правилото на чл. 132, изр. 3 ТЗ, че съпритежателите на дружествен дял определят лице, което да ги представлява пред дружеството, не е основание да се

отрече правото на всеки от съпритежателите да участва лично в работата на общото събрание. Същото важи и за съпритежателите на акция.

Чл. 132 ТЗ

Чл. 177 ТЗ

Решение № 192 от 28.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 2759/2019 г., II т. о., докладчик председателят Камелия Ефремова

Касационното обжалване е допуснато по въпроса: "Има ли право съпритежател на идеални части от акции да участва самостоятелно на общото събрание на акционерите, без необходимост от упълномощаване заедно с останалите съпритежатели на тези акции на общ пълномощник по реда на чл. 177 ТЗ".

Върховен касационен съд - състав на Търговска колегия, Второ отделение, след преценка на данните по делото, с оглед заявените касационни основания и становищата на страните, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

Касационната жалба е основателна.

За да отмени първоинстанционното решение и да уважи иска по чл. 74 ТЗ за отмяна на решенията на проведеното на 10.09.2015 г. общо събрание на акционерите в "Бони Холдинг" АД, въззивният съд е приел, че на пълномощника на ищците, в качеството им на акционери в това дружество, не е бил осигурен достъп до общото събрание, което ги е лишило от правото на участие и гласуване в същото и има за последица незаконосъобразност на взетите на него решения.

По основния спорен по делото въпрос – дали на наследниците на починалия акционер, притежаващи заедно идеална част от общия брой на притежаваните от наследодателя акции, е признато правото да участват лично в работата на общото събрание на акционерите в дружеството, решаващият състав е счел, че отговорът е положителен, като се е позовал на решение № 127 от 10.02.2015 г. по т. д. № 3197/2013 г. на ВКС, II т. о., според което правилото на чл. 132, изр. 3 ТЗ, че съпритежателите на дружествен дял определят лице, което да ги представлява пред дружеството, не е основание да се отрече правото на всеки от съпритежателите да участва лично в работата на общото събрание. Независимо, че посоченото решение касае съпритежанието на дружествен дял, а не на акция, съдът е приел, че даденото в него принципно разрешение е приложимо и към настоящия случай, доколкото разпоредбите на чл. 132 и чл. 177 ТЗ имат идентично съдържание – те постановяват правата върху дял от капитала на ООД, респ. акция, да бъдат упражнявани от техните съпритежатели само заедно, като съпритежателите следва да определят лице, което да ги представлява пред дружеството.

Настоящият състав намира, че въззивното решение е неправилно.

Във формираната по реда на чл. 290 ГПК практика на касационната инстанция – решение № 58 от 10.08.2020 г. по т. д. № 101/2019 г. на ВКС, I т. о. (при отговор на обусловилия допускане на касационното обжалване въпрос) и решение № 47 от 31.07.2020 г. по т. д. № 673/2019 г. на II т. о. (при решаване на спора по чл. 74 ТЗ по същество и произнасяне по законосъобразността на атакуваните решения на общото събрание на акционерите), постановени по спор с участието на същите физически лица във връзка с наследяването на акции от капитала на други дружества, съставите на ВКС са се произнесли по въпроса, касаещ участието на съпритежателите на идеални части от акции в общото събрание на акционерите, като са приел, че: Ищците, като акционери, макар и притежаващи идеални части от акции, имат правото да присъстват лично на общото събрание на акционерите, но съгласно императивната норма на чл. 177, изр. 2 ТЗ те нямат право да упражняват самостоятелно, лично или чрез упълномощен само от тях

представител, правата по съпритежаваните с останалите наследници акции; При липса на общ с останалите наследници пълномощник, ищците не могат да упражняват самостоятелно правото на глас, произтичащо съгласно чл. 181, ал. 1 ТЗ от всяка акция.

С оглед на цитираната практика, която настоящият състав споделя изцяло по съображенията, подробно изложени в нея, изводът на въззивния съд, че недопускането на пълномощника на ищците за участие в процесното общо събрание е опорочило взетите решения, е неправилен и противоречащ на материалния закон – чл. 181, ал. 1 вр. с чл. 220, ал. 1 и чл. 177 ТЗ. Неупражненото от ищците право на глас е последица не от лишаването им от правото да присъстват на събранието, а от липсата на упълномощен съгласно изискването на чл. 177, изр. 2 ТЗ представител на всички наследници, притежаващи идеални части от акциите на наследодателя си. Следователно, макар ищците да са били лишени от правото да присъстват на общото събрание на акционерите, това обстоятелство не може да обоснове отмяна на взетите решения, доколкото не са били налице предпоставките за самостоятелно упражняване от ищците, лично или чрез упълномощен само от тях пълномощник, на правото им на глас при вземане на решенията.

С оглед изложеното, въззивното решение е неправилно и следва да бъде отменено, а предявените иски – отхвърлени като неоснователни.

20. За валидността и за пораждане правните последици на арбитражното споразумение е достатъчно пълномощникът да е упълномощен писмено от упълномощителя да извършва съвместими с повелителните норми и с добрите нрави правни действия, в чийто обхват попада материалното правоотношение, по повод на което е уговорен арбитраж, и пълномощното да не съдържа ограничения на представителната власт, изключващи правото на пълномощника да уговаря арбитраж.

Чл. 47 ЗМТА

Чл. 39 ЗЗД

Решение № 193 от 21.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 1510/2020 г., II т. о., докладчик съдията Бонка Йонкова

Производството е по реда на чл. 48 и сл. ЗМТА.

Предявен е иск от "КНМ Груп" ЕООД със седалище в [населено място] против "Интейк" ЕООД за отмяна на основание чл. 47, ал. 1, т. 2 ЗМТА на постановеното от Арбитражен съд при Сдружение за правна помощ и медиация /АС при СППМ/ - [населено място] арбитражно решение от 15.07.2020 г. по арбитражно дело № 169/2018 г.

В исковата молба се поддържа, че арбитражното решение подлежи на отмяна, тъй като е постановено при отсъствие на арбитражно споразумение, обуславящо компетентност на АС при СППМ - [населено място] да разгледа възникналия между страните правен спор. Навеждат се твърдения, че в представените от ищеца в арбитражното производство документи - анекс и договори за цесия, върху които арбитражният съд е основал извода си за наличие на компетентност, не се съдържа валидно учредена арбитражна клауза, тъй като договорите са подписани от пълномощник на "КНМ Груп" ЕООД - адв. К. Т., който не е разполагал с изрично пълномощно и с представителна власт, овластяваща го да изменя подсъдност на иски и да уговаря арбитражна клауза от името на представляваното дружество. Излагат се доводи, че за сключване на арбитражно споразумение е необходимо пълномощникът да разполага с изрично учредена представителна власт, която да обхваща конкретно арбитражно споразумение с посочени основни параметри, и че в хипотезата на арбитражно

споразумение, сключено от пълномощник без изрично учредена представителна власт, не намира приложение разпоредбата на чл. 301 ТЗ.

Ответникът "Интейк" ЕООД със седалище в [населено място] оспорва иска като неоснователен и изразява становище за неговото отхвърляне, като претендира разноски. Излага аргументи, че законът не въвежда изискване за изрично пълномощно за сключване на арбитражно споразумение и че в конкретния случай представителната власт на пълномощника, сключил арбитражното споразумение от името на "КНМ Груп" ЕООД, произтича от представеното в арбитражното производство пълномощно, с което са делегирани неограничени права за представителство на дружеството.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, след преценка на твърденията и доводите на страните и на доказателствата по делото, съобразно правомощията в производството по чл. 48 ЗМТА приема следното:

Искът за отмяна на арбитражно решение е предявен от надлежна страна в преклузивния тримесечен срок по чл. 48, ал. 1 ЗМТА и е допустим.

С постановеното на 15.07.2020 г. решение по арб. д. № 169/2018 г. на АС при СППМ - Варна е признато за установено, че "Интейк" ЕООД е придобило с договор за цесия от "КНМ Груп" ЕООД вземане за сумите 1 846.16 лв. - платена без основание стойност на потребена електрическа енергия по издадена от "Енерго-Про Продажби" АД фактура № [ЕГН]/31.03.2011 г. на абонат - физическо лице, на основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД, ведно със законната лихва от 28.07.2014 г. до окончателното плащане, и сумата 583. 07 лв. - присъдени разноски по гр. д. № 9801/2014 г. на Варненски районен съд, за които суми е издаден изпълнителен лист в полза на "КНМ Груп" ЕООД. В изложените към решението мотиви решаващият арбитражен орган е обосновал компетентността си с постигнато от страните арбитражно споразумение, обективизирано в чл. 11 и чл. 6 на сключени помежду им договори за цесия от 23.10.2014 г. и 27.02.2015 г. Възражението на ответника, направено с отговора на исковата молба и в първото заседание по арбитражното дело, че арбитражната клауза е недействителна и нищожна, тъй като е уговорена от адв. К. Т. като пълномощник на дружеството, който не е бил изрично упълномощен да сключва споразумение за арбитраж, е счетено за неоснователно от арбитражния орган.

От приложените към арбитражно дело № 169/2018 г. по описа на АС при СППМ - Варна доказателства се установява, че в сключените на 23.10.2014 г. и на 27.02.2015 г. между "КНМ Груп" ЕООД и "Интейк" ЕООД договори за цесия се съдържат идентични клаузи с номерация чл. 11, съответно чл. 6, с които е уговорено всички спорове между страните, породени от договорите или отнасящи се до тях, включително споровете, породени или отнасящи се до тълкуване, недействителност, изпълнение или прекратяване, както и споровете за попълване на празноти в договорите или за приспособяването им към нововъзникнали обстоятелства, да бъдат разрешавани от Арбитражен съд - [населено място] при Сдружение за правна помощ и медиация съобразно с неговия правилник. При сключване на договорите "КНМ Груп" ЕООД е представлявано от адв. К. Т., който се е легитимирал като пълномощник с изходящо от управителя на дружеството П. К. пълномощно, представено по делото. Пълномощното е общо и с него адв. Т. е упълномощен да представлява "КНМ Груп" ЕООД пред съдилища, държавни институции търговски дружества на територията на Република България и "навсякъде другаде, където е необходимо", вкл. да сключва договори от името на дружеството "при условия, каквито намери за добре". В пълномощното е указано, че упълномощаването не е ограничено със срок и че "следва да се тълкува винаги разширително в полза на упълномощения адвокат".

В производството по чл. 48 ЗМТА ищецът "КНМ Груп" ЕООД не оспорва обстоятелствата, че разрешеният с арбитражното решение спор се отнася до изпълнението на договорите за цесия, че пълномощното за адв. К. Т. е подписано от законния му представител и че договорите за цесия са сключени от адв. Т. в качеството на

пълномощник на дружеството по силата на посоченото по-горе пълномощно, което не е било оттеглено към датите на подписването им - 23.10.2014 г. и 27.02.2015 г. Правният спор между страните се свежда до валидността на обективизираните в договорите арбитражни клаузи, чиято действителност ищецът отрича с твърдение, че са уговорени от пълномощника му адв. Т. без изрично учредена за целта представителна власт.

Настоящият състав на ВКС не споделя тезата на ищеца, че за валидността и за пораждаване правните последици на сключено от пълномощник арбитражно споразумение е необходимо пълномощникът да е бил изрично упълномощен да уговаря споразумение за арбитраж. Случаите, в които за извършване на определени правни действия чрез пълномощник се изисква изрично пълномощно, по правило са уредени със закон - напр. чл. 34, ал. 2 и ал. 3 ГПК, чл. 22, ал. 2 ТЗ, чл. 137, ал. 6 ТЗ, чл. 670, ал. 1 ТЗ и др. Разпоредбите на чл. 19 ГПК и на чл. 7 ЗМТА, които уреждат арбитражното споразумение като предпоставка за подведомственост на спора на арбитражните съдилища, за компетентността на арбитражния орган и за стабилитета на арбитражното решение, както и останалите разпоредби на ЗМТА, не предвиждат за сключване на арбитражно споразумение от пълномощник да е необходимо изрично пълномощно. Необходимост от изрично пълномощно за уговаряне на споразумение за арбитраж от пълномощник не може да бъде изведена и от общите разпоредби на чл. 36 - чл. 42 ЗЗД в частта относно института на доброволното представителство, произтичащо от упълномощаване. При отсъствие на закрепено в закон изискване учредяването на представителна власт за сключване на арбитражно споразумение да се извършва с изрично пълномощно, обуславянето на валидността на арбитражното споразумение от наличието на изрично пълномощно би било *contra legem*. Изложените съображения се подкрепят и от практиката в цитираните в отговора на исковата молба решение № 198/16.11.2012 г. по т. д. № 149/2012 г. на ВКС, II т. о., и решение № 60/28.04.2015 г. по т. д. № 3527/2014 г. на ВКС, II т. о., според която "въпреки самостоятелния си характер и специфично съдържание, арбитражната клауза се сключва винаги във връзка с евентуален или вече съществуващ спор по конкретно правоотношение и липсва правна норма, която да изисква изрично упълномощаване поотделно за едното или другото". След като ищецът по иска с правно основание чл. 47, ал. 1, т. 2 ЗМТА не оспорва представителната власт на пълномощника за сключване на договорите за цесия, оспорването на валидността на арбитражното споразумение с доводи за липса на представителна власт е лишено от правна логика, тъй като учредяването на представителна власт по повод на договорите, т. е. на материалното правоотношение, неминуемо включва и учредяване на представителна власт за уговаряне на арбитражно споразумение с цел разрешаване на произтичащите от това правоотношение спорове.

Поддържаната от ищеца теза за необходимост от изрично пълномощно за сключване на арбитражно споразумение е в противоречие с постановките в Тълкувателно решение № 5/12.12.2016 г. по тълк. д. № 5/2014 г. на ОСГТК на ВКС и конкретно - с т. 1, в която е даден отговор на противоречиво разрешавания от съдилищата въпрос какво трябва да е необходимото съдържание на пълномощното, за да е налице валидно разпореждане с имущество на упълномощителя. По мнение на настоящия съдебен състав разрешената в тълкувателното решение се отнасят и за арбитражното споразумение, независимо от характера му на процесуален договор, доколкото отразяват принципната позиция на ОСГТК на ВКС, че е недопустимо да се поставят особени изисквания към формата и съдържанието на пълномощното, ако такива не са предвидени в закона. В мотивите към т. 1 от тълкувателното решение е разяснено, че при възприетия от законодателя в общата уредба на упълномощаването (чл. 36 - 42 ЗЗД) принцип на свободата на договаряне, за да е налице упълномощаване с последиците по чл. 36, ал. 2 ЗЗД, е необходимо и достатъчно в пълномощното ясно и еднозначно, общо да е изразена волята на упълномощителя за извършване на разпоредителни правни сделки или действия от негово име чрез избрания негов пълномощник; Само когато правна норма изрично установява определени

изисквания относно необходимото съдържание на даден вид пълномощно, то следва да отговаря на тези изисквания (напр. чл. 22, ал. 2, изр. 1 ТЗ, чл. 26, ал. 2, изр. 1 ТЗ, чл. 34, ал. 3 ГПК и др.); По пътя на тълкуването на закона не биха могли да се поставят други изисквания към съдържанието на пълномощното за извършване на разпоредителни сделки и действия, тъй като такова тълкуване е без нормативна опора и с него би се посегнало на гарантираната от закона възможност упълномощителят сам и по своя преценка да определи обема и ограниченията на представителната власт, която предоставя на своя пълномощник; Упълномощаването е винаги валидно, стига да не нарушава изрично повелителна норма или да не накърнява добрите нрави (чл. 9 вр. чл. 44 ЗЗД), като рискът, който упълномощителят поема, избирайки своя пълномощник и очертавайки обема и границите на учредената му представителна власт, следва да се поеме от самия него и е неоправдано да се възлага на третото лице, което е действало добросъвестно. Отнесени към предмета на спора по иска с правно основание чл. 47, ал. 1, т. 2 ЗМТА, посочените разрешения подкрепят извода, че обвързването на валидността на сключеното от пълномощник арбитражно споразумение с особени изисквания за изричен характер на пълномощното, каквито не са уредени законодателно, е в разрез с буквата и с духа на закона. За валидността и за пораждане правните последици на арбитражното споразумение е достатъчно пълномощникът да е упълномощен писмено от упълномощителя да извършва съвместими с повелителните норми и с добрите нрави правни действия, в чийто обхват попада материалното правоотношение, по повод на което е уговорен арбитраж, и пълномощното да не съдържа ограничения на представителната власт, изключващи правото на пълномощника да уговаря арбитраж.

Съгласно общата разпоредба на чл. 39, ал. 1 ЗЗД, приложима към арбитражното споразумение, обемът на представителната власт на пълномощника спрямо третите лица се определя според това, което упълномощителят е изявил. В конкретния случай с представеното в арбитражното производство пълномощно законният представител на "КНМ Груп" ЕООД е упълномощил адв. К. Т. да извършва широк кръг правни действия, включително да се разпорежда с всички вземания на дружеството - упълномощител и да сключва от негово име договори за потребление "при условия, каквито намери за добре", като е указал, че при съмнения пълномощното следва да се тълкува в полза на упълномощения. В текста на пълномощното е обективизирана ясно и недвусмислено изразена воля на упълномощителя избраният от него пълномощник да осъществява по свой избор и преценка всички необходими в негов интерес правни действия. Пълномощното не съдържа забрани и/или ограничения за пълномощника да уговаря арбитражни клаузи, респ. да сключва споразумение за арбитраж, по повод на сключени от името на упълномощителя правни сделки, когато прецени, че арбитражната клауза/арбитражното споразумение ще бъде в интерес на упълномощителя. При липса на законово изискване за наличие на изрично пълномощно за сключване на арбитражното споразумение и на поставени в самото пълномощно ограничения на представителната власт за сключване на арбитражно споразумение, сключеното от адв. К. Т. арбитражно споразумение, инкорпорирано в клаузите на договорите за цесия, не е недействително. Арбитражното споразумение е валидно, обвързва страните и е породило целените правни последици, поради което постановеното въз основа на него арбитражно решение не подлежи на отмяна при предпоставките на чл. 47, ал. 1, т. 2 ЗМТА.

По изложените съображения настоящият състав на ВКС приема, че предявеният от "КНМ Груп" ЕООД иск с правна квалификация чл. 47, ал. 1, т. 2 ЗМТА е неоснователен и следва да бъде отхвърлен.